

Hallintolainkäytön nykytila ja kehittämistarpeet

*Raportti hallintotuomioistuinten
lainkäyttöhenkilökunnan kyselystä*

Hallintolainkäytön nykytila ja kehittämistarpeet

*Raportti hallintotuomioistuinten
lainkäyttöhenkilökunnan kyselystä*

ISSN 1458-7149
ISBN 978-952-466-779-1 (nid.)
ISBN 978-952-466-780-7 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
12.11.2008

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Lausuntoja ja selvityksiä	
Prosessityöryhmä		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
professori Olli Mäenpää, puheenjohtaja oikeussihteeri Ann-Mari Pitkäranta, jäsen ja sihteeri tutkija Minna Laherto, sihteeri		Toimielimen asettamispäivä 6.2.2008	
Julkaisun nimi Hallintolainkäytön nykytila ja kehittämistarpeet. Raportti hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnan kyselystä.			
Julkaisun osat Raportti			
Tiivistelmä			
Raportissa kuvataan hallintolainkäytön menettelysäännösten nykytilan ja uudistamistarpeiden selvittämiseksi keväällä 2008 tehdyn kyselytutkimuksen tuloksia. Tutkimus liittyy oikeusministeriössä syksyllä 2007 käynnistettyyn hallintolainkäytön kehittämishankkeeseen. Kyselytutkimus on valmisteltu hallintolainkäyttötoimikuntaa avustavassa prosessityöryhmässä ja se toteutettiin sähköisenä kyselynä. Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vastaajien käsityksiä ja kokemuksia hallintolainkäytön nykytilasta sekä näkemyksiä hallintolainkäyttölain kehittämistarpeista. Kyselyn tuloksia käytetään hallintolainkäytön kehittämistyössä valmisteltaessa mahdollisia muutoksia nykylainsäädäntöön. Vastaajilla oli mahdollisuus esittää vapaita kommentteja koskien kysymyksiä ja tuoda esiin myös mahdollisia kehittämistarpeita. Kysely osoitettiin hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnalle eli tuomarin, esittelijän ja valmistelijan tehtävissä toimiville korkeimmassa hallinto-oikeudessa, alueellisissa hallinto-oikeuksissa, vakuutus-oikeudessa ja markkina-oikeudessa. Kysely lähetettiin vastattavaksi yhteensä 504 henkilölle, joista kyselyyn vastasi 157 henkilöä. Kyselyn vastausprosentiksi muodostui 31 prosenttia. Annettujen vastausten mukaan hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunta on pääosin varsin tyytyväinen nykyisen hallintolainkäyttölain toimivuuteen. Vastaajat kokivat myös lain joustavuuden yleensä myönteiseksi. Vastauksissa tuotiin esille kuitenkin myös lukuisia eri menettelysäännösten kehittämistarpeita ja vastauksia täydentäviä näkemyksiä lain toimivuudesta.			
Avainsanat: (asiasanat) hallintolainkäyttö, hallintotuomioistuimet, menettelysäännösten toimivuus, menettelysäännösten kehittämistarpeet			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 12/41/2007, OM004:00/2008			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2008:18		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-779-1 (nid.) 978-952-466-780-7 (PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
12.11.2008

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Utlåtanden och utredningar	
Processarbetsgruppen		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
professor Olli Mäenpää, ordförande justitiesekreterare Ann-Mari Pitkäranta, medlem och sekreterare forskare Minna Laherto, sekreterare		Datum då organet tillsattes 6.2.2008	
Publikation (även den finska titeln) Nuläge och utvecklingsbehov inom förvaltningsprocessen. Rapport om en enkät till personalen vid förvaltningsdomstolarna. (Hallintolainkäytön nykytila ja kehittämistarpeet. Raportti hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnan kyselystä.)			
Publikationens delar Rapport			
Referat I rapporten beskrivs resultaten av en enkätundersökning våren 2008. Undersökningens syfte var att klarlägga nuläget och behovet av revidering av procedurbestämmelserna inom förvaltningsprocessen. Undersökningen är en del av ett utvecklingsprojekt som inleddes hösten 2007 i justitieministeriet. Arbetet har planerats i en processarbetsgrupp som biträder förvaltningsprocesskommissionen och undersökningen genomfördes som en elektronisk enkät. Undersökningen ville ta reda på målgruppens uppfattningar och erfarenheter i fråga om förvaltningsprocessens nuläge och deras synpunkter på behovet av ändring av förvaltningsprocesslagen. Resultatet kommer att användas i det fortsatta utvecklingsarbetet och för beredningen av eventuella ändringar i gällande lagstiftning. De svarande hade möjlighet att lämna fria kommentarer till frågorna och de kunde också föra fram eventuella utvecklingsbehov. Enkäten riktades till förvaltningsprocesspersonalen, dvs. till domare, föredragande och beredare vid högsta förvaltningsdomstolen, de regionala förvaltningsdomstolarna, försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen. Enkäten skickades till sammanlagt 504 personer och den besvarades av 157 personer. Svarsprocenten var 31 %. Enligt svaren är de anställda vid förvaltningsdomstolarna i regel mycket nöjda med den nuvarande förvaltningsprocesslagen. Enligt de svarande var flexibiliteten i lagen i regel ett positivt drag på grund av de många olika typerna av ärenden inom förvaltningsprocessen. I svaren pekade man dock även på att flera olika procedurbestämmelser som behöver utvecklas och det fanns kompletterande synpunkter på lagens funktionsduglighet, bl.a. i fråga om bevisningsrätten och rättegångskostnaderna.			
Nyckelord förvaltningsprocess, förvaltningsdomstolar, procedurbestämmelsernas funktionsduglighet, procedurbestämmelsernas utvecklingsbehov			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) OM 12/41/2007, OM004:00/20008			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2008:18		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-779-1 (häft.) 978-952-466-780-7 (PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Sisällys

Sisällys	1
Tiivistelmä	4
Sammanfattning	5
Kyselyn tausta	6
Kyselyn tuloksista	6
Tulosten esitystapa	7
 VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT	 8
Kuvio 1. Vastausprosentit tuomioistuimittain	8
Kuvio 2. Työskentelypaikat	8
Kuvio 3. Pääasialliset tehtävät	9
Kuvio 4. Esittelytehtävissä toimiminen	10
Kuvio 5. Suullisen käsittelyn puheenjohtajana toimiminen	10
Kuvio 6. Vastaajien ikä	11
Kuvio 7. Kokemus hallintolainkäytöstä	11
Kuvio 8. Kokemus muusta lainkäytöstä	12
Kuvio 9. Lainkäyttökokemuksen pituus	12
Kuvio 10. Auskultoinnin suorittaminen	13
 I YLEISNÄKEMYKSET HALLINTOPROSESSIN NYKYTILASTA	 14
Kuvio 11. Tyytyväisyys hallintolainkäyttölain toimivuuteen	14
Kuvio 12. Hallintoprosessin selkeys oman työn kannalta	15
Kuvio 13. Hallintoprosessin selkeys yksityisen valittajan kannalta	16
Kuvio 14. Prosessin kulun vaihtelevuus	17
Kuvio 15. Osapuolten aseman selkeys	17
Kuvio 16. Asiamiehen tai avustajan käytön hyödyllisyys	18
Kuvio 17. Viranomaisen roolin selkeyttäminen	19
Kuvio 18. Hallintoprosessin vahvuudet	20
Kuvio 19. Hallintoprosessin haasteet	21
 II ASIAN VIREILLEPANO, VALITUSKELPOISUUS JA VALITUSOIKEUS	 22
Kuvio 20. Päätöksen valituskelpoisuutta koskevan säännös on selkeä	22
Kuvio 21. Valitusten tekeminen asioissa, joissa ei valitusoikeutta	23
Kuvio 22. Viranomaisen valitusoikeutta koskevien säännöksen selkeys ja ymmärrettävyys	24
Kuvio 23. HLL 6.2 §:n viranomaisen valitusoikeutta koskevan säännöksen selkeys	25
Kuvio 24. Hallintoriidan ja valituksen eron selkeys	26
Kuvio 25. Hallinto-oikeuden käsiteltäväksi kuulumattomat vaatimukset hallintoriitahakemuksissa	27
Kuvio 26. Perustevalituksen ongelmallisuus suhteessa muihin valitustyypeihin	27
Kuvio 27. Asian saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi viranomaisen passiivisuustilanteissa	28
 III ASIAN KIRJALLINEN VALMISTELU	 30
Kuvio 28. Asian kirjallisen valmistelun johtaminen	30
Kuvio 29. Esittelijöiden ja tuomareiden työnjaon selkeys	31
Kuvio 30. Esittelymuistion laatiminen	32
Kuvio 31. Yhteydenpito jutun osapuoliin	33
Kuvio 32. Päällekkäinen työ valmistelussa	33
Kuvio 33. Prosessinedellytyksien selvittäminen ajoissa	34
Kuvio 34. Kuka selvittää prosessinedellytykset	35
Kuvio 35. Valitusten ja hakemusten täydentämismenettelyn yleisyys	35
Kuvio 36. Esteellisuuden ja vaihtolovelvollisuuden selvittäminen kirjallisessa valmistelussa	36
 IV ASIAN SELVITTÄMINEN JA PROSESSINJOHTO	 37
Kuvio 37. Asian selvittämistä koskevan sääntelyn riittävyys ja selkeys	37
Kuvio 38. Tuomioistuinten ohjaus ja asian selvittäminen	38
Kuvio 39. Päätöksen tehneen viranomaisen toimintaan liittyvät piirteet	39
Kuvio 40. Ongelmat yksityisen asianosaisen toiminnassa	40
Kuvio 41. Asiamiesten ja asianajajien hallintoprosessin tuntemus	41

V SUULLINEN KÄSITTELY	42
Kuvio 42. Kokemukseni mukaan suullinen käsittely on.....	42
Kuvio 43. Suullista käsittelyä koskevien säännösten selkeys	43
Kuvio 44. Suullisten käsittelyjen järjestäminen viran puolesta	44
Kuvio 45. Tiedustelu valittajan halusta suullisen käsittelyn järjestämiseen	45
Kuvio 46. Kirjallinen esivalmistelu suullisen käsittelyn valmistelun osana	45
Kuvio 47. Erillinen suullinen valmistelutilaisuus	46
Kuvio 48. Tarve videoneuvottelun käyttöön kuulemisessa	47
VI ASIAN RATKAISEMINEN JA PÄÄTÖS	48
Kuvio 49. Lopullisen ratkaisun antaminen	48
Kuvio 50. Päätösvaihtoehtojen valikon selvyys	49
Kuvio 51. Näytön arviointi tuomioistuimen päätöksessä	50
Kuvio 52. Sovinnon aktiivinen edistäminen	51
VII OIKEUDENKÄYNTIKULUT	53
Kuvio 53. Oikeudenkäyntikuluja koskevan sääntelyn riittävyys ja ymmärrettävyys	53
Kuvio 54. HLL 74 §:n selkeys ja ymmärrettävyys	54
Kuvio 55. Oikeudenkäyntikulujen korvausvaatimusten kohtuullisuus.....	55
Kuvio 56. Julkista oikeusapua hakeneiden asianosaisten vaatimusten kohtuullistaminen	56
VIII VÄLIAIKAISET TÄYTÄNTÖÖNPANOMÄÄRÄYKSET	57
Kuvio 57. Täytäntöönpanon keskeytys.....	57
Kuvio 58. Täytäntöönpanoa koskevasta pyynnöstä tehtävä erillinen ratkaisu.....	58
Kuvio 59. Erillisen muutoksenhaun vaikutus pääasian käsittelyedellytyksiin.....	59
IX YLIMÄÄRÄISET MUUTOKSENHAKUKEINOT	60
Kuvio 60. Poikkeavat menettelysäännökset ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden käsittelyssä.....	62
X KÄSITTELYAIKA	63
Kuvio 61. Asian käsittelyn keston seuranta.....	63
Kuvio 62. Kohtuullinen käsittelyaika tuomioistuimessa	64
Kuvio 63. Käsittelyajan pidentymisen vaikutukset prosessiin.....	65
Kuvio 64. Syyt käsittelyaikojen pituuteen.....	66
XI NÄKEMYKSET HALLINTOPROSESSIN KEHITTÄMISTARPEISTA	68
Kuvio 65. Näkemykset hallintolainkäyttölain kehittämistarpeista	68
Kuvio 66. Hallintokäyttölain yleispiirteisyys	69
Kuvio 67. Keinot hallintotuomioistuinten ja jaostojen toimintatapojen ja käytäntöjen yhtenäistämiseksi.....	70
Kuvio 68. Työnjaon kehittäminen hallintotuomioistuimissa	71
Kuvio 69. Esittelijä- ja valmistelijajärjestelmän toimivuus	72
Kuvio 70. Valituskelpoisuus ja hallintopäätöksen käsite.....	73
Kuvio 71. Hakemustyypeistä säätäminen	73
Kuvio 72. Perustevalituksen tarpeellisuus	74
Kuvio 73. Prosessiedellytysten huomioonottamisesta säätäminen	75
Kuvio 74. Prosessiosoitteen ilmoittaminen.....	75
Kuvio 75. Lausuntopyyntöjen yksilöinti.....	76
Kuvio 76. Todistusteemojen yksilöinti	77
Kuvio 77. Kirjallisen kuulemisen rajoittaminen	78
Kuvio 78. Yhteenvetoasiakirjan laatiminen.....	79
Kuvio 79. Valmisteluistuntojen järjestämisestä säätäminen.....	80
Kuvio 80. Tarkastuksesta säätäminen.....	80
Kuvio 81. Todistelu-oikeutta koskevat säännökset.....	81
Kuvio 82. Tarpeettoman todistelun kiellosta säätäminen	82
Kuvio 83. Preklusiosta säätäminen	82
Kuvio 84. Suullisen käsittelyn säännösten täsmentäminen.....	83
Kuvio 85. Pakollisesta suullisesta käsittelystä säätäminen	84
Kuvio 86. Suullisen käsittelyn pakollisuus muutoksenhaussa hallinnolliseen sanktioon	85
Kuvio 87. Suullisen käsittelyn järjestämisestä kieltäytyminen.....	85
Kuvio 88. Todistajan kuuleminen videoneuvottelun keinoin	86

Kuvio 89. Jatkovalituksen rajoittaminen alkuperäisiin muutoksenhakuperusteisiin	86
Kuvio 90. Valituslupajärjestelmän laajentaminen	87
Kuvio 91. KHO:n menettelystä säätäminen.....	88
Kuvio 92. Ohivalitusmahdollisuudesta säätäminen	88
Kuvio 93. Oikeudenkäyntikulujen sitominen lopputulokseen	89
Kuvio 94. Päätöksen oikeusvaikutuksista säätäminen	90
Kuvio 95. Tuomioistuimen päätöstyypeistä säätäminen.....	91
Kuvio 96. Hallintotuomioistuimen mahdollisuus ratkaista sivuvaatimuksia.....	91
Kuvio 97. Hallintotuomioistuimen mahdollisuus myöntää korvaus oikeudenkäynnin pitkittymistä	92
Kuvio 98. Hallintotuomioistuimen toimivalta ratkaista ihmisoikeussopimukseen perustuva vaatimus	93
Kuvio 99. Erillisen muutoksenhaun kieltäminen täytäntöönpanoa koskevista ratkaisuksista.....	93
Kuvio 100. Ylimääräisen muutoksenhaun toistuvan käytön rajoittaminen	94
Kuvio 101. Asian lykkäämisen perusteista säätäminen	95
Kuvio 102. Sovittelua koskeva sääntely hallintolainkäytössä	95

Tiivistelmä

Raportissa kuvataan hallintolainkäytön menettelysäännösten nykytilan ja uudistamistarpeiden selvittämiseksi keväällä 2008 tehdyn kyselytutkimuksen tuloksia. Tutkimus liittyy oikeusministeriössä syksyllä 2007 käynnistettyyn hallintolainkäytön kehittämishankkeeseen ja kysely on valmisteltu hallintolainkäyttötoimikuntaa avustavassa prosessityöryhmässä.

Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vastaajien käsityksiä ja kokemuksia hallintolainkäytön nykytilasta sekä näkemyksiä hallintolainkäyttölain kehittämistarpeista. Kyselyn tuloksia käytetään hallintolainkäytön kehittämistyössä valmisteltaessa mahdollisia muutoksia nykyllä sääntelyllä. Kyselyyn vastatessaan vastaajilla oli mahdollisuus esittää vapaita kommentteja koskien kysymyksiä ja tuoda esiin vapaasti myös mahdollisia kehittämistarpeita.

Kysely osoitettiin hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnalle eli tuomarin, esittelijän ja valmistelijan tehtävissä toimiville korkeimmassa hallinto-oikeudessa, alueellisissa hallinto-oikeuksissa, vakuutus-oikeudessa ja markkina-oikeudessa. Sähköinen kyselytutkimus lähetettiin vastattavaksi yhteensä 504 henkilölle, joista kyselyyn vastasi 157 henkilöä. Kyselyn vastausprosentiksi muodostui 31 prosenttia.

Annettujen vastausten mukaan hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunta on pääosin varsin tyytyväinen nykyisen hallintolainkäyttölain toimivuuteen. Tämän ohella lakiin liittyy vastaajien mukaan kuitenkin lukuisia yksittäisiä kehittämistarpeita, jotka ovat paikoin merkittäviä.

Useissa vastauksista nostettiin esiin, että erityinen haaste hallintoprosessille on käsiteltävien asioiden moninaisuus. Tämän vuoksi vastaajat kokevat, että hallintolainkäytön menettelysäännöksiä kehitettäessä tulee pyrkiä säilyttämään lain joustavuus. Menettelysäännöksiin liittyy vastaajien mukaan kuitenkin myös täsmentämistarpeita. Eniten ongelmallisuutta koettiin olevan vireillepanokeinoja, prosessinedellytyksistä, todistelu-oikeutta sekä oikeudenkäymiskuluja koskevissa säännöksissä. Lisäksi erityisiä tulkintaongelmia aiheuttavat hallintolainkäyttölain lukuisat viittaukset oikeudenkäymiskaareen.

Valtaosa vastaajista kokee, että asian selvittämistä on säännelty riittävästi. Suullista käsittelyä asian selvittämiseksi pidettiin usein hyödyllisenä, mutta sen tehokkuus koettiin olevan asiaryhmäkohtaista. Uutta sääntelyä vastausten perusteella kannatettiin muun muassa hakemustyypeistä sekä kirjallisen kuulemisen, tarpeettoman todistelun ja toistuvan ylimääräisen muutoksenhaun rajoittamismahdollisuuksista. Sen sijaan uudelle sääntelylle ei nähty olevan tarvetta koskien esimerkiksi valmisteluistuntoja tai vahingonkorvaus- ja muiden sivuvaatimusten mahdollistamista hallintolainkäytössä.

Sammanfattning

Rapporten beskriver resultaten av en enkätundersökning som gjordes våren 2008 för att klarlägga nuläget för förvaltningsprocessbestämmelserna och behovet av ändringar. Undersökningen utgör en del av ett utvecklingsprojekt inom förvaltningsprocessen som inleddes i justitieministeriet hösten 2007. Arbetet med enkäten har utförts av en processarbetsgrupp som biträder förvaltningsprocesskommissionen.

Syftet med enkätundersökningen var att ta reda på de svarandes uppfattningar och erfarenheter i fråga om förvaltningsprocessens nuläge och deras synpunkter på behovet av ändringar av förvaltningsprocesslagen. Resultatet kommer att användas i det fortsatta utvecklingsarbetet och för beredningen av eventuella ändringar i gällande lagstiftning. De svarande hade möjlighet att lämna fria kommentarer till frågorna och att även lyfta fram sådana behov av ändringar av förvaltningsprocesslagen som kommit upp i det praktiska arbetet.

Enkäten riktades till personalen vid förvaltningsdomstolarna, dvs. till domare, föredragande och beredare vid högsta förvaltningsdomstolen, de regionala förvaltningsdomstolarna, försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen. Den elektroniska enkäten skickades till sammanlagt 504 personer och den besvarades av 157 personer. Svarsprocenten blev 31 %.

Enligt svaren är de anställda vid förvaltningsdomstolarna i regel mycket nöjda med det sätt som förvaltningsprocesslagen fungerar på i dag. De svarande ansåg att det trots detta finns flera enskilda utvecklingsbehov som till vissa delar är betydande.

I flera svar tog man upp det faktum att variationen i ärendena utgör en särskild utmaning för förvaltningsprocessen. De svarande anser därför att man bör stäva efter att ha kvar flexibiliteten i lagen när bestämmelserna om förvaltningsprocessen revideras. Enligt de svarande finns det också behov av att precisera bestämmelserna. Man ansåg att de flesta problemen fanns i bestämmelserna om anhängiggörande, processförutsättningar och bevisningsrätt. I förvaltningsprocesslagen finns dessutom många hänvisningar till rättegångsbalken, vilket utgör ett särskilt tolkningsproblem.

Lejonparten av de svarande ansåg att bestämmelserna är tillräckliga vad gäller utredningen av ärenden. Muntlig förhandling bedömdes som tjänlig av många, men effekterna ansågs vara beroende av ärendegrupp. Enligt svaren ville man ha ny reglering bl.a. om gällande typer av ansökan samt om möjligheterna att begränsa skriftligt hörande, onödig bevisning och upprepat extraordinärt överklagande. Däremot ansåg de svarande att det inte finns behov av ny reglering om t.ex. förberedande sammanträden eller av bestämmelser som skulle möjliggöra skadeståndsanspråk och andra biyrkanden inom förvaltningsprocessen.

Kyselyn tausta

Oikeusministeriö asetti 26.9.2007 hallintolainkäytön menettelysäännösten kehittämiseksi hallintolainkäyttötoimikunnan, jonka puheenjohtajana toimii professori Olli Mäenpää. Toimikunnan tehtävänä on laatia ehdotukset oikeussuojakeinoista hallintoviranomaisen passiivisuustilanteissa, hallintolainkäytön yleisten menettelysäännösten uudistamisesta sekä eri hallintotuomioistuintasojen tehtävistä ja asemasta. Toimikunnan alaisuudessa työskentelee kaksi työryhmää (passiivisuustyöryhmä ja prosessityöryhmä).

Keväällä 2008 prosessityöryhmä päätti toteuttaa kyselyn hallintolainkäytön menettelysäännösten uudistamistarpeiden selvittämiseksi. Sähköisesti toteutettu kysely osoitettiin hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnalle. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää vastaajien käsityksiä ja kokemuksia hallintolainkäytön nykytilasta sekä näkemyksiä hallintolainkäyttölain kehittämistarpeista. Myöhemmin työryhmän työn aikana tullaan tarpeen mukaan toteuttamaan lisäksi kyselyt tai haastattelututkimuksia myös hallintotuomioistuimien asiakkaille, kuten hallintoviranomaisille ja valittajana toimineille yksityisille asianosaisille.

Nyt toteutetun ja prosessityöryhmässä valmistellun kyselyn vastaanottajiksi määriteltiin korkeimman hallinto-oikeuden, alueellisten hallinto-oikeuksien (pois lukien Ahvenanmaan hallinto-oikeus), vakuutus-oikeuden ja markkinaoikeuden lainkäyttöhenkilöstö. Yhteensä kysely lähetettiin 504 henkilölle. Ennakkotieto tulevasta kyselystä lähetettiin tuomioistuinten virastosähköpostiosoitteisiin maanantaina 28.4.2008 ja viesti pyydettiin välittämään koko henkilökunnan tietoon. Kysely lähetettiin henkilökohtaisena viestinä lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluville vastaanottajille perjantaina 9.5.2008. Muistutusviesti kyselyyn vastaamiseksi lähetettiin perjantaina 23.5.2008. Vastausaika kyselyyn oli 9.5.2008–30.5.2008.

Kyselyn tuloksista

Kyselyyn vastasi yhteensä 157 henkilöä ja vastausprosentiksi muodostui 31 prosenttia. Kysymyksiin annettujen vastausten lukumäärän perusteella voidaan todeta, että kyselyn vastaamisen aloittaneet henkilöt vastasivat käytännössä poikkeuksetta kaikkiin kyselyn kysymyksiin alusta loppuun.

Kysely toteutettiin anonyymisti, eikä kyselyn alussa vastaajilta tiedusteltu taustatietoja ole raportointivaiheessa voitu teknisesti yhdistää myöhemmissä kysymyksissä annettuihin vastauksiin.

Koska kyselyn tarkoituksena oli saada esiin lainkäyttäjien käytännössä havaitsemia hallintoprosessin kehittämistarpeita, oli vastaajilla mahdollisuus kommentoida jokaista kysymystä ja valittua vastausvaihtoehtoa. Kehittämisehdotusten kirjaamiseen kannustettiin sekä kyselyn saatekirjeessä että kyselyn eri aihealueita käsitelleiden osioiden johdannossa.

Vastaajille annettua kommentointimahdollisuutta ja avointa vastaustilaa käytettiin varsin ahkerasti. Kysymystä kohden annettiin lisäkommentteja arviolta 10–50 kappaletta ja kommentit sisälsivät runsaasti sekä yleisiä että yksityiskohtaisia kehittämisideoita.

Tulosten esitystapa

Tässä raportissa esitetään hallintolainkäyttöhenkilökunnalle osoitetun kyselyn tulokset. Raportissa vastaajille esitetyn kysymyksen jälkeen on esitetty lyhyt kuvaus esitetystä kysymyksestä sekä siihen annetuista vastauksista. Kuvauksen yhteydessä on tarpeen mukaan annettu myös aihetta koskevia lisätietoja.

Kysymyksen tulosten yleiskuvauksen jälkeen raportissa on esitetty graafinen kuvio annetuista vastauksista. Kuvion selitteissä on ilmoitettu vastausvaihtoehdon otsikko, absoluuttisten vastausten määrä sekä vastauksen valinneiden prosenttiosuus kaikkiin kysymykseen vastanneisiin nähden. Kysymyksiin vastasi pääasiallisesti edellä mainitut 157 vastaajaa. Jos kysymys oli osoitettu vain osalle vastaajista (esimerkiksi vain alueellisten hallinto-oikeuksissa ja korkeimman hallinto-oikeudessa työskenteleville vastaajille), on poikkeava vastaajamäärä ilmoitettu vastausten kuvauksessa.

Kyselyyn vastanneilla oli mahdollisuus kommentoida antamaansa vastausta avoimessa kommentointikentässä. Graafisen kuvion alle on koottu valikoitu määrä kysymykseen annettuja avoimia kommentteja. Useita, samansisältöisiä kommentteja on päällekkäisyyden välttämiseksi karsittu. Eri vastausvaihtoehtojen kommenttien määrä ei myöskään kerro siitä, kuinka usein vastausvaihtoehto oli valittu tai kommentoitu. Sen sijaan valikoiduiksi ovat tulleet ne kommentit, jotka yhtäältä esimerkiksi kuvaavat vastaajien näkemyksiä laajemmin tai joissa toisaalta on esitetty osuvia kuvauksia nykytilasta tuomioistuimissa tai lainsäädännön kehittämistarpeista.

VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT

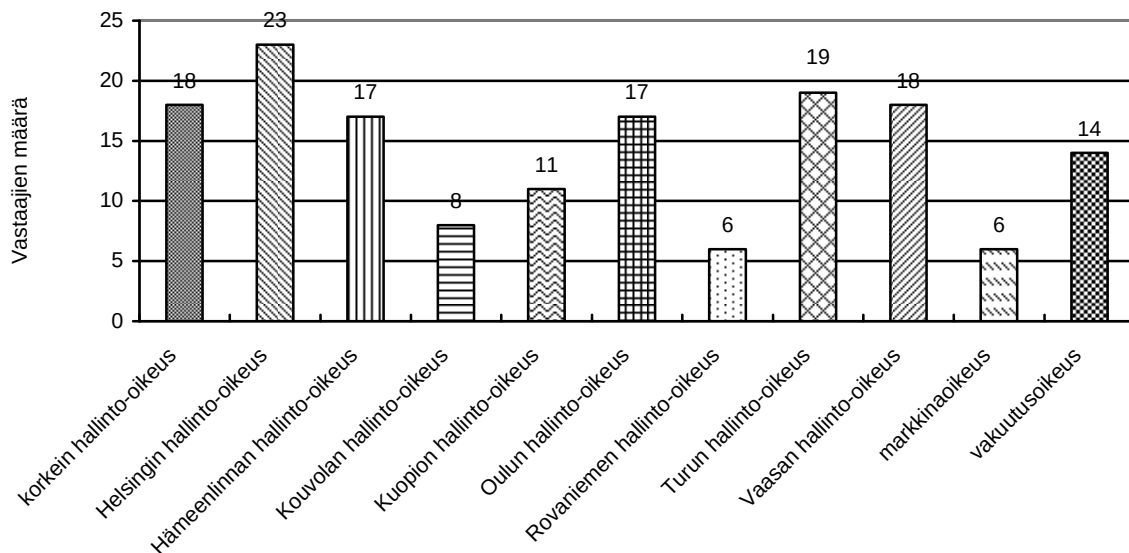
1. Työskentelypaikka

Kysely lähetettiin kaikille lainkäyttötehtävissä toimiville virkamiehille korkeimmassa hallinto-oikeudessa, alueellisissa hallinto-oikeuksissa (pois lukien Ahvenanmaan hallinto-oikeus), vakuutus-oikeudessa ja markkinaoikeudessa. Kyselyyn vastattiin tasaisesti eri hallintotuomioistuimissa. Korkein vastausprosentti oli Oulun hallinto-oikeudessa ja matalin vastaavasti vakuutus-oikeudessa. Kyselyn yleinen vastausprosentti oli 31 %.

Kuvio 1. Vastausprosentit tuomioistuimittain

Tuomioistuin	vastaanottajia	vastanneita	vastausprosentti
korkein hallinto-oikeus	66	18	27,27
Helsingin hallinto-oikeus	112	23	20,54
Hämeenlinnan hallinto-oikeus	40	17	42,50
Kouvolan hallinto-oikeus	26	8	30,77
Kuopion hallinto-oikeus	38	11	28,95
Oulun hallinto-oikeus	22	17	77,27
Rovaniemen hallinto-oikeus	12	6	50,00
Turun hallinto-oikeus	39	19	48,72
Vaasan hallinto-oikeus	56	18	32,14
markkinaoikeus	19	6	31,58
vakuutus-oikeus	74	14	18,92

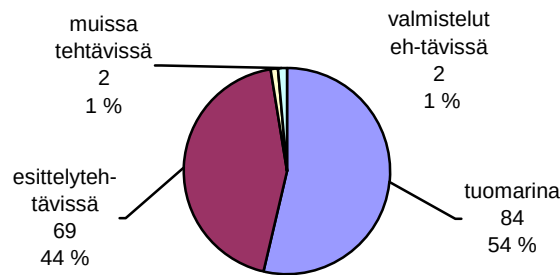
Kuvio 2. Työskentelypaikat

2. Missä tehtävässä pääasiallisesti toimit?

Kyselyyn vastattiin eri hallintotuomioistuinten lainkäyttötehtävissä toimivien keskuudessa tasaisesti. Suhteutettuna esittelijöiden ja tuomarien absoluuttisiin määriin tuomareiden vastausprosentti oli 37 % (vuonna 2007 toteutuneita henkilötyövuosia 235) ja esittelijän työtä tekevien vastausprosentti oli 34 % (vuonna 2007 toteutuneita henkilötyövuosia 207). Muuna tehtävänä ilmoitettiin toimiminen laamannina.

Kuvio 3. Pääasialliset tehtävät

3. Pääasialliset asiaryhmät, joiden ratkaisutoimintaan osallistut (esimerkiksi lastensuojeluasiat, itsehallintoasiat, julkiset hankinnat tai tapaturmaeläkeasiat)

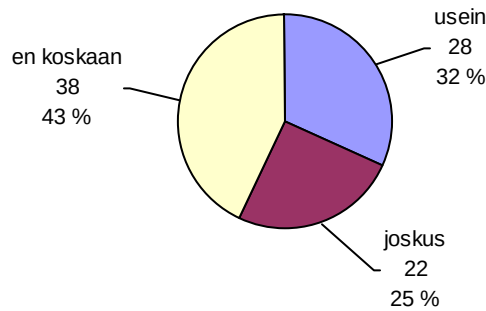
Kysymyksessä pyrittiin kartoittamaan, mihin asiaryhmiin kuuluvia asioita kyselyyn vastanneet pääasiassa käsittelevät. Kyselyyn vastanneet edustivat verrattain tasaisesti eri hallintotuomioistuimissa käsiteltäviä asiaryhmiä. Tämän tiedon perusteella varmistettiin, että kyselyyn annetut vastaukset kertovat yleisesti hallintotuomioistuimissa koetuista, ei vain joihinkin yksittäisiin asiaryhmiin liittyvistä näkemyksistä ja haasteista. Eri asiaryhmiä mainittiin seuraavasti:

- veroasiat (58 kpl)	- vammaispalveluasiat (9 kpl)
- maankäyttö- ja rakennusasiat (34 kpl)	- julkiset hankinnat (8 kpl)
- ulkomaalaisasiat, ml. kansalaisuusasiat (34 kpl)	- pysäköinti- ja tv-lupatarkastusmaksut (8 kpl)
- ympäristö- ja vesiasiat (27 kpl)	- elinkeinoasiat ja taloudellinen toiminta (8 kpl)
- sosiaaliasiat (yleisesti) (25 kpl)	- ampuma-ase- ja yleistä järjestystä koskevat asiat (8 kpl)
- lastensuojeluasiat (24 kpl)	- kirkollisasiat (5 kpl)
- yleishallintoasiat, sis. asiakirjajulkisuusasiat (21 kpl)	- ”kaikki tai lähes kaikki asiat” (4 kpl)
- mielenterveysasiat (21 kpl)	- eläinsuojeluasiat (3 kpl)
- kunnallisasiat (18 kpl)	- vankeinhoitoasiat (3 kpl)
- toimeentulotukiasiat (14 kpl)	- virkamiesasiat (3 kpl)
- erilaiset sosiaalietuusasiat (/vakuutusosoikeuden asiat) (14 kpl)	- siviilipalvelusasiat (2 kpl)
- itsehallintoasiat (10 kpl)	- kilpailuasiat (2 kpl)
- ajo-oikeus- ja muut liikenneasiat (10 kpl)	- muut markkinaoikeuden asiat (2 kpl)
- opetus- ja sivistysasiat (10 kpl)	- hallintoriita-asiat (1 kpl)

4. Kuinka usein toimit tuomaritehtävien lisäksi esittelytehtävissä?

Kysymys 5 osoitettiin vain tuomaritehtävissä toimiville vastaajille. Annettujen vastausten mukaan hieman yli puolet hallintotuomioistuinten tuomareista toimii tuomaritehtävien ohella vähintään joskus esittelytehtävissä.

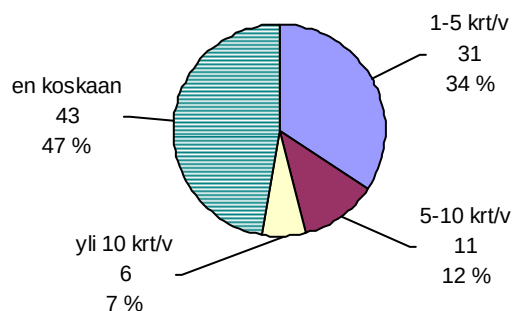
Kuvio 4. Esittelytehtävissä toimiminen

5. Kuinka usein toimit suullisen käsittelyn puheenjohtajana?

Kysymys 5 osoitettiin vain tuomaritehtävissä toimiville vastaajille. Alueellisissa hallinto-oikeuksissa järjestettiin vuonna 2007 yhteensä 535 eri asiaa koskevaa suullista käsittelyä (ja vastaavasti muissa hallintotuomioistuimissa: korkeimmassa hallinto-oikeudessa koskien kahta asiaa, vakuutuslainsäädännössä yhtä ja markkinaoikeudessa koskien kolmea eri asiaa). Kyselyyn vastanneista tuomareista lähes puolet ei ole koskaan johtanut suullista käsittelyä. Puheenjohtajana toimineista tuomareista valtaosalla on ollut vuodessa keskimäärin alle 5 suullista käsittelyä.

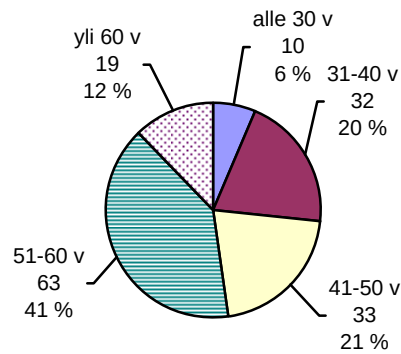
Kuvio 5. Suullisen käsittelyn puheenjohtajana toimiminen

6. Ikä

Hallintotuomioistuinten henkilöstön keski-ikä vuonna 2007 oli 47,3 vuotta. Valtaosa kyselyyn vastanneista olikin 41–60-vuotiaita, mutta myös nuorempien virkamiesten kiinnostus toiminnan kehittämiseen on nähtävissä, sillä noin neljäsosa vastaajista oli alle 40-vuotiaita.

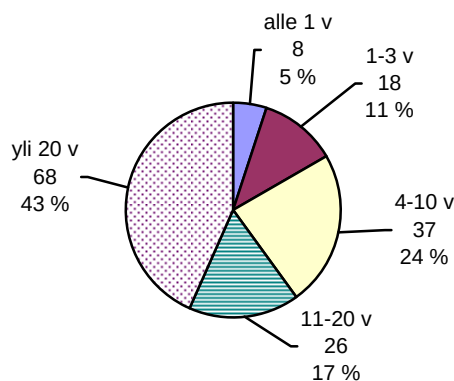
Kuvio 6. Vastaajien ikä

7. Kokemus hallintolainkäytöstä

Kyselyn vastaajat ovat verrattain kokeneita hallintolainkäytön parissa. Yli 10 vuotta alalla oli työskennellyt 60 % vastaajista.

Kuvio 7. Kokemus hallintolainkäytöstä

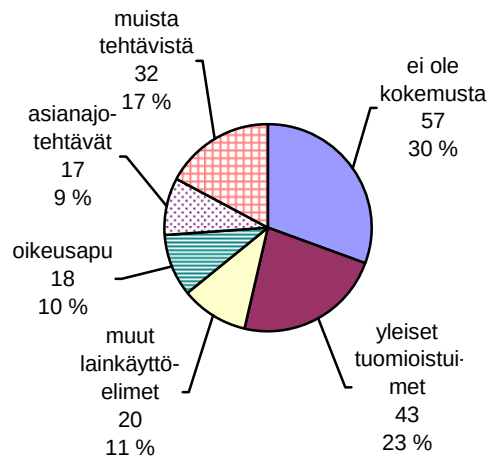

8. Kokemus muusta lainkäytöstä

Kysymyksessä sai valita useampia kohtia ja mahdollisuutta on käytetty. Avoimeen vastaustilaan annettujen vastausten perusteella voidaan todeta, että osa vastaajista oli ymmärtänyt kysymyksen tarkoittavan aiempaa työkokemusta yleensä, mikä on lisännyt muiden, erityisesti hallintoviranomaistehtävien mainitsemista avoimessa vastaustilassa. Siten kyselyyn vastanneista vähintään 30 %:lla ei ollut hallintotuomioistuimessa työskentelyn lisäksi muuhun lainkäyttöön liittyvää kokemusta.

Muiksi lainkäyttökokemukseksi avoimessa vastaustilassa ilmoitettiin useimmiten työ muutoksenhakulautakunnissa, vesioikeudessa tai syyttäjänä. Lisäksi muuna lainkäyttökokemuksena oli ilmoitettu työ lääninhallituksessa, laillisuusvalvonnassa, verohallinnossa ja erinäisissä muissa lakimiestehtävissä. Auskultoinnin suorittamisesta esitettiin erillinen kysymys (nro 10).

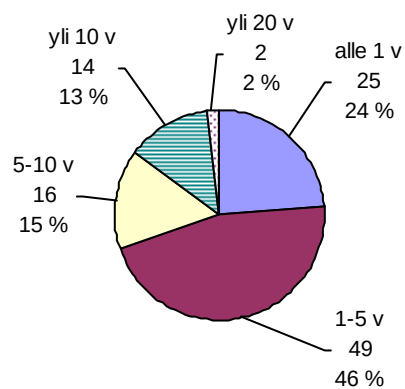
Kuvio 8. Kokemus muusta lainkäytöstä

9. Muun lainkäyttökokemuksen pituus

Edelliseen kysymykseen viitaten kysyttiin vastaajilta muun lainkäyttökokemuksen kestoa. Vastaajista lainkäyttökokemus muualta oli kestänyt keskimäärin alle viisi vuotta. Auskultoinnin suorittamisesta esitettiin erillinen kysymys (kysymys 10).

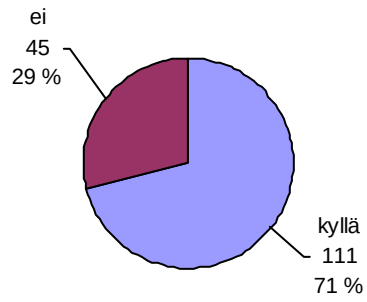
Kuvio 9. Lainkäyttökokemuksen pituus

10. Oletko auskultoinut?

Vastaajista 71 % oli suorittanut auskultoinnin yleisissä tuomioistuimissa.

Kuvio 10. Auskultoinnin suorittaminen

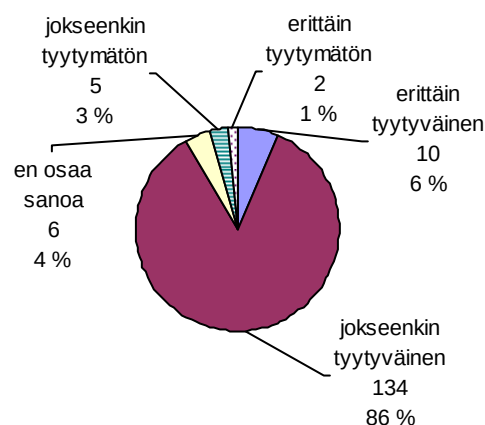
I YLEISNÄKEMYKSET HALLINTOPROSESSIN NYKYTILASTA

Kyselyn ensimmäisessä osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla vastaajien näkemyksiä hallintotuomioistuinten menettelyn ja hallintolainkäyttölain yleisestä toimivuudesta ja nykytilasta. Annettujen vastausten mukaan kyselyyn vastannut lainkäyttöhenkilökunta on pääosin varsin tyytyväinen nykyisen hallintolainkäyttölain toimivuuteen. Vastaajat kokevat nykyisen lain joustavuuden myönteiseksi asiassa ja laissa on vastaajien mukaan lähinnä yksittäisiä kehittämiskohtia. Hallintolainkäytön ominaispiirteenä on käsiteltävien asioiden moninaisuus, mikä tuo haasteita nykyiselle prosessille sekä myös prosessin tulevalle kehittämiselle.

11. Kuinka tyytyväinen olet nykyisen hallintolainkäyttölain toimivuuteen?

Kyselyyn vastanneista 86 % on jokseenkin tyytyväinen hallintolainkäyttölakiin, vaikkakin erittäin tyytyväisten määrä on vähäinen. Hallintoprosessi on vastaajien mukaan pääosin toimiva, mutta avoimissa vastauksissa nostettiin esiin myös paljon yksittäisiä epäselvyyksiä ja tulkintaongelmia.

Kuvio 11. Tyytyväisyys hallintolainkäyttölain toimivuuteen

”[Jokseenkin tyytyväinen] Laki kattaa keskeiset prosessuaaliset kysymykset ja on samalla myös joustava.”

”[Jokseenkin tyytyväinen] Joustava menettely on heikkous ja vahvuus. Jutturuuhkat aiheuttavat turhautumista ja estävä oikeusturvan toteutumista.”

”[Jokseenkin tyytyväinen] Kokoonpanojen keventäminen joustavoittanut päätöksentekoa ”pikkuasioissa”.

”[Jokseenkin tyytyväinen] OK:a yleisempi laki välttämätön, olennaisesta säädetty, toisaalta joiltain osin liian epämääräinen.”

”[Jokseenkin tyytyväinen] - - On epätydyttävää, että kaikki todella merkittävät määräykset ovat erityislaeissa, ja vielä erilaisina.”

”[Jokseenkin tyytyväinen] En usko, että kokonaan toinen järjestelmä olisi parempi.”

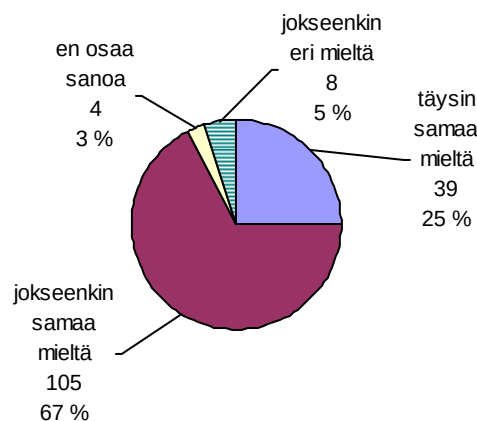
”[Jokseenkin tyytymätön] Lain toimivuus on sinänsä melko hyvä, mutta jättää liikaa tilaa, mahdollisuuksia ja aukkopaikkoja soveltajalle, usein jo pelkästään valitusedellytysten tutkiminen vie kohtuuttoman suuren työpanoksen.”

”[Jokseenkin tyytymätön] Prosessi hidas, kankea, selvittämismäärällisyyden tulkinta liian laaja, oikeussuojan taso huomattavan korkealla suhteessa jutun intressiin.”

12. Hallintoprosessi on mielestäni oman työni kannalta peruspiirteiltään selväpiirteinen ja ymmärrettävä.

Lähes kaikki vastaajat pitivät hallintoprosessia hallintolainkäyttöhenkilökunnan näkökulmasta jokseenkin selkeänä tai selkeänä. Avoimissa vastauksissa tuotiin esiin soveltamisen ongelmakohtia erityisesti muutoksenhaun perusedellytyksissä ja eräissä asiaryhmissä.

Kuvio 12. Hallintoprosessin selkeys oman työn kannalta

”[Jokseenkin samaa mieltä] Lailla ei pidä pyrkiä menemään oikeustieteen alueelle. Liika sääntely saattaa vaikeuttaa oikeudenmukaiseen lopputulokseen pääsemistä yksittäisessä tapauksessa.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Vuodesta toiseen joutuu pohtimaan, mitä esim. OK:n kulusäännöksillä oikeastaan tarkoitetaan. Tämä ei ole hyvä asiantila.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Kyllä KHO:sta joskus tulee yllätyksiä.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Aina HLL ei sovellu parhaalla mahdollisella tavalla VakO:ssa käsiteltäviin tapauksiin.”

toivoisin selvempää säännöstä asioista, mitkä asiat tulisi viranpuolesta tutkittaviksi.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Veroprosessi selväpiirteistä, oikeudenalakohtaista vaihtelua.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Hallintolainkäyttölain ja maankäyttöön liittyvän lainsäädännön suhde on melko selkeä. Katselmusta koskevat sääntely kaipaa ehkä täsmentämistä.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Peruskuvio on selvä, mutta hallintopäätösten ja niiden perusteena olevien prosessien moninaisuus luo epäselvyyttä myös lainkäyttöprosessiin, vireilletuloedellytyksissä on jo runsaasti tulkinnanvara”

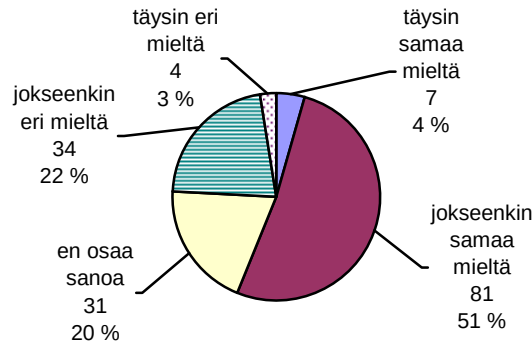
”[Jokseenkin eri mieltä] Esim. selvitysvastuun laajuus eri asiaryhmissä ei ole selvä. Uudet asiaryhmät, kuten vankien valitukset, joiden prosessia ei ole säännelty erikseen, aiheuttavat paljon tulkintaongelmia.”

13. Hallintoprosessi on mielestäni yksityisen valittajan kannalta peruspiirteiltään selväpiirteinen ja ymmärrettävä sekä ennakoitavissa oleva.

Kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan hallintoprosessin ymmärrettävyyttä asiakkaan näkökulmasta. Viidesosa vastaajista ei osannut lainkaan arvioida asiaa yksityisen asianosaisen

näkökulmasta. Avoimissa vastauksissa nostettiin ongelmina esiin mm. prosessin ennakoimattomuus ja hallintoprosessin huono tunnettuus asiakkaiden ja asiamiesten keskuudessa.

Kuvio 13. Hallintoprosessin selkeys yksityisen valittajan kannalta

”[Jokseenkin samaa mieltä] Prosessin ennakoitavuudessa voi olla ongelmia.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Tilaisuuden varaaminen selityksen antamiseen on joskus aiheuttanut hämminkiä. Suullisen käsittelyn merkitys on välillä epäselvä.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] asia saattaa esim. joutua ”väärille raiteille”, joka johtaa valittajan kannalta turhaan tutkimatta jättämiseen.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Tieliikennejutuissa valittajien on vaikea erottaa mitkä asiat ratkaisee yleinen alioikeus ja mitkä hallinto-oikeus. Televisiomaksuissa äämistelyä riittää, kun tarkastusmaksuista valitetaan suoraan hallinto-oikeuteen ja takautuvasta televisiomaksusta pitää ensin hakea oikaisupäätös Viestintävirastosta.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] ”Sosiaaliprosessi” hyvinkin joustava valittajan kannalta. Vastapuoli (vakuutuslaitos) herättää kuitenkin epäilyksiä kotiinpäin vetämisestä valittajissa.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Pelkkä asiakirjaprosessi nähdään valitettavan usein hallinnon jatkeena.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Luulen, että hallintoprosessi on täysin vierasta maallikoille. Prosessi ei ole välttämättä selvä edes lakimieskoulutuksen saaneelle henkilölle - -.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Hallintoprosessista on vaikea saada selkoa edes lakia lukemalla, jos ei hallintolainkäyttöä tunne kokemusten kautta. Yksityinen valittaja ei myös aina ymmärrä, että toimivalta on rajattu. Emme voi esim. mennä viranomaisen tontille ja tehdä uutta hallintopäätöstä.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Usein verrataan yleisen puolen prosessiin, luo sekaannuksia.”

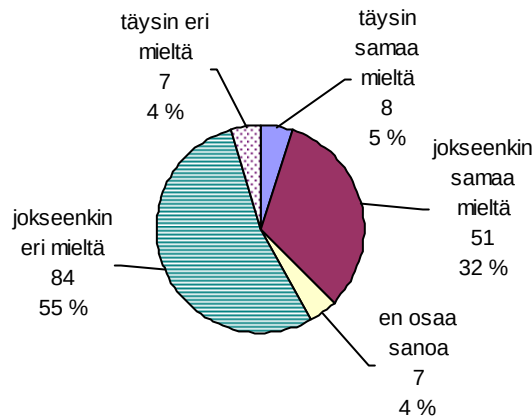
”[Jokseenkin eri mieltä] Avoimuus puuttuu - asianosainen ei voi tietää etukäteen miten käy.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Nykyisen palveluperiaatteen korostamisen aikana selvittämislähtö ja prosessinjohtolta odotetaan enemmän.”

”[Täysin eri mieltä] Hallinto-oikeuden asema, tehtävä ja rooli saattaa usein olla valittajalle epäselvä, esitetään runsaasti sivuvaatimuksia, jotka eivät kuulu hallinto-oikeuden toimivaltaan, itse pääasia hukkuu kaikenlaisiin rönsyihin.”

14. Prosessin kulku tuomioistuimessa vaihtelee mielestäni samanlaisissa asioissa riippuen tuomarista, esittelijästä, jaostosta tai jaoston kokoonpanosta.

Yli puolet kysymykseen vastanneista ei koe, että prosessi vaihtelisi riippuen asian käsittelyyn osallistuvasta kokoonpanosta ja henkilöistä. Vastausten mukaan menettelyllisesti prosessi on vakioitunut, mutta eroja syntyy lähinnä prosessinjohtoon aktiivisuuden mukaan.

Kuvio 14. Prosessin kulun vaihtelevuus

”[Täysin samaa mieltä] Valitettavasti näin on. Nykyjärjestelmä on liian esittelijävetoinen, nuorimman juristin vastuulle jää isoja prosessuaalisia ratkaisuja, joiden tulisi kuulua tuomarin vastuulle”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Riippuen tuomarista ja puheenjohtajasta.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Pieniä nyanssieroja on, ei mielestäni kuitenkaan merkittäviä.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Esim. suhtautuminen oikeudenkäyntikuluvaatimuksiin vaihtelee.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Kyllä prosessinjohtoon aktiivisuus vaihtelee rajusti.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Prosessin kulku lienee aika vakio.”

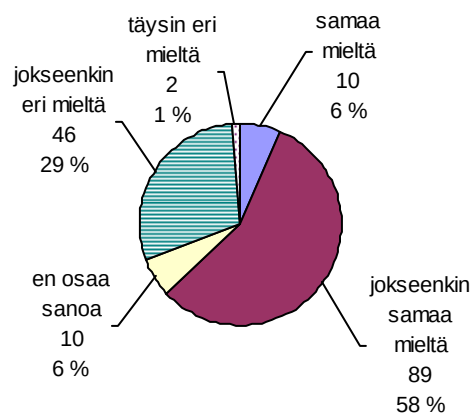
”[Jokseenkin eri mieltä] Pieniä eroja voi olla, esim. lisäselvitysten hankkimisten suhteen.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Tuomioistuimissa saattaa olla erilaisia käsityksiä katselmuksen merkityksestä ja sen suhteesta suulliseen käsittelyyn.”

”[Täysin eri mieltä] Prosessi kulkee samalla tavalla riippumatta jaostosta tai kokoonpanosta.”

15. Hallintoprosessiin osallistuvien osapuolten asema on mielestäni selkeä.

Eri osapuolten aseman selkeyttä tiedusteltaessa vastaukset hajaantuivat enemmän kuin tuomioistuimen kokoonpanon vaikutusta koskeneessa kysymyksessä (kysymys nro 14). Riippumatta valitusta vastausvaihtoehdosta avoimissa vastauksissa ongelmallisena asiana nostettiin esiin erityisesti viranomaisen rooli prosessissa.

Kuvio 15. Osapuolten aseman selkeys

”[Jokseenkin samaa mieltä] Epäselvää on usein, ketkä ovat asianosaisia.”

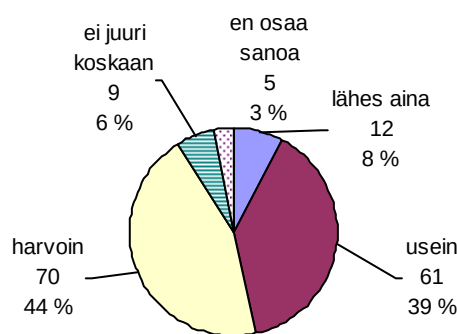
”[Jokseenkin samaa mieltä] Viranomaisen valitusoikeus epäselvä.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Valittaja on heikompi osapuoli ja viranomainen vahvempi.”
 ”[Jokseenkin samaa mieltä] Joissain tapauksissa on hallintolainkäyttöön huonosti sopiva kaksiasianosaissuhde esim. työnantaja – vakuutettu.”
 ”[Jokseenkin eri mieltä] Yleinen ongelma, että oikeudenalakohtainen ja tilanteittain arvioitava.”
 ”[Jokseenkin eri mieltä] Esim. maanomistajan asema kaavavalituksia käsiteltäessä (kuuleminen, katselmukselle kutsuminen).”
 ”[Jokseenkin eri mieltä] Ongelmallista on puutteellinen kaksiasianosaissuhde viranomaisen aseman takia.”
 ”[Täysin eri mieltä] Erityisesti viranomaisen asema on epäselvä.”

16. Kuinka usein asiamiehen tai avustajan käyttämisestä asian hoitamisessa on näkemyksesi mukaan ollut asianosaiselle selkeää hyötyä ja apua verrattuna tilanteeseen, jossa asianosainen ajaa asiaansa itse?

Vastaukset jakaantuivat lähes tasan harvoin ja usein -mielipiteiden kesken. Sen sijaan avoimissa vastauksissa eri vaihtoehtoja valinneiden kesken asiamiehen hyötyä ei korostettu yleisesti, vaan lähinnä vain eräissä asiaryhmissä, kuten veroasioissa, kunnallisasioissa ja ulkomaalaisasioissa. Toisaalta useiden vastausten mukaan avustajasta ei koettu olevan hyötyä siitä syystä, ettei hallintoprosessiin erikoistuneita asiamiehiä ole riittävästi.

Kuvio 16. Asiamiehen tai avustajan käytön hyödyllisyys

”[Ei juuri koskaan] Yleensä asianajajat vain sotkevat asiaa, asianosainen tuo parhaiten esiin tosiasiat ja vaatimuksensa. Tuomioistuimella on selvitysvelvollisuus.”
 ”[Harvoin] Koska hallintolainkäyttöasioihin ja -prosessiin perehtyneitä asiamiehiä on vähän.”
 ”[Harvoin] Rootelistani johtuen jutut vaatimattomia ja yleensä maallikon ymmärrettävissä ja hoidettavissa.”
 ”[Harvoin] Viran puolesta tutkimisen myötä hyöty on pieni, mutta esim. kunnallisvalituksissa suurempi.”
 ”[Harvoin] Riippuen asioiden lääketieteellisestä luonteesta.”
 ”[Harvoin] Asiamies tuo kuitenkin vaatimuksen selkeämmin ilmi ja veroissa osaa vedota oikeustapauksiin.”
 ”[Harvoin] Esim. perusjutussa (oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen) ei juuri hyötyä. ”Eläkeviidakossa” asiamiestenkin tiedot monesti puutteellisia. Jos kyseessä vaikea juridinen kysymys, jolla selviä liittymäkohtia yleiseen juridiikkaan, voi asiamiehestä olla hyötyä.”
 ”[Usein] Etenkin ulkomaalaisasioissa.”
 ”[Usein] Aina kun asiassa on suullinen käsittely.”
 ”[Usein] Jos asiamies ei ole erikoistunut aihealueeseen, ei hänen käyttämisestään ole hyötyä.”
 ”[Usein] Ilman avustajaa harvoin osataan pyytää suullista. Sillä ei välttämättä lopputulokseen ole merkitystä, mutta ehkä suullisen kautta koetaan, että on tullut kunnolla kuulluksi asiassa ja, että asiaan on tuomioistuimessa paneuduttu ja sitä kautta valittaja ehkä hyväksyy tehdyn päätöksen paremmin.”
 ”[Usein] Riippuu tosin asiamiehestä ja asiaryhmästä.”
 ”[Usein] Asiamies osaa yleensä esittää vaatimukset selkeämmin. Ikäviä poikkeuksia tästäkin kuitenkin löytyy. Asiamies auttaa todennäköisesti myös itse päätöksen ymmärtämisessä.”

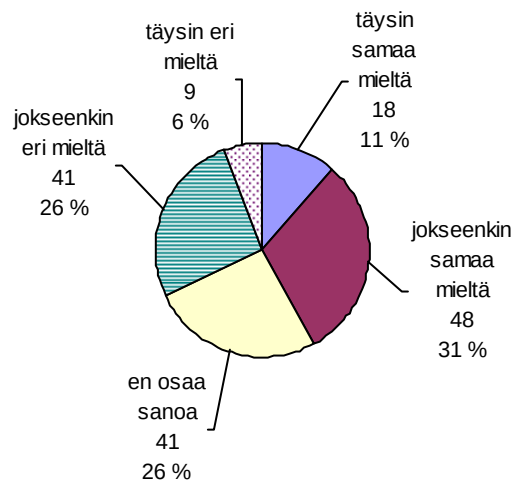
”[Usein] Asioissa, joissa jo hallinnossa käytetään avustajaa (verot, hankinnat), luonnollinen. Monimutkaistuvassa julkisoikeudessa valittaja harvoin menestyy ilman.”

”[Usein] Asiamies on useimmiten osannut rajata vaatimukset koskemaan valituksenalaista päätöstä ja on osanut myös esittää selvät muutoksenvaatimukset. Joskus on ollut asiamiehenä sellainen, joka ei ole jaksanut tutustua asiaan liittyvään ongelmaan riittävästi.”

17. Päätöksen tehneen viranomaisen roolia tulisi kehittää selvemmäksi vastapuoleksi suhteessa yksityiseen asianosaiseen

Kysymykseen annetut vastaukset jakautuivat tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen kesken. Useissa vastauksissa korostettiin, että asiaryhmät ovat erilaisia; toisissa viranomaisen vahvempi asema olisi luonnollista, toisissa asiaryhmissä se taas voisi heikentää luottamusta viranomaistoiminnan puolueettomuuteen.

Kuvio 17. Viranomaisen roolin selkeyttäminen

”[Täysin samaa mieltä] Viranomainen ei koskaan anna valitusvaiheessa periksi.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Jäsentäisi osapuolten ja toisaalta myös tuomioistuimen roolia ja tehtäviä.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Hallinto-oikeutta ei saisi pitää viranomaisjatkkeena.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Riippuen siitä, mitä tällä tarkoitetaan; viranomainen tulisi nähdä samanveroisena osapuolena kuin yksityinen ottaen huomioon että usein suuria yrityksiä hakijoina; oikeudenkäyntikulujen korvaamisen ym. osalta myös viranomaisella tulisi olla samat mahdollisuudet oikeudenkäyntikulujen saamiseen ym.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Tämä riippuu asiaryhmästä: esim. sosiaalioasioihin sopii huonosti.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Viranomaisten toiminnan on oltava puolueetonta.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Vakuutuslaitoksissa käsiteltävissä asioissa "viranomainen" eli eläke- vakuutus tai muu laitos on selkeästi yksityisen asianosaisen vastapuoli. Tästä on selkeästi hyötyä prosessissa.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Peli varmaan kovenisi. Nythän viranomaisen tulee aina pyrkiä oikeaan ratkaisuun yleensä asiakkaan myötävaikutuksella ja yhteistyöllä. Tuntuu, että soveltaisiko kuitenkin jokin julkinen asiamies paremmin vastapuolen rooliin.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Päätöksen tehneet viranomaiset ovat itse olleet luomassa tällaista kehitystä. Se ei kuitenkaan lähtökohtaisesti sovi kun otetaan huomioon viranomaisten tehtävä ja valta yhteiskunnassa.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Viranomainen vastapuolena voi muuttaa hallintomenettelyn prosessiksi, jota jatketaan tuomioistuimissa.”

”[Täysin eri mieltä] En pidä oikeuspoliittisesti toivottavana; kehitys voisi esim. olla omiaan heikentämään luottamusta viranomaisiin kohtaan jne. Lisäksi vasapuoliasetus on varsin tapauskohtainen.”

”[Täysin eri mieltä] Ympäristöasioissa on kyse useiden etuhajojen intressien yhteensovittamisesta, jolloin hallintoviranomaisen rooli lähenee tuomioistuimen roolia. Ympäristöasioissa hallintoprosessin heikko kak-

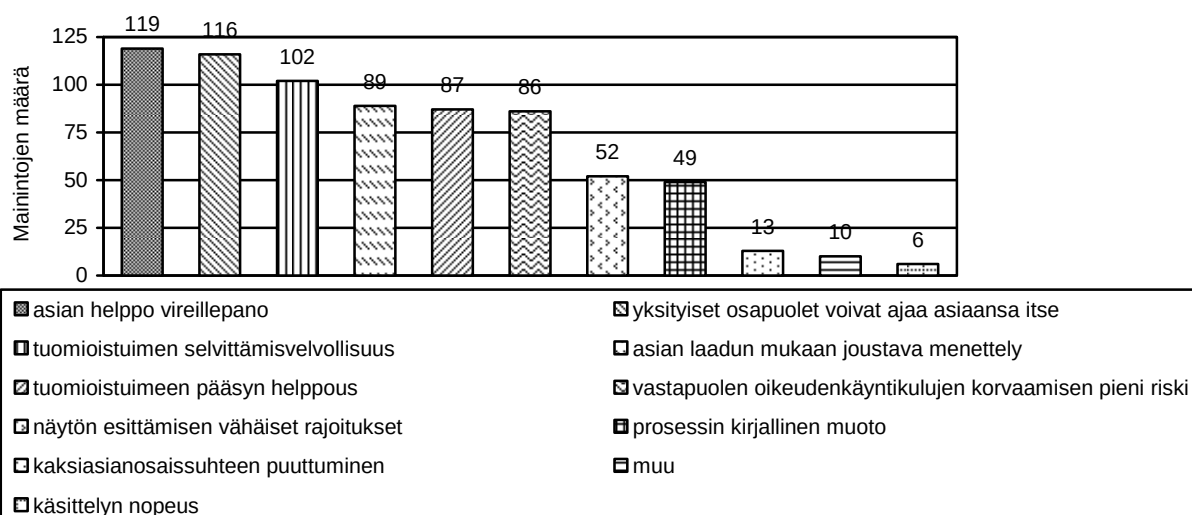
siasianosaissuhde on heikoimmillaan. hallintoviranomaiset käsittävät yleensä roolinsa näin itsekkin, vaikka eivät hallitsisi näitä termejä, eivätkä siksi pyri esiintymään osapuolena.”

”[En osaa sanoa] Asema pitäisi selkiyttää. Esim. julkisuusasioissa voisi olla asianosainen, substanssiasioissa selkeät säännöt ja mahdollinen erillisen asiamiehen käyttöönotto.”

18. Hallintoprosessin suurimmat vahvuudet ovat mielestäni...

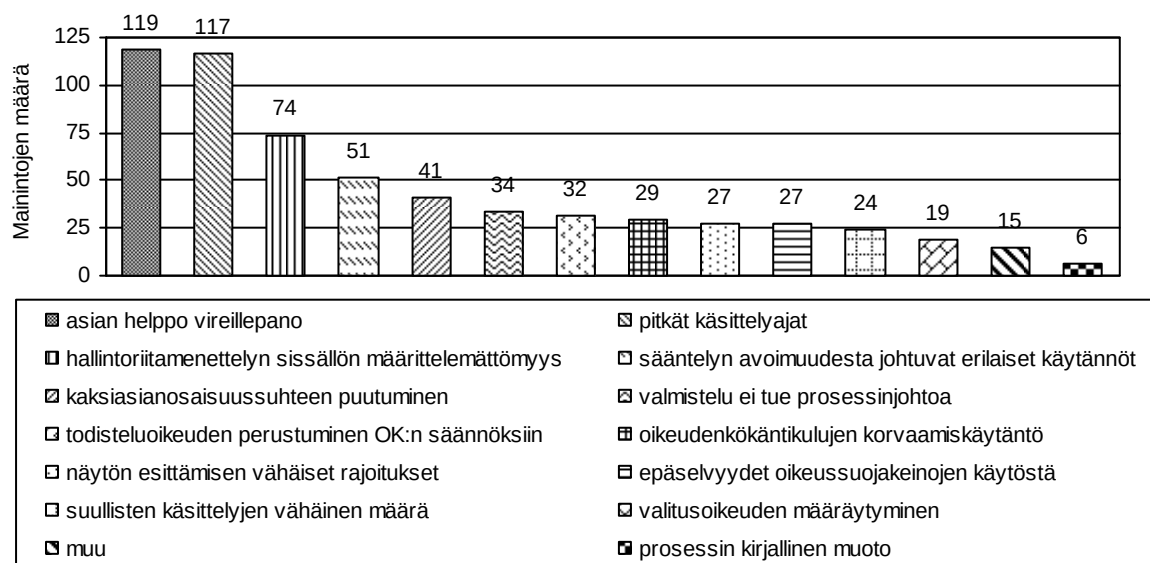
Kysymyksissä 18 ja 19 selvitettiin vastaajien näkemyksiä hallintoprosessin vahvuuksista ja haasteista. Vastausvaihtoehdoista sai valita useampia. Vahvuuksien osalta annetut vastaukset hajaantuivat tasaisesti. Erityisesti korostuivat joustava menettely ja muut seikat, jotka tekevät prosessista yksityisen asianosaisen kannalta vaivatonta. Muina vahvuuksina tuotiin esiin mm. prosessin halpuus ja yleisessä prosessissa tunnettujen monimutkaisten prosessisäännösten puuttuminen.

Kuvio 18. Hallintoprosessin vahvuudet

19. Hallintoprosessin keskeisimmät haasteet ovat mielestäni...

Kysymyksessä 19 selvitettiin vastaajien näkemyksiä hallintoprosessin haasteista (kysymys 18 koski vastaavasti vahvuuksia). Vastausvaihtoehdoista sai valita useampia. Suurimpina ongelmia pidetään selkeästi käsittelyajan pituutta ja toisaalta asian (liian) helppoa vireillepanoa (joka koetaan kuitenkin myös yhdeksi vahvuudeksi, ks. edellä kysymys 18). Myös hallintoriitamenettely koetaan ongelmalliseksi.

Kuvio 19. Hallintoprosessin haasteet

Muina haasteita tuotiin esiin muun muassa:

”Resurssipula, tietotekniikka”

”Viranomaisella tulisi olla valitusoikeus - -.”

”Preklusion puuttuminen (lähinnä väärinkäytöstilanteissa).”

”Prosessin tosiasiallinen kaavamaisuus. Asian selvittäminen kyselyillä ja kysymyksillä raskasta. - -”

”Viranomaisten passiivisuustilanteiden ja valvonta-asioiden epämääräisyys, milloin kyseessä valituskelpoinen päätös ja milloin ei.”

”Viranomaisen passiivisuustilanteet - onko hallintoriita silloin mahdollinen. - perustevalituksen ja hallintoriidan rajankäynti.”

”Kansalaisten ja jopa asianajajien puutteellinen käsitys hallintoprosessin eroista yleisissä alioikeuksissa noudatettuun menettelyyn nähden.”

”Viranhaltijan asema. Voidaan usein esim. suullisessa määrätä joko viranomaisen edustajaksi tai nimetä todistajaksi, sen mukaan, millaisen statuksen viranomainen haluaa viranhaltijalle antaa.”

”Oikeudenkäyntikulujen korvaamisen riskin pienuus johtaa siihen, että valitetaan aivan mistä vain, intressi useissa tapauksissa vain periaatteellinen halu olla oikeassa. - -”

”Ajoittaisten jutturuuhkautumien selvittäminen nopeasti, nykyisellään kestää jopa vuosia, jolloin tilanne ehtii pahentua ratkaisevasti.”

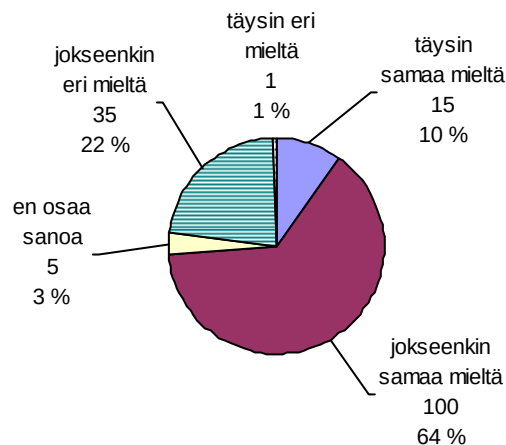
II ASIAN VIREILLEPANO, VALITUSKELPOISUUS JA VALITUSOIKEUS

Kyselyn osiossa pyrittiin kysymysten ja väitteiden avulla selvittämään hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnan käytännön kokemuksia erityisesti asian vireillepanosta ja asian tutkittavaksi ottamisedellytysten selvittämisestä. Annettujen vastausten mukaan asian vireillepanoa koskevia hallintolainkäyttölain perussäännöksiä pidetään toimivina, mutta useissa kohdin myös tulkinnanvaraisina. Ongelmallisimpana koetaan eri vireillepanokeinojen, kuten hallinto-riidan tai perustevalituksen ja hallintovalituksen, väliset suhteet.

20. Hallintolainkäyttölain 5 § päätöksen valituskelpoisuudesta on kokemukseni mukaan selkeä.

Kysymyksen alkuun oli kirjoitettu hallintolainkäyttölain 5 §:n säännös valituskelpoisuudesta: ”Päätöksellä, josta saa valittaa, tarkoitetaan toimenpidettä, jolla asia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Valitusta ei saa tehdä hallinnon sisäisestä määräyksestä, joka koskee tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista.” Suurin osa (75 %) vastaajista piti säännöstä jokseenkin selkeänä tai selkeänä.

Kuvio 20. Päätöksen valituskelpoisuutta koskevan säännös on selkeä

”[Jokseenkin samaa mieltä] Niin selkeä kuin tällainen yleissäännös kohtuudella voi olla - -.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Säännöksen muotoilu tuskin voi tehdä monitahoista ongelmakokonaisuutta helpommaksi.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Mutta KHO:n oikeuskäytäntö on alkanut horjua.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Ehkäpä säännöksessä tulisi tarkemmin säännellä myös muodollisista ja valituskelvottomista ”kumotaan ja palautetaan”-päätöksistä.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Päätös, jolla asetetaan velvoite asettamatta samalla uhkaa sen tueksi, on katsottu valituskelpoiseksi, mutta säännöksistä tämä ei ilmene.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Tosin erityisesti kunnallisasioissa ei edes aina kunnalle saati kuntalaiselle ole selvää, milloin päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa ja on siten valituskelvoton. Kunnallisasioissa kuntalaisia johtaa usein myös harhaan päätökseen liitetty kunnallisvalituksen valitusosoitus silloinkin kun itse asia on yksityisoikeudellinen. Jopa asianajajat toisinaan ajavat.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Rajaa joudutaan käymään jatkuvasti, mitä osoittaa suuri julkaistujen ratkaisujen määrä.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Pitäisi olla yksityiskohtaisemmin kirjoitettu auki.”

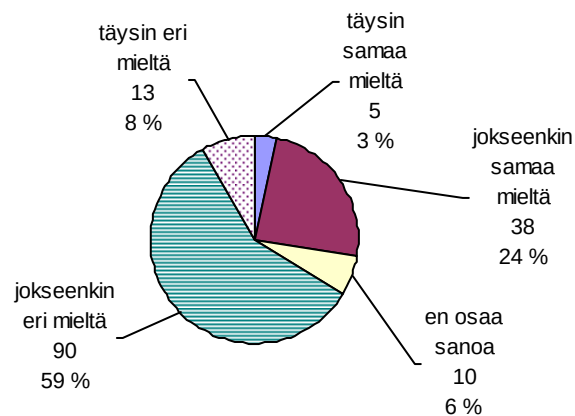
”[Jokseenkin eri mieltä] Viranomaismenettelyn moninaisuus tuottaa mitä erilaisimpia lausuntoja, kannanottoja, toteamuksia jne. joiden osalta joudutaan tulkitsemaan, mitä asiassa on ratkaistu vai onko mitään.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Näitä asioita ei voi lailla tyhjentävästi säännellä, oikeustieteen merkitys suuri.”

21. Valituksia pyritään kokemukseni mukaan tekemään usein asioissa, joissa valitusta ei lain mukaan saa tehdä.

Vastaajista 59 % katsoo, että kysymyksessä tarkoitettu tilanne ei käytännössä ole kovin suuri ongelma. Avoimessa vastauksessa nostettiin esiin kuitenkin tilanteita, joissa valituksia tehdään muun muassa valmistelutoimista kunnallisasioissa. Lisäksi valitusten yhteydessä esitetään usein myös vahingonkorvausvaateita.

Kuvio 21. Valitusten tekeminen asioissa, joissa ei valitusoikeutta

”[Jokseenkin samaa mieltä] Asiaryhmäkohtaista eroa on paljon.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Vahingonkorvausasiat ovat valitettavan yleisiä. Valittajalle tulee yllätyksenä, ettei hallinto-oikeus niitä käsittelekään, vaikka valitusosoitus annetaan hallinto-oikeuteen.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Kantelun ja hallintovalituksen ero maallikolle epäselvä.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Ei ehkä voi sanoa, että usein, mutta kuitenkin asiaa joudutaan pohtimaan melkeinpä viikoittain”

”[Jokseenkin eri mieltä] Jos valitetaan asiassa, josta ei saa lain mukaan valittaa, valittaminen on yleensä perustunut virheelliseen tai epäselvään valitusosoitukseen.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Sosiaaliasioissa valitukseen sisältyy usein hallintokantelun tyyppisiä vaatimuksia.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Kunnallisasioissa on ollut melko paljon valituksia vielä valmisteluksi katsottavista päätöksistä. Kunnat myös liittävät ilmeisesti täysin mekaanisesti lähes kaikkiin päätöksiinsä valitusosoituksen (aloitteet, valmistelupäätökset).”

”[Jokseenkin eri mieltä] Julkisissa hankinnoissa itse päätöksen osalta useimmiten valituskelpoinen päätös, mutta väitteet sisältävät vaatimuksia, joihin ei toimivaltaa tai kirjelmän sisällöstä ilmenee, että hakija luulee toimivallan toisentyypiseksi kuin se on tai pystyvänsä saamaan enemmän myönteisellä ratkaisulla kuin mitä lopputulos voi olla.”

”[Täysin samaa mieltä] Yleinen käsitys, että hyvässä hallinnossa kaikista tosiasiallisistakin toimista, valmistelusta, lausunnoista ym. on voitava valittaa, koska niillä on jotain vaikutusta jonkun asemaan, lienee vaikuttamassa kehitykseen.”

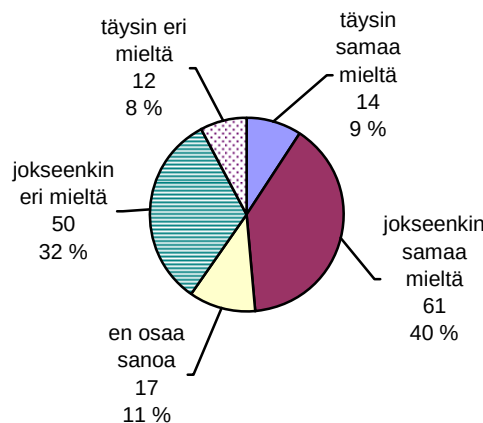
22. Viranomaisen valitusoikeuden määrittelevistä säännöksistä (HLL 6 § ja erityislainsäädäntö) muodostuva kokonaisuus on mielestäni selkeä ja ymmärrettävä.

Kysymyksen alkuun oli kirjoitettu hallintolainkäyttölain 6 §:n säännös valituskelpoisuudesta: ”Päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Viranomaisella on lisäksi valitusoikeus, jos laissa niin säädetään tai jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen.”

Vastaajien mielipiteet säännöskokonaisuuden ymmärrettävyydestä jakautuivat tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen kesken. Avoimissa vastauksissa todettiin, että ongelmallisuus riippuu asiaryhmästä. Monissa vastauksissa kysymyksen asettelua HLL 6 §:n ja erityislainsäädännön yhteisvaikutuksesta ei ehkä mielletty oikein, jolloin vastauksiksi saatiin osin pikemminkin seuraavaan kysymykseen 23 sopivia vastauksia.

Kuvio 22. Viranomaisen valitusoikeutta koskevien säännöksen selkeys ja ymmärrettävyys

”[Täysin samaa mieltä] Veroasioissa valitusoikeus ei nouse ongelmaksi.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Esim. ympäristöasioissa valitusoikeuskysymys voi olla yksi asian vaikeimmista.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] HLL:n ja erityislainsäädännön suhdetta on selkeytetty oikeuskäytännöllä.”

”[Jokseenkin eri mieltä] ”Välittömästi vaikuttaa” on tulkinnallisesti vedetty pitkälle, eli käytännössä johtanut siihen, että lähes kenellä hyvänsä katsottu olevan tavalla tai toisella intressi.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Ehkä erityislakeihin voisi sisällyttää enemmän viranomaisen muutoksenhakuoikeutta koskevia säännöksiä. Olisi yksityisten asianosaisten kannalta helpommin ennakoitavissa, milloin viranomainen saa valittaa.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Siirtyessä kohti yleiseen etuun perustuvaa valitusta rajanveto voi olla hankala. Lisäksi valitusoikeus voi yksittäistapauksissa ratketa ainakin valittajan kannalta ennalta-arvaamattomasti.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Tässä on tulkintavaikeuksia ja erilaisia linjauksia erityyppisten asioiden ja jopa eri tuomarikokoonpanojen välillä.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Ongelmia aiheuttavat ns. ympäristö- ja luonnonsuojeluasiat, ongelmallisempi kuin HLL 5 §.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Esim. Kelan valitusoikeus (tai lähinnä sen puuttuminen) Somlan päätöksistä käy mielestäni huonosti ilmi laista.”

”[Täysin eri mieltä] Säännös on väljä ja oikeuskäytäntökin osin epäjohdonmukainen.”

”[Täysin eri mieltä] ”Viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun” arvottaminen voi johtaa outoihin tuloksiin.”

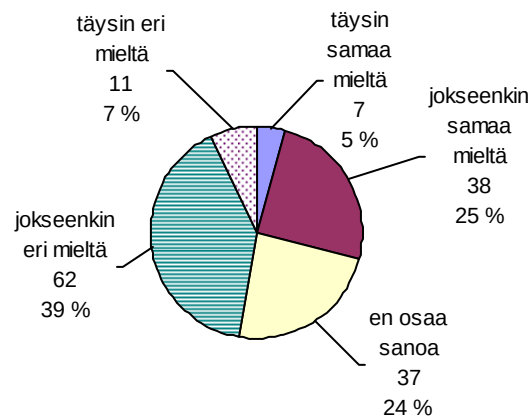
”[Täysin eri mieltä] Täysin turhaa rajoittaa viranomaisen jatkovalitusoikeutta.”

”[Täysin eri mieltä] Sosiaaliturvassa tämä asia on hyvin epäselvä. Esim. Valtiokonttorille on säädetty valitusoikeus, Kelalle ei. Yksityiset TEL-laitokset ja työttömyyskassat, ovatko asianosaisia vai viranomaisia (HL)? Käytäntö on ollut, että kaikki viranomaiset ovat saaneet valittaa sotu-asioissa, tarkastuslautakunta kuitenkin katsoi 1990-luvulla, ettei Kela saa valittaa. Tätä Kela on noudattanut, mutta nyt aloittanut uudelleen valittamisen. Kokonaisuus on hyvin epäselvä, säännöksistä ei löydy vastausta.”

23. Hallintolainkäyttölain 6 §:n 2 momentin säännös viranomaisen valitusoikeudesta ainoana sovellettavana säännöksenä on kokemukseni mukaan helposti tulkittavissa ja ratkaistavissa.

Edellisen kysymyksen tavoin vastaukset jakaantuivat. Huomionarvioista on kuitenkin suurempi en osaa sanoa -vastausten osuus. Tämä saattaa johtua siitä, mikä eräissä vastauksissa tuotiinkin esille, että valitusoikeuden tulkinta pelkän yleissäännöksen nojalla ilman erityissäännöstä on harvinaista.

Kuvio 23. HLL 6.2 §:n viranomaisen valitusoikeutta koskevan säännöksen selkeys

”[Täysin samaa mieltä] Säännös on selkeä, mutta johtaa siihen, että nykyaikana viranomainen käyttää valitusoikeuttaan valvottavan julkisen edun vuoksi ainoastaan, jos asia koskee taloudellista etua.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Ongelmia on aiheuttanut virkkeen jälkimmäinen osa (julkisen edun valvonta). Tältä osin on erotettava tilanne, jossa vo on päätöksen tehnyt viranomainen, ja tilanne, jossa kysymys on muusta viranomaisesta.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Joskin kunnan itsenäinen valitusoikeus ympäristöasioissa tuntuu oudolta silloin, kun toiminnanharjoittaja ei valita saamansa luvan lupamääräyksistä, mutta kunta valittaa. Valituksen menestyminen hän merkitsisi yleensä toisen kuntalaisen eli naapurin vahinkoa k.o. asiassa.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Jää tulkinnanvaraa - ehkä pitäisi lieventää tai poistaa rajoitukset.”

”[Jokseenkin eri mieltä] ”Jos valitusoikeus valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen” jättää täysin ilman ja harkintaan milloin tämä tilanne on käsillä.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Vaikea säännellä lailla, oikeustieteen ja -käytännön merkitys suuri.”

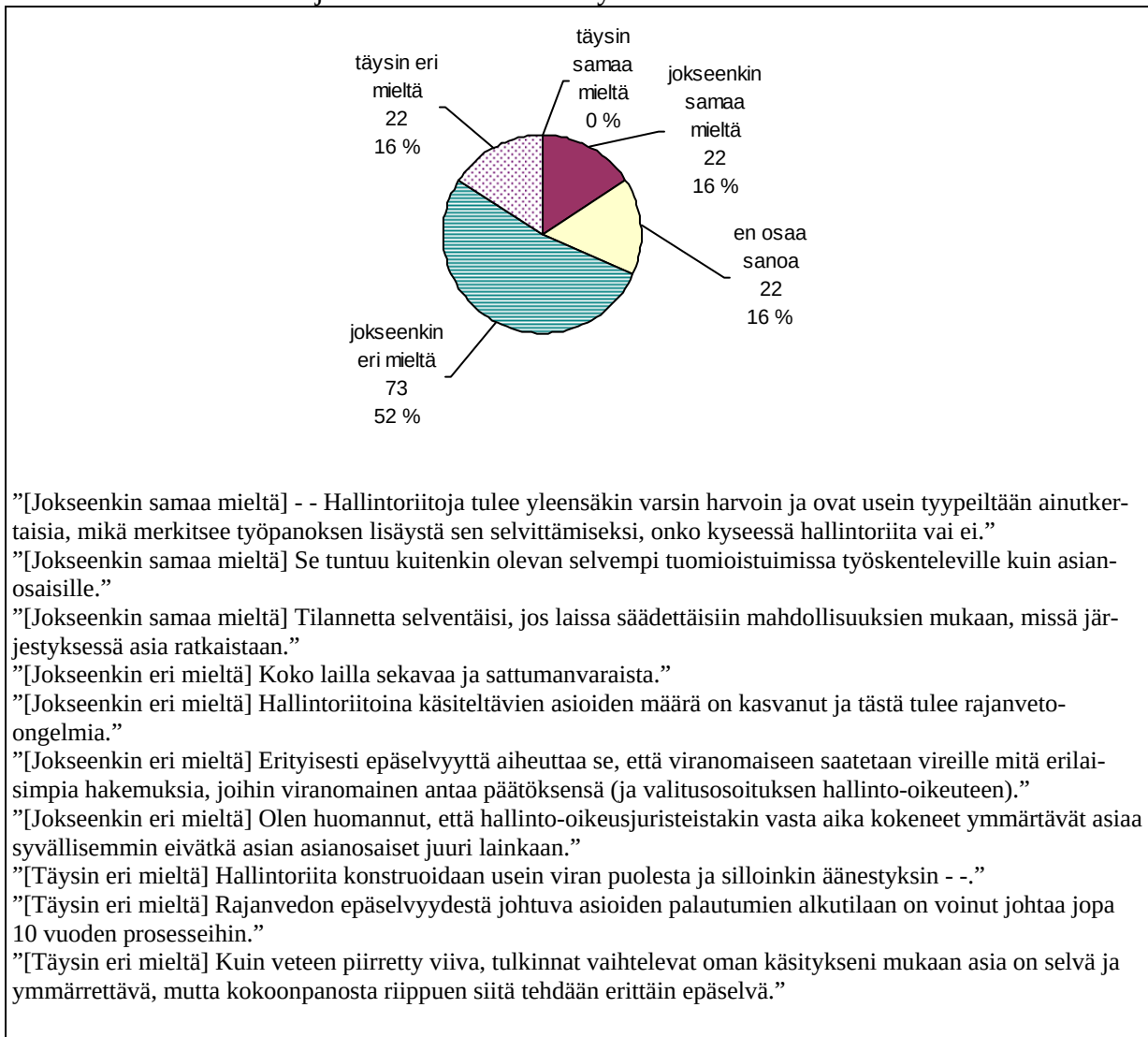
”[Täysin eri mieltä] Aivan sekava.”

”[En osaa sanoa] Tilanteita, joissa mainittua lainkohta on tullut esille on ollut erittäin vähän.”

24. Hallintoriidan ja valituksen välinen ero on kokemukseni mukaan selvä ja ymmärrettävä.

Kysymykset 24 ja 25 hallintoriitamenettelystä osoitettiin vain korkeimman hallinto-oikeuden ja alueellisten hallinto-oikeuksien henkilökunnalle, joissa hallintoriita-asioita käsitellään. Vastaajista 68 % pitää säännöstä jokseenkin epäselvänä tai epäselvänä. Yksikään vastaajista ei pitänyt säännöstä täysin selvänä ja ymmärrettävänä.

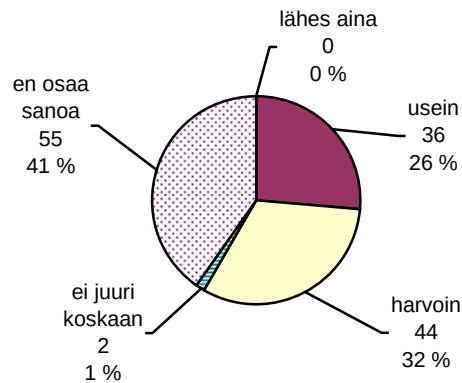
Kuvio 24. Hallintoriidan ja valituksen eron selkeys

25. Kuinka usein hallintoriitahakemuksissa vaaditaan jotain sellaista, mikä ei kuulu hallinto-oikeuksien toimivaltaan? Mitkä ovat tyypillisimpiä tällaisia vaatimuksia?

Kysymykset 24 ja 25 hallintoriitamenettelystä osoitettiin vain korkeimman hallinto-oikeuden ja alueellisten hallinto-oikeuksien henkilökunnalle, joissa hallintoriita-asioita käsitellään. Hallinto-oikeuden käsiteltäväksi kuulumattomien vaatimusten esittämistä ei koettu yleiseksi. Avoimissa vastauksissa tuotiin esiin myös valituksissa usein esitettävät vahingonkorvausvaatimukset.

Kuvio 25. Hallinto-oikeuden käsiteltäväksi kuulumattomat vaatimukset hallintoriitahakemuksissa.

”[Usein] Vahingonkorvausvaatimukset ovat tyypillisiä, samoin kantelutyypiset viranomaisen velvoittamiseen tähtäävät vaatimukset.”

”[Usein] Vaaditaan täällä euromääräistä saatavaa, josta riidassa on kyse. Usein näissä tapauksissa kuitenkin ei täällä voida edes määritellä tarkkaa summaa, johon voitettu hallintoriitahakemus aikanaan johtaa.”

”[Usein] - - Lääketieteellistä hoitoa koskevat vaatimukset.”

”[Harvoin] Päätöksen tehneen viranomaisen toiminnan moittiminen.”

”[Harvoin] Vahvistuskanne tulisi ottaa valikoimaan”

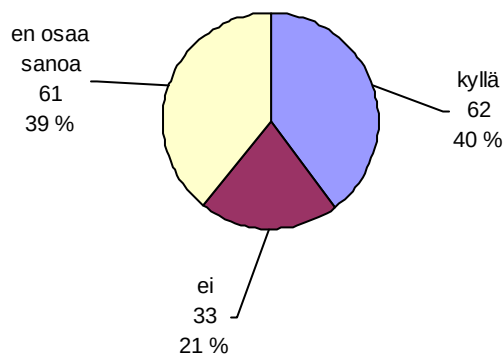
”[Harvoin] Yleisten tuomioistuinten ratkaisutoimivaltaan kuuluvat vaatimukset, työtuomioistuimen ratkaisutoimivaltaan kuuluvat vaatimukset, ennenaikaiset hallintoriitavaatimukset (ei ole vielä todettua erimielisyyttä, eli hallintoriita ei ole vielä "kypsynyt" hallintoriidaksi).”

”[En osaa sanoa] - - Suurin ongelma on yleistynyt ajatus, että asian tultua lainvoimaisesti ratkaistua, muutosta voi hakea hallintoriitana väittämällä, että valtio on saanut väärän päätöksen vuoksi perusteetonta etua.”

26. Sisältyykö perustevalitukseen mielestäsi ongelmia esimerkiksi suhteessa muihin valitustyyppeihin tai oikaisuvaatimusmenettelyyn?

Vastausten mukaan perustevalituksia käsitellään vain harvoin. Luultavasti tästä johtuen huomattava osa vastaajista ei osannut sanoa, sisältyykö sääntelyyn ongelmia. Muita vastausvaihtoehtoja käyttäneistä kaksi kolmasosaa kokee perustevalitukseen sisältyvän ongelmia, mutta monet kokevat menettelyn tyypitilanteissa myös selkeänä.

Kuvio 26. Perustevalituksen ongelmallisuus suhteessa muihin valitustyyppeihin.

”[Kyllä] Nimi on ainakin epäkuvaava.”

”[Kyllä] Perustevalituksen systemaattinen asema epäselvä.”

”[Kyllä] Koko perustevalitussäännöstö mielestäni menettänyt merkityksensä.”

”[Kyllä] Varsinkin suhteessa hallintoriitaan.”

”[Kyllä] Turha tapa pitkittää valitusaikaa, verolajien erilaisuus po. osin, esim. kiinteistöveroissa ei mahdollista.”

”[Kyllä] Jossain määrin on epäselvää, minkälaisia valitusperusteita voidaan tutkia/hyväksyä perustevalituksena.”

”[Kyllä] Jouduttu pohtimaan, tutkitaanko yhtä laajasti kuin normaalina valituksena?”

”[Kyllä] Voidaan miettiä, tuoko perustevalitus käytännössä mitään lisää kansalaisten oikeusturvaan esim. verotuksessa, jossa säännönmukainen valitus aika on pitkä. Perustevalitus tutkitaan samassa laajuudessa kuin säännönmukainen valituskin, eikä se rajoitu pelkän ´määrän´ tutkimiseen. Mikä ero näillä valitustyypeillä käytännössä on?”

”[Kyllä] Erityisesti maksuasioissa erittäin suuria ongelmia, vesittää järjestelmän määräaikojen noudattamisen osalta. Lisäksi saattaa kulu suhteettomasti aikaa sen selvittämiseen, tutkitaanko valitus säännönmukaisena vai perustevalituksena. Perustevalitusjärjestelmä on aikansa elänyt ja nykyisellään tarpeeton järjestelmä.”

”[Ei] - - Perustevalitus on nykyisin melko harvinainen ja sinänsä on käsittääkseni aika selkeää, milloin asia voidaan käsitellä perustevalituksena, joten suurempia ongelmia siihen ei ainakaan käytännössä ole sisältynyt. Mielestäni perustevalitusmahdollisuus on viimesijaisena oikeussuojakeino perusteltua säilyttää.”

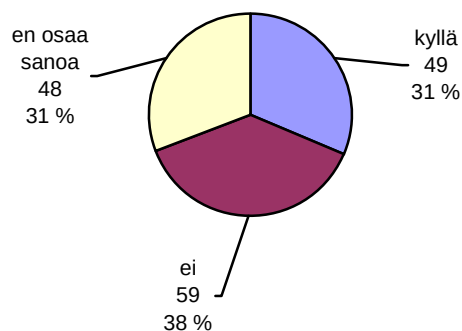
”[Ei] Joustavasti sovellettuna ei aiheuta ongelmia.”

”[Ei] Verotuksessa käyttöala nykyisin melko ongelmaton joskin epä johdonmukaista, että oikaisu jää väliin. Voisi korvata tavallisella muutoksenhaulla oikaisun kautta.”

27. Tulisiko asianosaisella olla oikeus saattaa asiansa tuomioistuimen tai muun lainkäyttöelimen käsiteltäväksi myös tilanteessa, jolloin asianosaisella ei ole valituskelpoista hallintopäätöstä eli tilanteessa, jossa hallintoviranomainen ei tee hallintopäätöstä tai sen tekeminen on viivästynyt (hallintoviranomaisen passiivisuus)? Jos vastaat kyllä, missä tilanteissa näin tulisi tapahtua?

Kysymykseen annetut vastaukset jakaantuivat tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen kesken. Eri-tyisesti en osaa sanoa -vastausten määrä on merkittävä, mikä tarkoittaa, että kysymys on uusi ja kuvattu tilanne ei ole noussut kovinkaan usein esiin hallintotuomioistuimen käytännön toiminnassa.

Kuvio 27. Asian saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi viranomaisen passiivisuustilanteissa.

”[Kyllä] Selvässä viivästystilanteessa, joka pitäisi määritellä laissa.”

”[Kyllä] Kun viranomainen käytännössä kieltäytyy antamasta valituskelpoista päätöstä.”

”[Kyllä] Subjektiiivista oikeutta koskeissa asioissa.”

”[Kyllä] Passiivista viranomaista ei valvo käytännössä mikään taho.”

”[Kyllä] Joskus tulee esiin valituksia, joissa huomaa, että asia on ollut vireillä hallintoviranomaisella ennen päätöksentekoa todella pitkään ja siitä, kun on pyydetty päätöstä, on kohtuuttoman pitkä aika. Ehdottomasti pitäisi olla joku keino puuttua tähän.”

”[Kyllä] - - Tuo viranomaisen passiivisuustilanne vaatii kyllä jonkinlaista uutta keinoarsenaalia.”

”[Kyllä] Viranomaisen täydellinen passiivisuus estää asianosaista pääsemästä oikeuksiinsa/aiheuttaa merkittävää haittaa; tarvitaan kuitenkin jotain kynnyksiä, ettei tästä muodostu yleistilannetta sotkevaa rinnakkaisväylää.”

”[Kyllä] Tuomioistuimen tai jonkun muun elimen pitäisi voida esim. uhkasakolla velvoittaa viivyttelvä tai passiivinen viranomainen tekemään päätös. - - Toinen aukko on, kun viranomainen kieltäytyy panemasta täytäntöön hallintotuomioistuimen päätöstä tai viivyttelä.”

”[Kyllä] Asia tulisi ehdottomasti ratkaista hallintoriitana, ilman asiakkaalle tulevaa kulumista, jos viranhaltija ei tee päätöstä esim. puolessa vuodessa. Hallintoriitahakemuksen voisi jättää aiemminkin asioissa, joissa on säädetty määräaika esim. julkisuuslaissa 14/30 päivän ja toimeentulotuesta 7 arkipäivän jälkeen.”

”[Kyllä] Olisi tärkeä saada hallintopakkoasia kerralla kuntoon.”

”[Kyllä] Opetustoimen alalla voisi olla tällaisia tilanteita.”

”[Kyllä] Asia kaipaa lisätutkimusta.”

”[Ei] - - Ennemmin pitäisi kehittää keinoja, joilla hallintoviranomainen saadaan tekemään valituskelpoinen päätös.”

”[Ei] Asia ei sovi tuomioistuinmenettelyyn, vaan pulma on ratkaistava jossakin muussa menettelyssä.”

”[Ei] Kantelumahdollisuus laillisuusvalvontaviranomaisille riittänee.”

”[Ei] Asianosaisten piirin rajaamisesta ja tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanosta syntyisi ongelmia. Mihin tuomioistuin voisi antaa ratkaisun? Olisiko kyseessä ainoastaan vahvistuskanne myöhemmin vireille pantavalle vahingonkorvausoikeudenkäynnille?”

”[En osaa sanoa] Erittäin vaikea löytää toimivaa ratkaisua ottaen huomioon lainkäyttöelimen, erityisesti tuomioistuimen aseman suhteessa hallintoon sekä ruuhkautuneiden hallinto-oikeuksien tilanteen.”

”[En osaa sanoa] Hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa ehkä - tällöinkin tulisi vain velvoittaa hallintoviranomainen antamaan ko. päätös.”

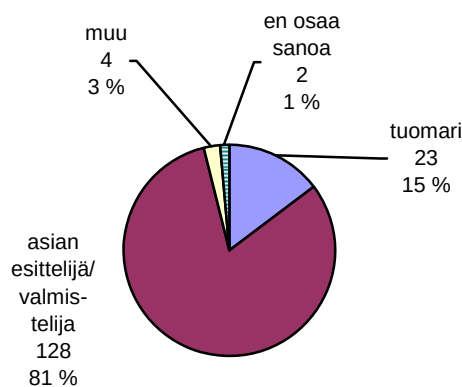
III ASIAN KIRJALLINEN VALMISTELU

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla eri tuomioistuinten käytäntöjä ja menettelytapoja liittyen asian vireilletulon jälkeiseen kirjalliseen valmisteluvaiheeseen. Vastaaajien mukaan kirjallisen valmistelun hoitaa käytännössä asian esittelijä tai valmistelija ja työnjakoa pidetään pääosin selkeänä. Ongelmallisista kysymyksistä keskustellaan ratkaisukoonpanon kanssa. Menettelyn ongelmana saattaa eräissä tilanteissa kuitenkin olla se, että prosessinedellytysten puutteet huomataan vasta asian ratkaisemisen tai suullisen käsittelyn järjestämisen yhteydessä.

28. Kuka käsittelemisessä asioissa yleensä johtaa asian kirjallista valmistelua (tuomioistuimessanne, jaostossanne tai muussa yksikössä)?

Kyselyyn vastanneiden mukaan esittelijä tai valmistelija johtaa asian kirjallista valmistelua. Vastauksista kävi ilmi, että yleisimmin kirjallisen valmistelun toteuttaminen tapahtuu siten, että esittelijä tai hänen toimeksiannostaan toimistohenkilökunta hoitavat käytännön valmistelutoimien toteuttamisen. Samalla kuulemiseen liittyvistä erityiskysymyksistä neuvotellaan kuitenkin yhä useammin myös tarkastavan jäsenen tai kokoonpanon puheenjohtajan kanssa.

Kuvio 28. Asian kirjallisen valmistelun johtaminen

”[Asian esittelijä...]Toimistosihtööri hoitaa normaalit kuulemiset, esittelijä tarkastaa, tarvitaanko lisäselvityksiä, tarkastusvaiheessa tuomarikin voi pyytää hankkimaan lisäselvitystä, mutta käytännössä pääasiallinen vastuu on esittelijällä.”

”[Asian esittelijä...] Käytännössä asia tulee kirjallisessa menettelyssä notaarin ja esittelijän esivalmistelusta (kuulemiset, esittelijän muistio) tuomarin pöydälle. Viime aikoina on kyllä lisääntynyt esittelijän ja tarkastavan jäsenen vuorovaikutus jo ennen istuntoa.”

”[Asian esittelijä...] Myös tuomari, jos toimii esittelijäjäsenenä.”

”[Asian esittelijä...] Asian esittelijä tekee yleensä asian alusta loppuun itsenäisesti yksin. Jos kysyy neuvoa, saa yleensä siinä vaiheessa väärän vastauksen. Tarkastus on useilla tarkastajilla pääasiassa suomen kielen muokkausta eli tavallaan he eivät ole päässeet entisestä esittelijän roolistaan.”

”[Tuomari] Ainakin lain mukaan muodollisesti vastuussa siitä.”

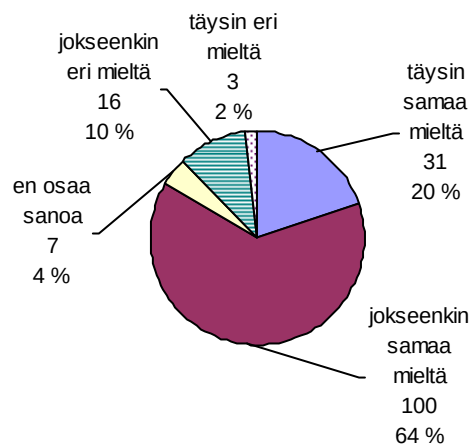
”[Tuomari]- Liian laajamittaista on kuitenkin edelleen se, että valmistelu on esittelijävetoista tuomareiden odottaessa pöydälle valmista tavaraa päätösesityksineen ja valmisteluaineistoinen. Tuomareilla tulisi ehdottomasti olla suurempi vastuu asian haltuunotosta ja valmistelusta sekä päätösesityksen kirjoittamisesta.”

”[Tuomari] Suurin osa valmistelusta tapahtuu rutiinilla kansliassa, ainoastaan ongelmatilanteissa tarvitaan ”johtamista”, joka on porrastettu niin, että pienet ongelmat ratkaisee esittelijä, suuremmat tuomari, kaikkein suurimmat jaoston puheenjohtaja.”

29. Käsitykseni mukaan esittelijöiden ja tuomareiden työnjako on selkeä asian asiallisen käsittelyn ja selvittämisen takaamiseksi.

Vastaajista yli 90 % pitää esittelijöiden ja tuomareiden käytännön työnjakoa selkeänä asian selvittämisessä. Myös kehittämis ehdotuksia esitettiin erityisesti koskien tuomareiden osallistumista valmisteluun.

Kuvio 29. Esittelijöiden ja tuomareiden työnjaon selkeys

”[Täysin samaa mieltä] Tarkastava tuomari vastaa viime kädessä siitä, että tarvittava aineisto on koottu.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Selkeä on, muttei ehkä paras mahdollinen.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Joustava prosessi on tässä kuten muutenkin kyllä varsin hyvä työkalu. Käytännössä oppii tasapainoon, milloin tarvitsee vaivata tarkastavaa tai muita jäseniä valmisteluvaiheessa.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Pääsääntöisesti kyllä, mutta - - tarkastava tuomari saa paperit käytännössä vasta esityksen valmistuttua ja voi tavallaan puuttua asian käsittelyyn ja selvittämiseen vasta tässä vaiheessa, kun on kulunut jo pitkä aika vireilletulosta.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Kun juttu tulee vireille, tulisi välittömästi määrätä se kokoonpano, joka hoitaa jutun, koska nykyisin asiakkaat eivät voi tehdä väitettä tuomarin esteellisyydestä, koska kokoonpano määrätään vasta lausunto/vastine kierroksen jälkeen.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Valmisteluvaiheessa tuomarit tulisi sitouttaa voimakkaammin mukaan.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Tuomarin tehtävä (päätehtävä) on prosessin johtaminen ja päätösten kirjoittaminen; esittelijävetoisissa systeemeissä on siirtynyt esittelijöille vaikeissakin asioissa (ja usein juuri niissä); eri asia on että toimiston hoidettavaksi olisi siirrettävä kaavamaisesti ratkaistavat pikkujutut ja tuomari vain vetäisi nimen alle; vääristynyt systeemi johtaa siihen etteivät tuomarit tee oikeata tuomarin työtä ja he keskittyvät pikkujuttujen viilailuun kun vain tarkastustyössä ammattitaito rapautuu.”

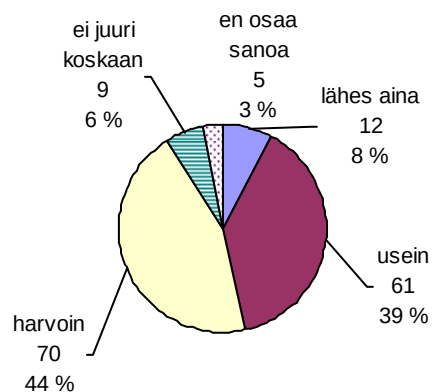
”[Jokseenkin eri mieltä] Ympäristö- ja vesiasioissa esittelijöiden ja asiantuntijatuomareiden työnjako ei ole mielestäni selvä.

”[Täysin eri mieltä] Sovittua työnjakoa ei ole vaan tuomari teettää työn vaikka kolmanteen kertaan ellei jälki ole mieleen.”

30. Laaditaanko tuomioistuimessasi päätöskonseptin ohella myös siitä erillinen esittelymuistio (kuten asiakirja, joka sisältää esittelijän asiaa koskevia muistiinpanoja, erillinen muistio asian oikeudellisesta ja tosiasiallisesta arvioinnista tai jokin muu vastaava asiakirja)?

Kysymys 30 osoitettiin vain pääsääntöisesti esittelijän tai valmistelijan tehtävissä toimiville. Vastausten perusteella muistiota käytetään, mutta käytännössä sen laatiminen riippuu asiasta ja esittelijän omista työtottumuksista, eikä yleisiä ohjeita muistion laatimisesta ole annettu.

Kuvio 30. Esittelymuistion laatiminen

”[Lähes aina] Itse laadin aina muistion, mutta tiedän että esim. vanhemmat kokeneet esittelijät eivät laadi. Mielestäni muistioista voi olla paljonkin apua, esim. myöhemmissä samantyyppisissä asioissa.”

”[Usein] Riippuen asian laadusta ja laajuudesta. Muistiota ei yleensä laadita, jos asia on yksinkertainen ja tarpeellinen tieto ilmenee päätösluonnoksesta”

”[Usein] Tämä riippuu täysin asiaryhmistä, eräissä laaditaan lähes aina, toisissa ei käytännössä koskaan.”

”[Usein] Riippuu asiatyypistä, laaditaanko usein vai harvoin. Kaavoissa on lähes aina, esim. peruspoikkeamislupa asioissa harvoin.”

”[Usein] Muistiot ovat esittelijän ja jäsenten epävirallisia muistiinpanoja prosessissa havaituista ongelmista, asiaan vaikuttavista seikoista ja asian oikeudellisista arvioista.”

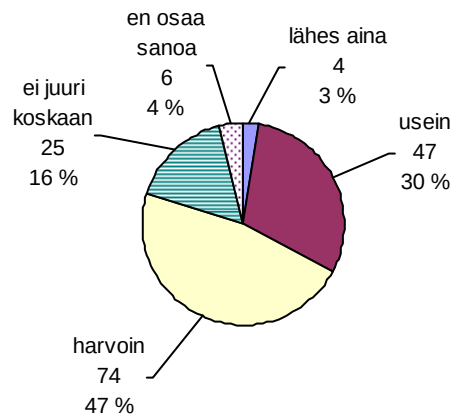
”[Harvoin] Eikä tarpeen. Mikä tarkastavan jäsenen ja tuomarin rooli on, jos työnjaollisesti kaikki on jaettu matalapalkkaiselle esittelijätasolle? Jos juttutavoitteeseen yritetään päästä, ja aikaa laajankin jutun valmisteluun on hyvin rajoitetusti, muistio tämän päälle vien saman ajan toiseen kertaan.”

”[Harvoin] Korkeimmissa oikeusasteissa tapana.”

”[Ei juuri koskaan] Koska esittelijä laatii päätösesityksen, muistio lisää työtä ja hidastaa valmistelua.”

31. Pidetäänkö valmistelun aikana yhteyttä jutun osapuoliin varsinaisen kirjallisen kirjeenvaihdon lisäksi myös epävirallisemmin, esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse?

Vastaajien kokemuksen mukaan jutun osapuoliin pidetään vain harvoin yhteyttä muutoin kuin kirjallisella kirjeenvaihdolla. Avointen vastausten mukaan yleisimmin puhelimitse otetaan yhteyttä viranomaiseen ja pyydetään asiakirjojen täydennystä. Toisaalta puhelimitse sovitaan myös suullisen käsittelyn tai katselmuksen ajankohdasta.

Kuvio 31. Yhteydenpito jutun osapuoliin

”[Lähes aina] Mielenterveysasioissa viranomastahoon, puhelimitse lähinnä.”

”[Usein] Ainakin viranomaisiin, jotka eivät läheskään aina toimita kaikkia pyydettyjä asiakirjoja...”

”[Usein] Viranomaisiin, mikä ei enää nykyisin yksiselitteisen hyvää fair trial-ajattelusta lähtien; on vanhaa lääninoikeusperua - -”

”[Usein] Sähköpostia ja puhelinta käytetään paljon esim. avustajien ja viranomaisen välillä kun järjestellään suullista käsittelyä.”

”[Usein] Silloin yleensä, kun tarvitaan jonkin lisäselvitystä tai tosiseikkojen selvittämistä.”

”[Harvoin] Jos vastaselityspyyntö ei palaa, asia tarkistetaan puhelimitse. Suullisen tai katselmuksen järjestämiseksi otetaan yhteyttä. Muuten hallinto-oikeuden aloitteesta ”epävirallisia” yhteydenottoja harvoin, lähinnä esim. jos liite puuttuu tai valittajan lähettämässä asiakirjassa on muu vastaava tarkistustarve.”

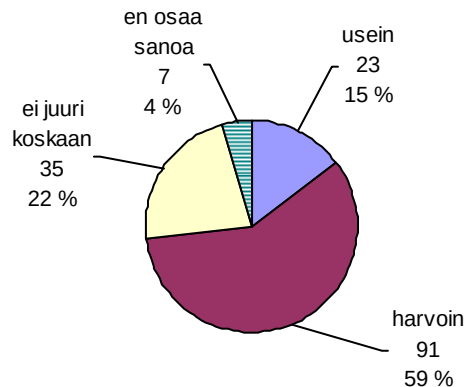
”[Harvoin] Asiamiehille soitellaan ja pyydetään esim. oikeusapupäätöstä.”

”[Ei juuri koskaan] Osapuoliin päin. Osapuolet voivat tietysti pitää yhteyttä liikaakin.”

”[Ei juuri koskaan] Eikä syytäkään. Kaikesta yhteydenpidosta hyvä jäädä dokumentti. Tasapuolisuus!!”

32. Tehdäänkö mielestäsi asian valmistelussa nyt päällekkäistä turhaa työtä?

Valtaosa vastaajista katsoo, ettei valmistelussa tehdä turhaa päällekkäistä työtä. Toisaalta päällekkäistä työtä esimerkiksi tarkastusvaiheessa pidetään myös varmuutta luovana asiana.

Kuvio 32. Päällekkäinen työ valmistelussa

”[Usein] Mikäli valmistelua johtaisi tuomari, valmistelun kuluessa tehtävät prosessiratkaisut ja muut ohjatut selvityspyynnöt olisivat oikeudenkäynnin kannalta kestävällä pohjalla. Esittelyvetoisessa järjestelmässä päätöksentekijät saattavat olla eri mieltä valmisteluun kuuluvista ratkaisuista, prosessinjohtotoimista, selvityksen riittävyydestä jne. jolloin valmistelu ei ole parhaalla mahdollisella tavalla tehokasta ja keskitettyä.”

”[Usein] Päätöskonseptin korjaamiskäytäntö.”

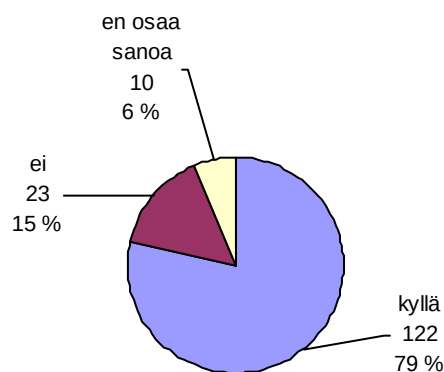
”[Harvoin] Ainoastaan tilanteissa, jossa jäsenet eivät tiedä toistensa ajatuksista ennen istuntoa, jolloin ei voida olla varmoja siitä, tekeekö esim. tarkastava jäsen tiettyjä lisäselvityksiä ja -analyysseja ym.”

”[Harvoin] Usein on vain eduksi, että useampi tarkistaa valitusajan, välitoimien riittävyyden ym.”

33. Selvitetäänkö mielestäsi prosessinedellytykset (mm. valitusoikeus ja päätöksen valituskelpoisuus) tuomioistuimessasi tehokkaasti ja riittävän aikaisessa vaiheessa?

Vastaajista 79 % katsoo, että prosessinedellytykset tutkitaan tehokkaasti ja riittävän aikaisessa vaiheessa. Avoimessa kommenttitilassa todettiin, että käytännössä esiintyy lähinnä yksittäisiä tilanteita, joissa jokin prosessinedellytyksen puuttuminen huomataan vasta kirjallisen valmistelun päätyttyä.

Kuvio 33. Prosessinedellytysten selvittäminen ajoissa

”[Kyllä] Nämä kysymykset tarkistetaan jo alkuvalmistelussa ennen lähetemenettelyä.”

”[Kyllä] Tässä on parantamisen varaa, mutta pääsääntöisesti näin.”

”[Kyllä] Tosin riippuu asiaa haltuunottavan esittelijän kyvykkyydestä.”

”[Kyllä] Yritetään, mutta aina se ei käytännön työpaineissa onnistu.”

”[Kyllä] Pääsääntöisesti kyllä, mutta joskus jää asioita huomaamatta tarpeeksi varhaisessa vaiheessa. Erikseen ovat sitten asiat, joissa prosessinedellytykset saattavat olla se hankalin asia.”

”[Kyllä] Melkein heti kun asia on tullut vireille. Valitusoikeus ympäristöasioissa voi kuitenkin olla epäselvä ja tarvita koko kokoonpanon kannanoton.”

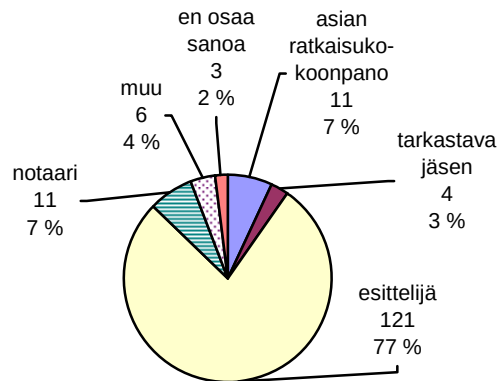
”[Ei] Osittain, mutta ehkei riittävän systemaattisesti.”

”[Ei] Varsin paljon lähtee kaksi vuotta vanhoja ei tutki-juttuja ulos.”

”[Ei] Esittelijät ovat kokemattomia, käytännössä nämä asiat jäävät tuomareiden hoidettaviksi.”

34. Kenen toimesta prosessinedellytykset (mm. valitusoikeus ja päätöksen valituskelpoisuus) yleensä selvitetään käsittelemissäsi asioissa?

Vastaajien mukaan prosessinedellytykset tutkii yleensä esittelijä. Vastausten perusteella esittelijä voi kuitenkin tarvittaessa keskustella vaikeista tulkintatilanteista ratkaisukokoonpanon kanssa.

Kuvio 34. Kuka selvittää prosessiedellytykset

”[Asian esittelijän toimesta] Esitarkastus voi tapahtua jo kirjaamossakin.”

”[Asian esittelijän toimesta] Myös toimistohenkilökunta huomaa selkeimmät tapaukset joskus.”

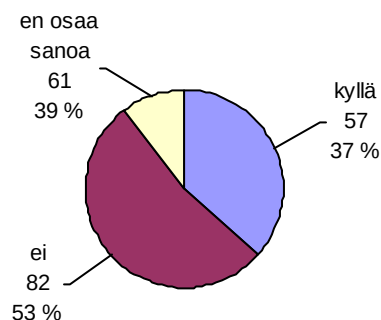
”[Asian esittelijän toimesta] Epäselvissä tapauksissa selvitykseen osallistuu tarkastava jäsen tai jopa koko ratkaisukoonpano.”

”[Notaarin toimesta] Kysymysten selvittely on porrastettu kuten muukin menettelyn johto; lopullisesti prosessiedellytykset ratkaisukoonpanossa.”

”[En osaa sanoa] Vaihtelee ja on jossain määrin sattumanvaraista.”

35. Onko valitusten ja hakemusten täydentämisen pyytäminen yleistä ja mistä syistä valituskirjelmää joudutaan yleensä täydentämään?

Vastaajista 53 % mukaan täydennysmenettely ei ole yleistä. Avointen vastausten mukaan tyyppisimmät syyt täydentämispyynnön lähettämiseksi ovat valituksenalaisen päätöksen tai viranomaisen asiakirjojen puuttuminen.

Kuvio 35. Valitusten ja hakemusten täydentämismenettelyn yleisyys

”[Kyllä] Vaatimus yksilöimätön.”

”[Kyllä] Puuttuu allekirjoitus, valituksenalainen päätös, valitusperusteet”

”[Kyllä] Esim. siitä millä perusteella valittaja katsoo, että hänellä on asiassa valitusoikeus.”

”[Kyllä] Hakemusten täydentäminen on erittäin yleistä. Valituskirjelmää ei juuri tarvitse pyytää täydentämään. Useimmiten valituksista puuttuu vain valituksenalainen päätös.”

”[Kyllä] Hakemusasiakirjoista usein puuttuu joitakin viranomaisen selvityksiä. Valituksia joudutaan harvemmin pyytämään täydentää.”

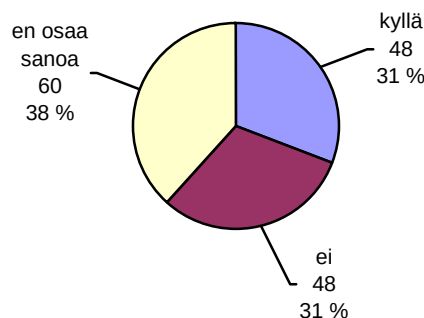
”[Kyllä] Riippuu asiaryhmästä, mutta omissani (tulli- ja valmisteverot) se on yleistä. Syynä on viranomaisen toiminta eli kaikkia valitusasiakirjoja ei toimiteta hallinto-oikeuteen. Tämän huomaaminen on joskus vaikeaa eli ehkä jostain vastaselityksensivulauseesta ilmenee, että viranomaiseen on aikanaan toimitettu tietyt asiakirjat, joita ei valitusasiakirjoista löydy. Lisäksi tulli toimittaa usein valitusasiakirjoista ainoastaan kopiot eikä alkuperäisiä asiakirjoja. Tullia on asiasta useaan kertaan huomautettu, mutta vain osittain menestyksekkäästi.”

”[Ei] Ei kovin yleistä, mutta välillä puuttuu valtakirja ja välillä kirjelmästä ei selviä, mistä päätöksestä halutaan valittaa ja mitä vaatii. Ympäristöasian ryhmävalituksissa luvan saajan kiistäessä joidenkin valitusoikeuden joudutaan pyytämään selvitys siitä, missä asuu/työskentelee/omistaa maata tai mihin muutoin perustaa valitusoikeutensa. Yleensä ryhmävalituksissa tarkistetaan, että ainakin osalla on valitusoikeus ja jos vastapuoli ei tee väitettä muiden valitusoikeudesta ei sitä lähdetä selvittämään. Asiassahan tulee tällöin annettavaksi joka tapauksessa asiaratkaisu. Ongelma tästä tietenkin voi aiheutua, jos jatkovalituksen tekee vain sellainen, jolla sitten lähemmin tarkasteltuna ei olekaan valitusoikeutta, mutta jonka osalta valitus on muiden mukana ratkaistu hallinto-oikeudessa.”

36. Selvitetäänkö jo kirjallisessa valmistelussa suullisen käsittelyn toimittamista varten todistajien esteellisyttä ja vaitiolovelvollisuutta?

Vastaukset esitettyyn kysymyksen hajaantuivat tasaisesti kaikkien vastausvaihtoehtojen kesken. Avointen vastausten perusteella voidaan päätellä, että syynä tähän on suullisten käsittelyjen varsin vähäinen määrä.

Kuvio 36. Esteellisuuden ja vaitiolovelvollisuuden selvittäminen kirjallisessa valmistelussa

”[Kyllä] Sikäli kuin niistä on tietoa.”

”[Kyllä] Niin pitkälle kuin se on mahdollista.”

”[Kyllä] Asiaa mietitään siinä vaiheessa, kun päätetään suullisesta.”

”[Kyllä] Nämä kysymykset selvitetään kyllä ennen suulliseen menoa. Tarvittaessa niistä informoidaan todistajan nimennyt tahoa jo ennen suullista.”

”[Kyllä] Ainakin mielenterveyslain mukaisissa suullisissa.”

”[Ei] Yleensä ei, vaan nämä kysymykset tulevat esille vasta suullisessa käsittelyssä.”

”[Ei] Mikäli esteellisiä tarjotaan todistajiksi asiaa pyritään selvittämään puhelimitse jo ennen kuin istuntopäivästä päätetään - -.”

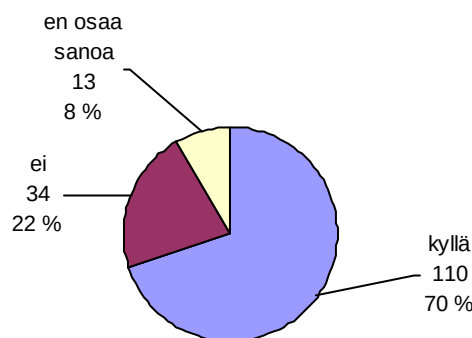
IV ASIAN SELVITTÄMINEN JA PROSESSINJOHTO

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla lainkäyttöhenkilökunnan käsityksiä ja kokemuksia asian selvittämisvaiheesta sekä asian käsittelyyn osallisten asemasta ja toiminnasta prosessissa. Valtaosa vastaajista kokee, että asian selvittämistä on säännelty riittävästi. Asianosaisten toiminnassa koetaan ongelmallisena erityisesti se, etteivät viranomaiset toimita tarvittavia asiakirjoja ja että ne eivät vastaa asianmukaisesti lausuntopyyntöihin. Toisaalta yksityisen asianosaisten suurimpana ongelmana on asiaan liittymättömän materiaalin toimittaminen tuomioistuimelle.

37. Hallintolainkäyttölain 7 ja 8 luvussa säädetään asian selvittämisestä (mm. kuulemisesta ja suullisen käsittelyn toimittamisesta). Onko asian selvittämistä tuomioistuimessa koskeva nykyinen sääntely kokemuksesi mukaan riittävää ja ymmärrettävää?

Valtaosa vastaajista kokee, että asian selvittämisestä on säännelty hallintolainkäyttölaissa riittävästi ja ymmärrettävästi. Nykyisten säännösten myös koetaan toimivan käytännön moninaisissa asioissa.

Kuvio 37. Asian selvittämistä koskevan sääntelyn riittävyys ja selkeys

”[Kyllä] Säännökset ovat riittävän joustavia asioiden heterogeenisyys huomioon ottaen.”

”[Kyllä] Mutta sitä ei ehkä käytetä täysipainoisesti hyväksi.”

”[Kyllä] Pikkuparannuksille on kuitenkin tilaa.”

”[Ei] On joustava, mutta johtaa liiaksi rutiinimenettelyyn.”

”[Ei] Esiintyy kovin erilaisia tulkintoja selvittämisen ulottuvuudesta.”

”[Ei] Säännös ei ole selkeä, mutta toiminut käytännössä.”

”[Ei] Kyllä tiettyä ohjausta voisi olla täsmällisemmin.”

”[Ei] Kirjallista valmistelua koskevat OK:n säännökset parempia.”

”[Ei] Partien tasapuolinen kohtelu ongelmana.”

”[Ei] Esim. katselmuksen toimittamiseen johtavat syyt ovat hämärän peitossa ja tuntuvat hyvin sattumanvaraisilta.”

”[Ei] Käytännössä on ollut epäselvyyttä suullista käsittelyä ja katselmusta koskevassa rajanvedossa. Kysymys on ehkä kuitenkin enemmän käytännön muotoutumisesta kuin epäselvästä sääntelystä - -.”

”[Ei] Maallikolle vaikeimmin ymmärrettävä säännös. Käytännössähän on usein ymmärretty, että selvittäminen = viranomaisen lausunnon hankkiminen.”

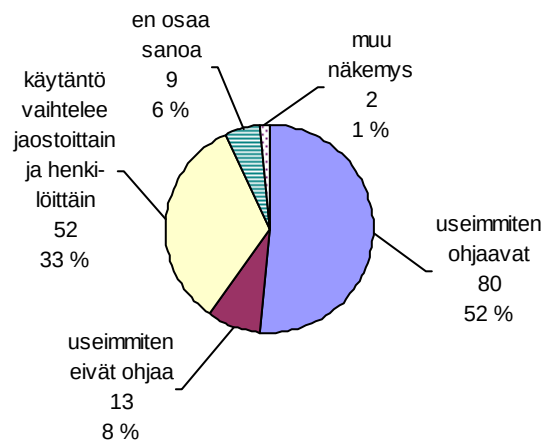
”[Ei] Aineellisen prosessinjohton keinojen sääntely puuttuu laista nykyaikaisessa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja tehokkuuden mielessä kokonaan.”

”[Ei] Asian selvittämiseksi pitäisi olla vapaamuotoisempikin suullinen menettely kuin suullinen käsittely täydessä kokoonpanossa.”

38. Ohjaavatko tuomioistuimet käsityksesi mukaan riittävästi prosessin kulkua asian selvittämiseksi?

Yli puolet kysymykseen vastaajista katsoo, että useimmiten tuomioistuimet ohjaavat riittävästi prosessin kulkua. Toisaalta kolmasosan mielestä taas käytäntö vaihtelee jaostoittain ja henkilöittäin.

Kuvio 38. Tuomioistuinten ohjaus ja asian selvittäminen

”[Useimmiten ohjaavat] Se on koko ajan lisääntynyt.”

”[Useimmiten ohjaavat] Olisi hyvä, jos vielä aikaisemmin saataisiin juttu haltuun. Ts. rutiininomaisen asiakirjaruletin asemesta jo mahdollisimman alkuvaiheissa pyydetäisiin tarkennettuja selvityksiä ja lausuntoja yms.”

”[Käytäntö vaihtelee] Harvoin yksilöityjä lausuntopyyntöjä tms, mutta käytäntö vaihtelee.”

”[Käytäntö vaihtelee] Erittäin paljon. Vanhemmat tuomarit, jotka eivät esim. ole auskultoineet tai olleet pitkään aikaan muualla töissä, eivät kokemukseni mukaan juurikaan ohjaa prosessia. Esittelijänä on turhauttavaa seurata kun asia vaan paisuu ja sekavoituu. Miten saada asia selvitettyksi, ilman että astuu kenenkään reviirille?”

”[Useimmiten eivät ohjaa] Ei ohjata lainkaan.”

”[Useimmiten eivät ohjaa] Aineellisen prosessinjohton keinot puuttuvat, konkreettisuus aineellisessa prosessinjohtossa heikkoa.”

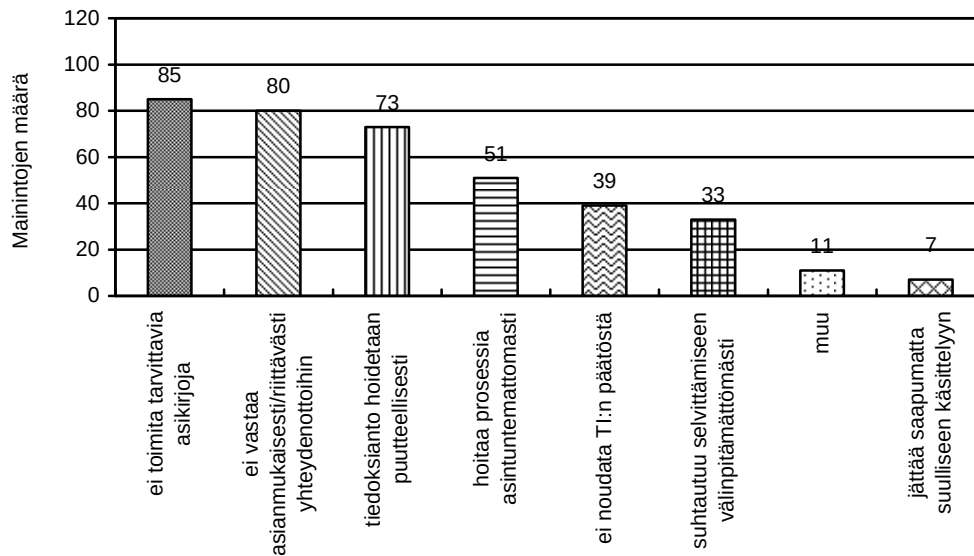
”[Muu näkemys] Selvittäminen on kaavamaista.”

”[Muu näkemys] Selvittämismahdollisuus on vaikeasti rajattavissa. Resurssit, asian laatu, tasapuolinen kohtelu, erilaiset mielipiteet oikeuskysymyksen ratkaisusta (mitkä faktat relevantteja) vaikuttavat.”

39. Päätöksen tehneen viranomaisen toimintaan hallintoprosessissa liittyy kokemukseni mukaan seuraavia piirteitä (voit valita useampia)

Vastausvaihtoehtoina annetuista väitteistä useimmin valittuna ongelmana nähtiin se, ettei viranomaisen toiminta tarpeellisia asiakirjoja. Myös viranomaisen vastaamistapaa lausuntopyyntöihin kritisoitiin useissa vastauksissa.

Kuvio 39. Päätöksen tehneen viranomaisen toimintaan liittyvät piirteet

”[Ei noudata ti:n päätöstä] Etuutta ei myönnetä muutoksenhakuviranomaisen myönteisestä päätöksestä huolimatta, vaan annetaan uudelleen samanlainen kielteinen päätös, josta on alun perin valitettu.”

”[Ei noudata ti:n päätöstä] Muutoksenhakija ottaa usein yhteyttä ja kertoo, ettei "kunnassa ryhdytä millekään" hallinto-oikeuden päätöksestä huolimatta.”

”[Ei noudata ti:n päätöstä] Joskus sattunut, ettei myönnetyn poikkeuslupan perusteella ole myönnetty rakennuslupaa, mutta niskoittelu on harvinaista.”

”[Ei toimita tarvittavia asiakirjoja] Asiakirjojen toimittaminen saattaa viivästyä huomattavasti.”

”[Ei toimita tarvittavia asiakirjoja] Tässä monenmoista ongelmaa ja viranomaisten sekä juttujen moninaisuuden vuoksi varmaan jossakin määrin tulee aina olemaan. En tiedä, onko tilannetta helppo korjata sääntelyä lisäämällä.”

”[Ei toimita tarvittavia asiakirjoja] Ellei niitä nimitä asiakirja asiakirjalta.”

”[Ei toimita tarvittavia asiakirjoja] Erittäin suuri ongelma. Kauanko asiakirjoja pitää yrittää lypsää. Mitä jos valituksenalainen päätös kumotaan ja palautetaan sen perusteella, ettei viranomainen ole toimittanut kaikkia asiakirjoja?”

”[Ei toimita tarvittavia asiakirjoja] Esim. autoverasioissa tätä on tapahtunut usein. Maankäyttö- ja rakennusasioissa tapahtui ennen mutta lausuntopyyntökirjelmää on koetettu kehittää. Tuomioistuini siis voi ohjata prosessia luettelomalla mitä toivotaan.”

”[Ei vastaa asianmukaisesti...] Viranomainen ei noudata määräaikoja. Tuomioistuini ei voi sanktioida määräaikoja, pelkkä auktoriteettiasema ei riitä.”

”[Ei vastaa asianmukaisesti...] Jotkut viranomaiset antavat aina kaavamaisen "tyhjän" lausunnon.”

”[Ei vastaa asianmukaisesti...] Usein viranomaisen lausunnossa toistetaan vain päätöksessä lausuttua, vaikka viranomaiselle on tehty yksilöity lisäkysymys erillisellä lausuntopyynnöllä.”

”[Ei vastaa asianmukaisesti...] On havaittavissa, että viranomaiselle kielteisiä seikkoja peitellään viimeiseen saakka. Ollaan hiljaa asioista, jos niistä ei nimenomaan kysytä.”

”[Ei vastaa asianmukaisesti...] Pienten kuntien viranomaisilla usein vaikeuksia.”

”[Hoitaa prosessia...] Viranomainen ei osaa vedota relevantteihin seikkoihin eikä kysele esim. suullisessa juuri mitään.”

”[Jättää saapumatta...] Näin on joskus käynyt Maahanmuuttoviraston kohdalla.”

”[Suhtautuu välinpitämättömästi...] Lausunnot ovat usein ylimalkaisia.”

”[Päätöksen tiedoksianto...] Julkipan kanssa ongelmia ja valitusosoitukset ovat erittäin usein virheellisiä.”

”[Päätöksen tiedoksianto...] Erityisesti kunnallisasioissa virheellinen tai puutteellinen tiedoksianto on erittäin yleistä. Tiedoksiannon puutteet johtavat siihen, että valitusta ei voi juuri koskaan jättää myöhästyneenä tutkimita.”

”[Päätöksen tiedoksianto...] Maankäyttäjätuissa tätä esiintyy useammin kuin vain joskus.”

”[Päätöksen tiedoksianto...] Esim. alv-asioissa valituksenalaiset jälkiveropäätökset annetaan tavallisilla kirjeillä ja lähetystiedot voivat olla puutteelliset. Tuomioistuinnäkökulma ei kiinnosta tehostunutta hallintoa.”

”[Muu, mikä?] Viranomaisia vaikea tavoittaa ja yhteystiedot ilmoitettu puutteellisesti.”

”[Muu, mikä?] Viranomainen käyttäytyy ”partin”omaisesti, esittää toisinaan vain näkökohtia, jotka tukevat sen päätöksen säilyttämistä.”

”[Muu, mikä?] Selkeissä tapauksissa viranomainen voisi myöntää väitteitä prosessin nopeuttamiseksi.”

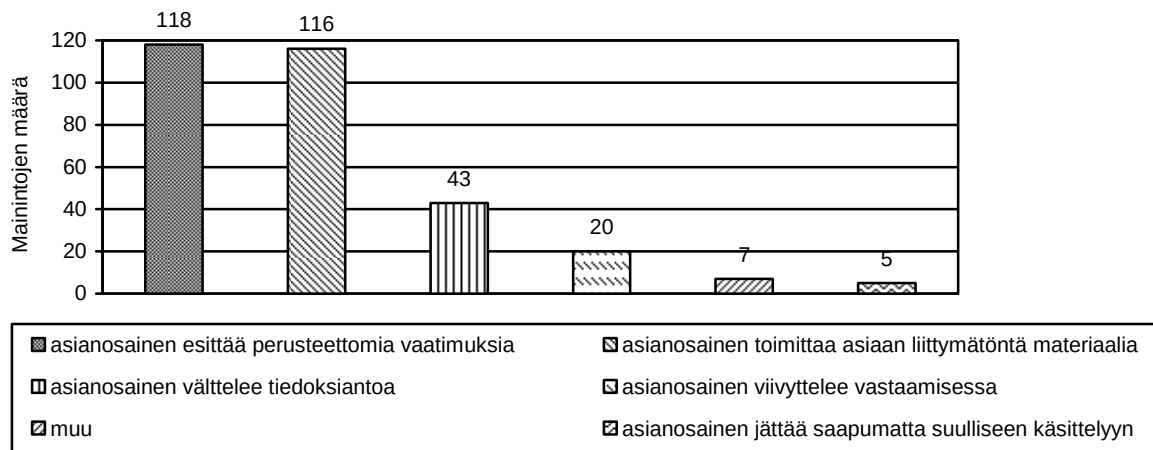
”[Muu, mikä?] Eräät viranomaiset ottavat valituksen tai hallinto-oikeuden päätöksen henkilökohtaisesti.”

”[Muu, mikä?] Tämä riippuu täysin viranomaisesta, tietääkseni lähinnä sosiaaliviranomaiset ovat ongelma joka suhteessa heidän resurssipuutteiden johdosta.”

40. Yksityisen asianosaisen toimintaan hallintoprosessissa liittyy kokemukseni mukaan seuraavia ongelmia (voit valita useampia)

Vastaajat pitivät suurimpina yksityisen asianosaisen toimintaan liittyvinä ongelmina sekä sitä, että asianosainen esittää perusteettomia vaatimuksia että hän toimittaa tuomioistuimelle asiaan liittymätöntä materiaalia.

Kuvio 40. Ongelmat yksityisen asianosaisen toiminnassa

”[Asianosainen esittää perusteettomia vaatimuksia] Jako yleisten ja hallintotuomioistuinten välillä ei ole kaikille selvää

”[Asianosainen esittää perusteettomia vaatimuksia] Näitä on jatkuvasti, mutta se on ymmärrettävää, koska ihmiset ajavat itse asioitaan eikä heiltä voi vaatia hallintolainkäyttölain tuntemista.”

”[Asianosainen esittää perusteettomia vaatimuksia] Joskus vahingonkorvausvaatimuksia ja joskus vaaditaan toimenpiteitä virkamiehiä kohtaan.”

”[Asianosainen esittää perusteettomia vaatimuksia] Pelkkä kirjallinen prosessi mahdollistaa sen, että työllistetään turhaan tuomioistuinta esittämällä yleisluonteiset väitteet EIS:n, EU-oikeuden ja perustuslain vastaisuudesta sekä erilaisten oikeusperiaatteiden rikkomisesta sekä prosessiväitteitä esteellisyydestä, kuulemisvirheistä ym. suhteellisen kevyin perustein. Tämä on selvästi yleistynyt.”

”[Asianosainen toimittaa asiaan liittymätöntä materiaalia] Sähköisen asioinnin tuoma ongelma: Osa valittajista kuormittaa tuomioistuinta niin suurella määrällä asiakirjoja, ettei olennaisen ja kaikkien vaatimusten löytäminen ole helppoa.”

”[Asianosainen toimittaa asiaan liittymätöntä materiaalia] Ulkomaalaisasioissa rajanveto on hankalaa, mutta varsinkin vieraskieliset omakätiset kirjoitukset aiheuttavat hankalia tilanteita. Käännättäminen on aikaa vievää ja kallista eikä kirjelmässä yleensä ole mitään uutta asiaan vaikuttavaa.”

”[Asianosainen viivyttää vastaamisessa] Pyritään asian lainvoimaiseksi tulon viivyttämiseen.”

”[Asianosainen välttelee tiedoksiantoa] Joskus veroasioissa.”

”[Asianosainen välttelee tiedoksiantoa] Joskus hallintopakkoasioissa nähtävissä.”

”[Muu, mikä?] Kirjoitetaan pitkästi epäoleellisista seikoista - - jopa selväsanainen kumoamis- tai muuttamisvaatimus saattaa puuttua.”

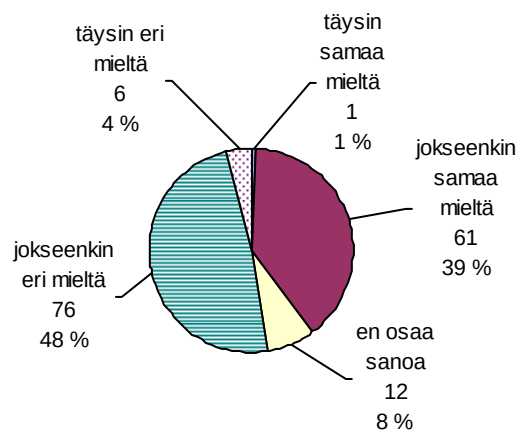
”[Muu, mikä?] Koska tuomioistuim ei ohjaa prosessia tarpeeksi konkreettisesti yksityinen asianosainen ei osaa hoitaa prosessia kenenkään kannalta hyvin yhtään vaikeammassa ja sekavammissa jutuissa.”

”[Muu, mikä?] - - Pitäisikö valittajalla olla suurempi vastuu kirjelmästä eikä niin, että jos vain on sinne päin ´roiskittu´ ja pykälä heitelty, niin kyllä hallinto-oikeus tutkii ja selvittää. Miten esim. suhtaudutaan valituskirjelmän loppukaneettiin: uudistan kaiken mahdollisen, mitä olen tämän asian osalta aikaisemmin esittänyt esim. kaava-asiassa, jossa kaavan hyväksymispäätöstä edeltää monivaiheinen vuorovaikutusmenettely?”

41. Asiamiehet ja asianajajat tuntevat käsitykseni mukaan hallintoprosessin perusteet hyvin.

Vastaajien näkemykset hallintoprosessin erityispiirteiden osaamisesta jakaantuivat. Vastaajista 52 % kokee, että asiamiehet ja asianajajat tuntevat hallintoprosessia huonosti tai jokseenkin huonosti, kun taas 40 % vastaajista on vastakkaista mieltä.

Kuvio 41. Asiamiesten ja asianajajien hallintoprosessin tuntemus

”[Jokseenkin samaa mieltä] Jos ovat edes joskus aikaisemmin olleet asiamiehenä hallintolainkäytössä.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Suurin osa, poikkeuksiakin kyllä löytyy.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Sanoisin, että vähemmistö tuntee hyvin, jotkut eivät juurikaan ja enemmistö ”pärjää”.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Suurimpana ongelmana pitäisin kuitenkin vakuutus oikeuden osalta sitä, etteivät asiamiehet tunne materiaalista lainsäädäntöä, mikä puute heijastuu myös itse prosessiin.”

”[Jokseenkin samaa mieltä] Ulkomaalaisasioita hoitavat yleensä tietyt asianajajat, jotka ovat oppineet tuntemaan perusteet ok.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Toimitaan yleensä kärjäoikeuden prosessin mukaan.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Tuntee ja tuntee, kun eihän me sitä itsekään tunneta.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Pienet palkkiot eivät innosta tutustumaan.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Erityisesti asianajajien prosessiväitteet ovat usein yleisten tuomioistuinten prosessiin perustuvia ja heijastelevat näkemystä viranomaisesta yksityisenä partina. Tämä piirre on pikemminkin yleistynyt ainakin veroasioissa.”

”[En osaa sanoa] Erot osaamisessa suuria; suurin syy laissa olevan sääntelyn ohkaisuus ja tuomioistuinkäytäntöjen valtava heterogeenisuus.”

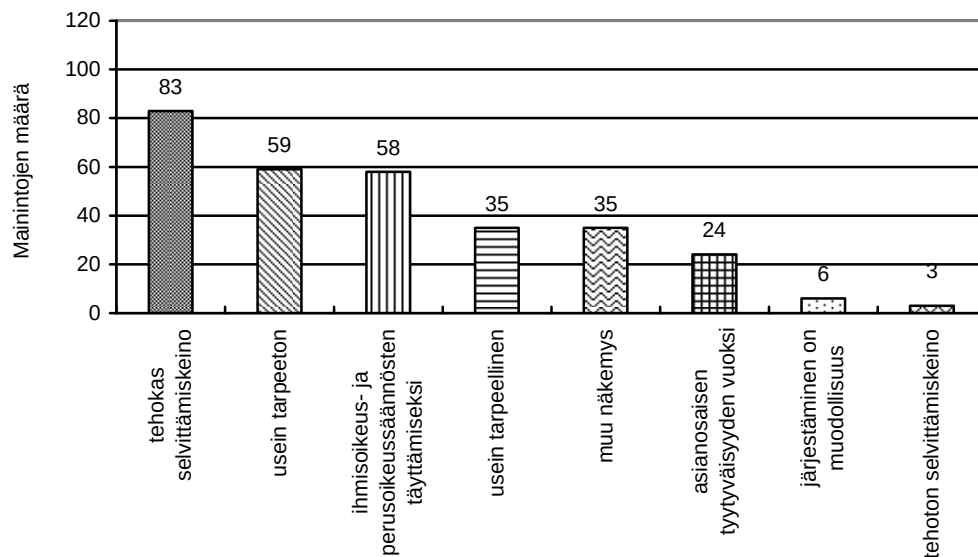
V SUULLINEN KÄSITTELY

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla lainkäyttöhenkilökunnan käsityksiä hallintotuomioistuimissa järjestettävistä suullisista käsittelyistä ja niihin liittyvän lainsäädännön toimivuudesta. Vastaajien mukaan suullisen käsittelyn tehokkuus selvittämiskeinona on asiaryhmäkohtaista. Menettelyä koskevien säännösten ongelmana nousivat esiin erityisesti oikeudenkäymiskaaren viittaussäännösten tulkintavaikeudet. Vastausten mukaan suullisen käsittelyn valmistelu kirjallisesti tai suullisena valmisteluistuntona on hyvin harvinaista.

42. Kokemukseni mukaan suullinen käsittely on (voit valita useita vaihtoehtoja)

Vastausvaihtoehtoina esitettiin erilaisia väitteitä suullisesta käsittelystä. Suullinen käsittely tehokkaana selvittämiskeinona sai eniten (83 kpl) mainintoja, mutta samalla vain 35 vastaajaa katsoi, että suullinen käsittely on usein tarpeellinen.

Kuvio 42. Kokemukseni mukaan suullinen käsittely on

Muina näkemyksinä tuotiin esiin muun muassa:

”Varsin tapauskohtaista, eri asioihin pätee eri väittämät. Näen [suullisen käsittelyn] hyödyllisenä, muttei aina tehokkaana selvittämiskeinona.”

”Selvittämiskeinona tehokkuus vaihtelee hyvin paljon asian laadun mukaan. esim. veroasioissa suullisessa voidaan saada ratkaisevaa selvitystä, lastensuojeluasioissa harvoin. Lastensuojeluasioissa näen suullisen käsittelyn merkityksen ihmisoikeuskysymyksenä asianosaisten kannalta. Asianosaisen tyytyväisyyden takaamiseksi en niinkään sanoisi.”

”On tehokas selvittämiskeino joissakin tapauksissa, joissakin tapauksissa sillä on lähinnä terapeuttinen merkitys.”

”Olisi hienoa, jos resurssit antaisivat myöden järjestää paljon enemmän suullisia.”

”On työmäärältään kohtuuttoman rankka järjestää, vaatii ehkä kymmenkertaisen työmäärän verrattuna kirjalliseen menettelyyn. Suullisen järjestämistä pitäisi jotenkin voida keventää.”

”On tehokas ja tarpeen näyttökysymyksissä, joissa todellista näyttöä voidaan kuulemisella saada. Ulkomaalaisasioissa on kuitenkin monesti enemmän kysymys ihmisoikeus- ja perusoikeussäännöksistä.”

”Usein suullinen käsittely vahvistaa ja varmistaa sitä kuvaa, joka jo asiakirjoista on saatu. Joskus asia saa suullisessa aivan uusia piirteitä. Oikeudenhoidossa on tärkeää myös se, että asiakas TUNTEE tulevansa kuulluksi. Henkilökohtaisella kuulemisella voi olla tärkeä merkitys silloinkin, kun se ehkä ei varsinaisesti ole vaikuttanut asian lopputulokseen. Myös sitä arvostetaan, että tuomioistuimien tulee kaukana asuvan asianosaisen kotipaikkakunnalle suullista pitämään.”

”Suullisen valmistelu ja ohjaaminen hallinto-oikeuksissa heikkoa mikä vähentää merkitystä; jos olisi kunnolla hoidettu olisi tärkeä ja merkittävä oikeudenkäynnin osa.”

”Se voi olla tehokas ja tarpeellinen, mutta yleensä se vain sotkee asioita ja aiheuttaa tarpeetonta lisätyötä, mutta se on varmaakin se hinta, joka täytyy ”maksaa” EIS:n toteutumiseksi.”

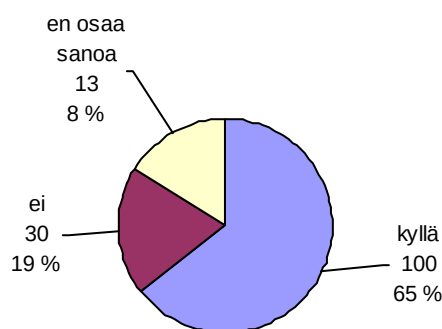
”Ongelmia: Ei ole selvä, onko tarkoitus todella selvittää asiaa henkilötodistelulla tai muuten vai tarjota asianosaiselle tilaisuus käyttää oikeutta päästä oikeuteen henkilökohtaisesti. Suullinen voi tosiasiaa vaikuttaa jonkin lopputulokseen, mikä myös on ongelma, koska valikoituminen on sattumanvaraista ja kaikissa asioissa ei suullista voi toimittaa. Suullisessa tuomarit helposti vetäytyvät passiiviseen rooliin, eikä viranomaiskukaan ole aktiivinen. Hallintoprosessissa sovinto ei ole sallittu, mutta suullisesta saattaa seurata, että viranomaiskukaan antaa mieluummin jutun olla kuin kuluttaa siihen voimavaroja.”

”Lääketieteellisissä kysymyksissä harvoin hyötyä suullisesta käsittelystä.”

43. Suullisesta käsittelystä hallintotuomioistuimessa säädetään erityisesti hallintolainkäyttölain 37 ja 38 §:ssä. Ovatko suullisen käsittelyn toimittamista koskevat nykyiset hallintolainkäyttölain säännökset mielestäsi selkeitä?

Suuri osa vastaajista kokee hallintolainkäyttölain säännökset suullisesta käsittelystä selkeiksi. Avoimissa vastauksissa nostettiin ongelmina esiin erityisesti se, että suuri osa menettelyä määrittävistä normeista sisältyy viittaussäännösten johdosta toista prosessilajia koskevaan yleislakiin, oikeudenkäymiskaareen.

Kuvio 43. Suullista käsittelyä koskevien säännösten selkeys

”[Kyllä] Periaatteessa, mutta ongelmia OK:n soveltamisessa hallintoprosessissa.”

”[Ei] Joustavia, mutta epämääräisiä.”

”[Ei] Jättävät liian paljon tulkinnanvaraa. Tosin enpä osaa ajatella tarkempaakaan säännöstöä.”

”[Ei] Esim. sitä miten/missä tilanteessa rajoitetaan todistajien kuulemista voisi selkeyttää.”

”[Ei] Sääntelyähän ei oikeudenkäyntimenettelynä juurikaan ole; todisteluoikeus epäsystemaattisesti siviilioikeudellisia oikeussuhteita sääntelevässä OK:ssa huono ratkaisu.”

”[Ei] Vois mennä enemmän siviiliprosessin suuntaan.”

”[Ei] Säännösten sanamuotoa ei käytännössä voida noudattaa.”

”[Ei] Hylkäämisperusteet liian laveat.”

”[En osaa sanoa] Säännökset jättävät hyvin paljon harkintavaraa ja järjestäminen on enemmän kiinni jaoston käytännöistä kuin yleisestä linjasta. Tosin KHO:n viime vuosina antamat ratkaisut ovat jonkin verran selkiyttäneet tilannetta.”

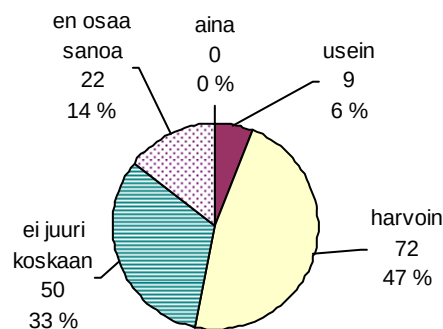
”[En osaa sanoa] HLL 38 §:n kohdalla poikkeuksesta tullut lähes pääsääntö, ei vastaa ainakaan VakO:n nykykäytäntöä eikä oikein EIT:n nykylinjauksiakaan.”

”[En osaa sanoa] Asian luonteesta johtuen säännöksiä tuskin voidaan saada erityisen selkeiksi, niin että niiden perusteella aina olisi helposti ratkaistavissa kysymys suullisen pitämisestä, koska asiaan liittyy aina tapauskohtainen tarpeellisuusharkinta, jota ei voi kovin helposti pukea sanalliseen muotoon.”

44. Kuinka paljon tuomioistuimessanne järjestetään asian selvittämiseksi suullisia käsittelyjä viran puolesta ilman asianosaisen pyyntöä?

Hallintotuomioistuimen omasta aloitteesta järjestetään suullisia käsittelyjä vain hyvin harvoin. Kysymyksen tarkoituksesta poiketen muutamat vastaajat olivat ymmärtäneet kysymyksessä tarkoitettuna tilanteena myös katselmuksen tai tarkastuksen järjestämistä. Näiden selvittämiskeinojen osalta järjestäminen viran puolesta on vastausten mukaan yleistä.

Kuvio 44. Suullisten käsittelyjen järjestäminen viran puolesta

”[Usein] Useimmiten tilanne, jossa viran puolesta harkitaan suullisen järjestämistä, on sellainen, että valittaja nimeää henkilöitä, joiden voidaan etukäteen arvioida pystyvän antamaan lisäselvitystä.”

”[Usein] Vesi- ja ympäristöasioissa tarkastuksia/katselmuksia. Saadaan toimintapaikasta ja sen ympäristöstä parempi kuva. Muissa asioissa lähinnä vain pyynnöstä eikä aina silloinkaan, jos asia muutenkin selvä.”

”[Usein] Vesi- ja ympäristöasioissa kohtuullisen usein muissa ei niinkään.”

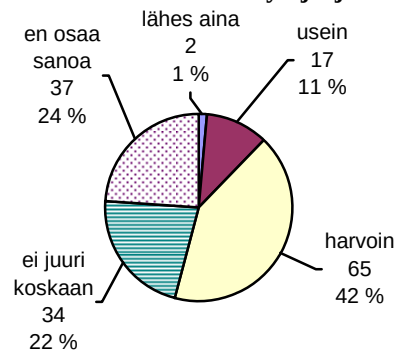
”[Harvoin] Jos kukaan ei suullista pyydä, on asianosaisten ”vaivaaminen” oikeuteen korkean kynnyksen takana.”

”[Harvoin] Joskus, kun näyttö muutoin jäämässä epäselväksi ja ristiriitaiseksi.”

”[En osaa sanoa] Ilmeisesti esim. lastensuojeluasioissa saatetaan järjestää.”

45. Kuinka usein joudutaan tiedustelemaan tai tarkentamaan valittajan halua suullisen käsittelyn järjestämiseen?

Vastaajien kokemuksen mukaan halua suullisen käsittelyn järjestämiseen tiedustellaan tuomioistuimen aloitteesta vain harvoin. Avointen vastausten perusteella onkin pääteltävissä, että mikäli valittaja on esittänyt pyynnön, sen tarpeellisuudesta keskustellaan asianosaisen kanssa, mutta ilman asianosaisen aloitetta ei asiaa tiedustella.

Kuvio 45. Tiedustelu valittajan halusta suullisen käsittelyn järjestämiseen

”[Usein] Jos ei asiamiestä, lähes aina. Valittajat joskus käsityksessä, että pääsevät lääkärintarkastukseen vakuutusoikeuteen.”

”[Usein] Lastensuojeluasioissa suullista käsittelyä tarjotaan aina, muissa asioissa toisinaan pyydetään perusteluja tai tarkennusta epämääräisesti heitettyyn suullisen pyyntöön.”

”[Usein] Ulkomaalaisasioissa vaaditaan usein automaattisesti, eikä perustella sen paremmin vaatimusta.”

”[Harvoin] Lähinnä jos valittajan pyyntö suullisesta käsittelystä on epäselvä.”

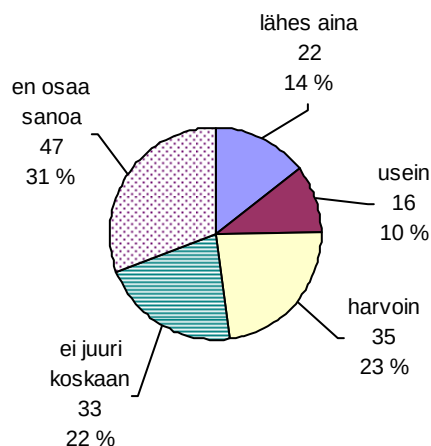
”[Harvoin] Yleensä pyyntö on riittävän selkeä. Joskus esim. veroasioissa ajan kulumisen pyynnöstä aikaansaa tarpeen kysyä, halutaanko suullista käsittelyä edelleen. Jos asiassa vedotaan kirjallisia todistajankertomuksia, joissa esitettyä vastapuoli ei myönnä oikeaksi, on syytä kysyä valittajan halua suulliseen.”

”[Harvoin] Esim. lunastusasioissa, joissa tullaan suoraan KHO:een, tilanne on ongelmallinen. Maallikko voi haluta tulla suullisesti kuulluksi, mutta ei lainkaan kerro, mistä asioista jne. Tällöin kai pitäisi pyytää täydentämää, mikä taas voi tuntua ristiriitaiselta, kun suullisella käsittelöllä lunastusasioissa ei juuri ole merkitystä, mutta HLL 38 § velvoittaa.”

”[Ei juuri koskaan] Jos ei itse ilmoita halua suulliseen, sitä ei erikseen kysytä.”

46. Kuinka usein kokemuksesi mukaan suullisen käsittelyn valmistelun osana toimitetaan yksityiskohtainen kirjallinen esivalmistelu?

Kysymyksen annetut vastaukset jakaantuivat kaikkien vastausvaihtoehtojen kesken. Useimmin oli kuitenkin valittu en osaa sanoa -vaihtoehto ja toisaalta avoimia vastauksia kirjattiin vain vähän. Tämän perusteella vaikuttaa siltä, että kysymyksessä tarkoitettu tilanne on vieras ja kysymys jäi osalle vastaajista epäselväksi.

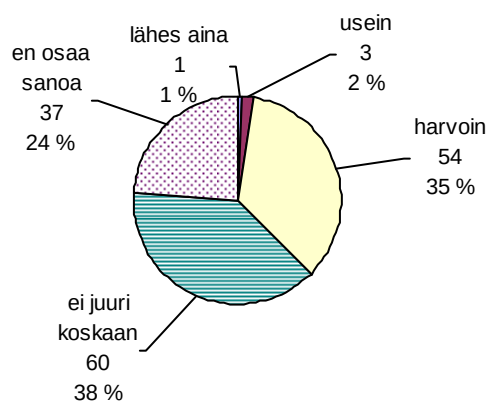
Kuvio 46. Kirjallinen esivalmistelu suullisen käsittelyn valmistelun osana

”[Lähes aina] Ennen suullista yleensä kirjallinen valmistelu, harkintakysymys kumpi parempi suullinen esivalmistelu vai yksityiskohtainen kirjallinen.”
 ”[Lähes aina] Normaali lausuntokierros.”

47. Kuinka usein kokemuksesi mukaan suullisen käsittelyn toimittamiseksi järjestetään erillinen suullinen valmistelutilaisuus?

Vastaajien kokemusten mukaan suullinen esivalmistelu järjestetään vain harvoin tai ei koskaan. Vastauksista voi päätellä, että suullinen valmistelu on kirjallisen valmistelun (kysymys 46) tavoin vielä varsin vieras valmistelukeino.

Kuvio 47. Erillinen suullinen valmistelutilaisuus

”[Harvoin] Tietääkseni meillä vain kerran (laaja kunnallisasia - -).”

”[Harvoin] Näistä on kyllä hyviä kokemuksia varsinkin jos nimetty iso leegio todistajia ja todistusteemoja.”

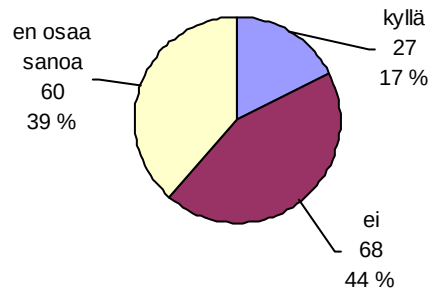
”[Harvoin] Esimerkiksi viranhaltijan irtisanomisasioissa.”

”[Harvoin] Jos paljon todistajia, voi olla tarpeen.”

”[Ei juuri koskaan] Omat kokemukseni tästä menettelymuodosta suorastaan loistavia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja tehokkuuden kannalta.”

48. Onko kokemuksesi mukaan suullisissa käsittelyissä syntynyt tilanteita, joissa olisi ollut tarpeen kuulla todistajaa tai muuta henkilöä hänen olematta henkilökohtaisesti läsnä esimerkiksi videoneuvottelun keinoin?

Vastaajien kokemusten mukaan tilanteita, joissa videoneuvottelun käyttäminen olisi voinut olla tarpeellista, on esiintynyt vain harvoin. Näissä tilanteissa on tähän asti käytetty puhelinta. Kiinnostusta etäyhteyden käyttämiseen näyttäisi avointen vastausten perusteella kuitenkin vastaajien keskuudessa olevan.

Kuvio 48. Tarve videoneuvottelun käyttöön kuulemisessa

”[Kyllä] Ja on kuultukin puhelimitse.”

”[Kyllä] Lastensuojeluasioissa voisi joskus olla hyödyksi lapsen kuulemisessa. Muutoinkin nuoret henkilöt voivat kysyä mahdollisuutta tulla kuulluksi siten, ettei esim. valittaja näe todistajaa. Tällainen pyyntö on tullut mm tilanteessa, jossa opettajan virkasuhde oli purettu oppilaisiin kohdistuneen seksuaalisen häirinnän vuoksi.”

”[Kyllä] Usein on tullut eteen tilanne, jossa todistaja ei voi tulla paikalle, mutta olisi halukas todistamaan esim. puhelimen välityksellä.”

”[Kyllä] OK:n säännösten soveltuvien osien soveltaminen osin hankalaa hallintolainkäytössä.”

”[Ei] Jos mahdollisuus olisi olemassa, niin kenties sitten oltaisiin voitu harkita.”

”[En osaa sanoa] On tietääkseni luultu, ettei sitä voi tehdä hallintoprosessissa.”

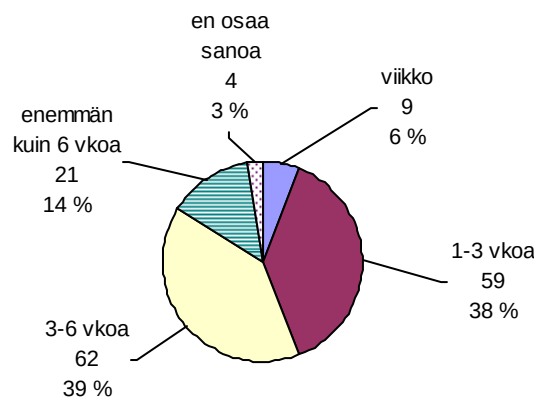
VI ASIAN RATKAISEMINEN JA PÄÄTÖS

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla lainkäyttöhenkilökunnan käsityksiä asian ratkaisemisesta ja siihen liittyvän lainsäädännön toimivuudesta. Vastaajat pitivät hallintotuomioistuimen päätösvalikkoa pääosin selvänä, mutta yhä useampi toivoisi vaihtoehtojen säätämistä laissa. Lisäksi vastausten mukaan hallintotuomioistuimessa ei nykyisin pyritä sovitteluun asioita, mutta vastaajat kokevat, että tietyissä asiaryhmissä mahdollisuus voisi tulla harkittavaksi.

49. Kuinka kauan käsittelemissäsi asiaryhmissä yleensä kestää lopullisen ratkaisun antaminen siitä hetkestä, kun esittelijä tai muu asian valmistelija on jättänyt asian ratkaistavaksi? (käsittelyajalla ei tarkoiteta tässä tilannetta, jossa valituslupahakemus vietään erikseen ratkaistavaksi, minkä jälkeen asian käsittely vielä jatkuu esimerkiksi välitoimien muodossa; lopullisella ratkaisulla ei tarkoiteta myöskään sitä, että ratkaisu olisi jo tuossa vaiheessa lainvoimainen)

Vastaajien kokemuksen mukaan lopullisen ratkaisun antaminen esittelijän jättämän ehdotuksen jälkeen kestää 1–6 viikkoa. Asian vaatima käsittelyaika riippuu siten hyvin paljon asiasta ja asiaryhmästä. Esittelijöiden jättöajat vaihtelevat avointen vastausten mukaan viikosta kahteen.

Kuvio 49. Lopullisen ratkaisun antaminen

”[Viikko] Mielenterveysasiat”

”[Viikko] Jättöaika esittelyyn viikko, jälkityöt (tuomarit katsoo vielä, tekstinkäsittely yms.) saattavat kestää useita viikkoja.”

”[1–3 vkoa] Liian pitkä aika jonka lyhentäminen esillä jatkuvasti.”

”[1–3 vkoa] Riippuu paljolti siitä, kuinka esittelijä on hommansa hoitanut.”

”[1–3 vkoa] Esittelijä jättää esityksensä 10 työpäivää ennen istuntoa, tämän jälkeen tarkastava tarkastaa asian ja siirtää asiakirjoineen seuraaville. Kaikki asiakirjat ja päätösesitys kiertävät kaikilla ennen istuntoa. Lisäksi pyrimme siihen, että asiaa koskevat mielipiteet tulevat myös muiden tietoon jo ennen istuntoa. Mahdollisesti asiasta myös neuvotellaan ennen istuntoa. Joskus isoissa asioissa pidetään ns. valmistelevia istuntoja, jolloin ei vielä ole päätösesitystä kaikilta osin eli ratkaistaan asia vain siltä osin, mihin asiaa (esim. isoa monisäikeistä ympäristö- tai vesiasiaa) ollaan viemässä. Mutta istunnon jälkeen pyritään saamaan juttu ulos viikossa, paitsi ehkä suuret vaikeat jutut, joissa asiantuntijat viilaavat vielä perusteluja.”

”[3–6 vkoa] Riippuu asiaryhmästä ja tekstinkäsittelijöiden aikatauluista. Yleensä juttu istutaan viikon parin sisällä - -.”

”[3–6 vkoa] Osa tuomareista on osa-aikaeläkkeellä, joka hidastaa tarkastavan jäsenen toimintaa. Olisi hyvä, jos eläkeläiset toimisivat esittelijöinä, jolloin käsittelyajat lyhenisivät.”

”[3–6 vkoa] Noin 6 viikon tuntumassa, asian kierto vie aikansa lääkäreillä, asiantuntijajäsenillä ja tuomareilla. Puolisähköinen kierto (aloitettu eläkkeissä 05/08) nopeuttamassa tätä vaihetta.”

”[yli 6 viikkoa] Vaihtelee huomattavasti (3 vkoa - 2 vuotta).”

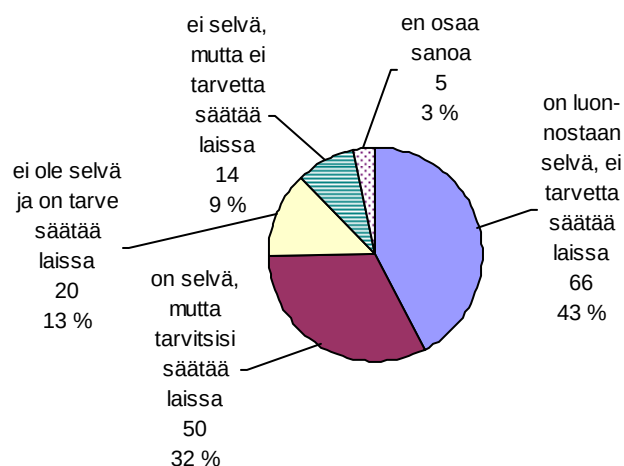
”[yli 6 viikkoa] Yleensä, mutta tietyt asiat voidaan ratkaista nopeamminkin, jos asianosaisten oikeusturva niin vaatii. Ongelmana on liian vähäiset resurssit koko tuomioistuimessa. Jos kaapissa on vireillä yli sata juttua per esittelijä, niin jatkuvasti painiskellaan sen tilanteen kanssa, mikä kaikista kiireisistä jutuista on se kaikkein kiireisin. Sataan kaapissa olevaan juttuun mahtuu aika monta varsin kiireistä asiaa, joiden käsittelyaika ei pitäisi olla puolta vuotta enempää.”

50. Tuomioistuin voi ratkaisussaan hyväksyä tai hylätä valituksen, kumota valituksen kohteena olevan päätöksen, muuttaa päätöstä tai jättää valituksen tutkimatta. Onko hallintotuomioistuimen päätösvaihtoehtojen valikko mielestäsi luonnostaan selvä vai pitäisikö päätösvaihtoehtoista säätää laissa?

Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat: on luonnostaan selvä eikä asiasta tarvitse säätää laissa; on useimmiten selvä, mutta asiasta tulisi säätää laissa; ei ole luonnostaan selvä ja asiasta tulisi säätää laissa tai en osaa sanoa.

Vastaajista 45 % katsoo, että päätösvalikosta tulisi säätää laissa. Riippumatta mielipiteestä lailla säätämisen suhteen säännöstä piti selvänä 65 % vastaajista. Sääntelyä vastustavien mielestä yleissäännöksen säätäminen olisi mahdotonta moninaisten tilanteiden vuoksi ja sääntelyn kannattajien mukaan asiasta säätäminen palvelisi paitsi tuomioistuinta myös yksityisen asianosaisten ymmärtämistä ja prosessin tunnettavuutta.

Kuvio 50. Päätösvaihtoehtojen valikon selvyys

”[On selvä, ei uutta sääntelyä] Kysehän on tuomioistuimen toimivallasta ja päätösten oikeusvaikutusten hahmotamisesta; onnetonta sääntelyä tällä hetkellä koska ei oikeastaan ole; aika erikoinen tilanne jos pidetään silmällä oikeusvaltiota.”

”[On selvä, ei uutta sääntelyä] - - Joskus on keskusteltu siitä, voidaanko hallinto-oikeudelle tehty hakemus jättää tutkimatta vai onko kielteinen vaihtoehto aina hakemuksen hylkääminen.”

”[On selvä, ei uutta sääntelyä] Erot hallintovalituksen ja kunnallisvalituksen välillä eivät puolla säätämistä, minä lisäksi on erityyppisissä asioissa erilaisia tarpeita ja mahdollisuuksia, joita ei tule jäykistää.”

”[On selvä, tulisi säätää] Voisi toimia asiakkaita ohjaavalla tavalla ja he pystyisivät tällä tavoin kohdentamaan vaatimuksiaan ja esittämään ne oikein.”

”[Ei ole selvä, ei tulisi säätää] Onhan näitä päätöslajeja muitakin: raukeamispäätös, siirto sekä monia väli- ja käsittelyratkaisuja.”

”[Ei ole selvä, ei tulisi säätää] Ei pidä, päätösvalta täytyy olla tuomioistuimella.”

”[Ei ole selvä, ei tulisi säätää] Säättäminen rajoittaisi tarpeettomasti ympäristöasioissa eteen tulevia yllättäviä tilanteita.”

”[Ei ole selvä, tulisi säätää] Asia on luonnostaan selvä tuomioistuimelle, mutta ei muille osapuolille.”

”[Ei ole selvä, tulisi säätää] Pitäisikö raukeaminenkin lisätä lailla päätösvalikkoon, koska sitä harrastetaan esim. peruuttamistilanteissa. Samoin mahdollisuudesta muuttaa päätöstä tulisi antaa tarkempia säännöksiä.”

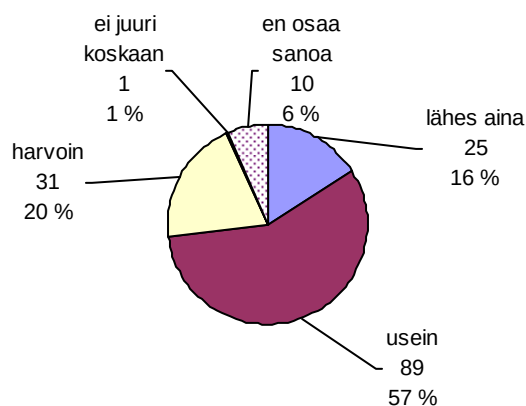
”[Ei ole selvä, tulisi säätää] Epäselvyyttä siitä, milloin päätöstä voidaan muuttaa samoin toisinaan siitä, riittääkö pelkkä kumoaminen vai pitääkö samalla myös palauttaa.”

”[Ei ole selvä, tulisi säätää] Usein kyllä selvä, mutta silloin tällöin tulle eteen tilanteita, joissa vaikea selvittää, pitäisikö kumota vaiko kumota ja palauttaa, jolloin myös jatkovalitusmahdollisuus epäselvä. Eri asia paraneeko tämä epäselvyys lainsäädännöllä, siihen en osaa ottaa kantaa.”

51. Kuinka usein tuomioistuimen päätöksestä ilmenee riittävän tarkasti ja selvästi asiaa tehty näytön arviointi?

Vastaajista selkeä enemmistö kokee, että näytön arviointi ilmenee riittävällä tavalla hallinto-tuomioistuimen antamista päätöksistä.

Kuvio 51. Näytön arviointi tuomioistuimen päätöksessä

”[Lähes aina] Jos asiassa on näyttökysymys, näytön arviointi kuuluu asiaan.”

”[Lähes aina] Tähän ainakin pyritään, koska on kaikesta melko keskeinen asia.”

”[Lähes aina] Esim. lääketieteellistä näyttöä pohditaan perusteluissa, mutta usein tätä ei koeta riittäväksi valittajan näkökulmasta, jos päätöksen lopputulema on kuitenkin ollut valituksen hylkäys.”

”[Usein] Tasapainoa ytimekkään ja kattavan perustelun välillä on usein vaikea löytää.”

”[Usein] Perustelujen kirjoittamisessa olisi kuitenkin opittavaa.”

”[Harvoin] Tämä riippuu kokoonpanosta, itse harrastan ns. avoimia perusteluja, joissa keskeistä on selkeä näytön arviointi niin, että osapuolet tietävät, mitkä seikat ovat vaikuttaneet ratkaisuun.”

”[Harvoin] Selkeästi kaiketi vain suullisen todistajien todistelua arvioitaessa.”

”[Harvoin] Käräjäoikeuteen verrattuna näyttöä ei hallinto-oikeuden päätöksissä juurikaan arvioida. Jotkut valittajat soittavatkin päätöksen saatuaan ja kysyvät ko. asiasta.”

”[Harvoin] Useammin ilmenee epäsuoraan tai jopa rivien välistä, toisaalta selvemmin silloin kuin jokin seikka on selkeästi riidanalainen.”

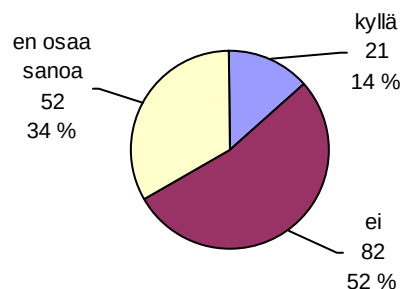
”[Harvoin] En mielelläni puhu näytöstä hallintoprosessissa vaan selvityksestä. Varmaan on paljon parantamisen varaa siinä, kuinka perusteluissa otetaan kantaa, miksi jotakin selvitystä pidetään uskottavana ja mitä siitä on päätelty. Ehkä näissä katselmus tai suullinen toisi lisämahdollisuuksia, mutta tällä työtahdilla ei paikalla käyntiin ole mahdollisuutta.”

”[Harvoin] Useimmiten se puuttuu tai jos yritän kirjoittaa sen, mutta kokematon tarkastaja poistaa sen, koska on epävarma asiasta. Esimerkiksi mielenterveysasiassa, kun asiantuntija kirjoittaa oman arviointinsa käsittelylomakkeelle vasta päätösistunnossa, olen arvioinut asiaa aivan samalla tavalla, mutta tarkastaja on poistanut sen päätöksestä eikä sitä enää päätösistunnossa sinne lisätä, vaikka asiantuntija arvioinnissaan nimenomaan ilmoittaa, että esittelijän kirjoittama arviointi esimerkiksi nuoren vakavan mielenterveydenhäiriön olemassaolosta on ollut oleellinen.”

52. Kuuluuko hallintotuomioistuimen rooliin mielestäsi sovinnon aktiivinen edistäminen, ja jos kuuluu, missä asioissa pidät sitä mahdollisena ja miten edistäminen voisi tapahtua?

Puolet vastaajista katsoo, ettei hallintotuomioistuimen rooliin kuulu sovinnon edistäminen. Huomattava osa vastaajista valitsi kuitenkin en osaa sanoa -vaihtoehdon. Avoimista vastauksista käy ilmi, että monen kielteisesti vastanneen mukaan kehittämistä kuitenkin kannattaisi harkita. Vastausten mukaan sovinnon edistämistä voitaisiin tehdä erityisesti hallintoriita-asioissa, mutta myös hallintopakko-, takaisinperintä-, maankäyttö-, rakentamis-, ympäristö- ja lastensuojeluasioissa. Sopiva vaihe sovinnon edistämiseen olisi valmisteleva suullinen käsittely.

Kuvio 52. Sovinnon aktiivinen edistäminen

”[Kyllä] Periaatteessa kyllä, mikäli se on mahdollista. Suurimmassa osassa hallinto-oikeuksien asioita näin ei kuitenkaan ole.”

”[Kyllä] Valmistelevalle suulliselle käsittelylle asiaryhmästä riippumatta.”

”[Kyllä] Pitäisi edistää hallintoprosessissa. Yleisissä tuomioistuimissa on riita-asioiden sovittelu. Lisäksi riita- ja rikosasioita sovittelaa yleisen tuomioistuinprosessin ohella ja ulkopuolella. Sovittelu sopii mainiosti hallintoprosessiin ja sitä tulisi kehittää.”

”[Kyllä] Lapsia koskeissa asioissa. Tuskin muissa, joskin käytännössä vesi- ja ympäristöasiain tarkastuksilla voidaan saada osapuolet huomaamaan miten kummankin osapuolen oikeudet intressit ehkä voitaisiin sovittaa yhteen. On joskus tuottanut tulostakin.”

”[Kyllä] Takaisinperintäasioissa osapuolet voisivat sopia asiasta.”

”[Kyllä] Hallintoriita-asioissa samaan tapaan kuin käräjäoikeudessa.”

”[Ei] Tällä hetkellä ei kuulu, mutta mielestäni tulisi kuulua: tulee esille tilanteita, joissa tuntuu siltä, että kun asiasta voitaisiin neuvotella yhdessä ja hakea ratkaisua niin se olisi kaikille osapuolille parasta, esim. erilaiset naapureiden väliset riidat.”

”[Ei] Viranomaisen on vaikea tehdä sovintoa vaarantamatta samalla yhdenvertaisuutta.”

”[Ei] Sovinnon etsimisen tulisi tapahtua hallintomenettelytasolla.”

”[Ei] Vaikka kuulostaa päällisin puolin jalolta, ”sovinto on sallittu” -ajattelu lähentää viranomaistoiminnan yksityisen toimintaan. Jutut, joista olisi kuluja ja vaivaa (hankala asianajaja) sovitaan, avuttomia vastaan ei sovita.”

”[Ei] Viranomaisen on vaikea tehdä sovintoa vaarantamatta samalla yhdenvertaisuutta.”

”[Ei] Vaarana se, että ainakin vaikutelma tasapuolisuudesta heikkenee.”

”[Ei] Lakisidonnaisuus ja asianosaisjoukon moninaisuus estää sovinnon mahdollisuuden. Tällä hetkellä ei mielestäni ole mahdollinen missään tuntemissani asioissa.”

”[Ei] Ainakaan veroasioissa.”

”[Ei] Lakisääteinen sosiaalivakuutus ei ole sopimuksenvaraista (työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta tai oikeasta eläkkeen määrästä ei voi sopia.)”

”[En osaa sanoa] Jos asioissa ei ole kaksiasianosaissuhdetta, sovittelu ei välttämättä istu järjestelmään.”

”[En osaa sanoa] Lähinnä tulee mieleen rakennusasiat ja lastensuojeluasiat (sijoituspaikka). Yleisesti ottaen sovittelun mahdollisuus lieene aika rajoitettua hallintoasioissa. Tasapuolisuuden vaatimuksen noudattaminen voi olla jonkin verran ongelmallista.”

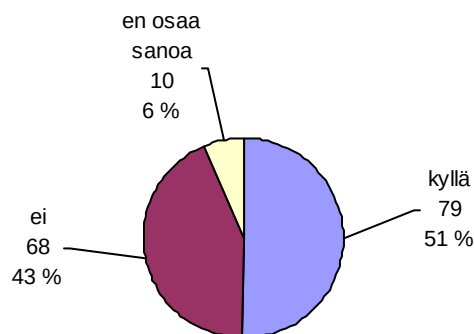
VII OIKEUDENKÄYNTIKULUT

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla lainkäyttöhenkilökunnan käsityksiä ja kokemuksia oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta hallintolainkäytössä sekä siihen liittyvän lainsäädännön toimivuudesta. Vastaajien näkemykset jakaantuivat tiedusteltaessa oikeudenkäyntikuluja koskevan sääntelyn ymmärrettävyyttä. Yleisimmin tuotiin esiin tulkinta-ongelmat koskien viittauksia oikeudenkäymiskaaren säännöksiin tai hallintolainkäyttölain säännösten yleisluontoisuus.

53. Hallintolainkäyttölain 13 luvussa on säännöksiä oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, minkä lisäksi korvaamisessa noudatetaan nimenomaisen viittaussäännöksen johdosta eräitä oikeudenkäymiskaaren oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevia säännöksiä. Onko oikeudenkäyntikuluja koskeva nykyinen sääntely kokemuksesi mukaan riittävää ja ymmärrettävää?

Vastaajien mielipiteet oikeudenkäyntikuluja koskevan sääntelyn riittävyydestä jakautuvat lähes kahtia. Ongelmallisimpana asiana koetaan lukuisten avointen kommenttien perusteella nimenomaan kulujen määräämistä koskevat tulkinnallisuudet oikeudenkäymiskaaren viittausten johdosta.

Kuvio 53. Oikeudenkäyntikuluja koskevan sääntelyn riittävyys ja ymmärrettävyys

”[Kyllä] Joskus ehkä toissijaiset viittaukset OK:n säännöksiin voivat aiheuttaa ongelmia pohdittaessa, mikä on ”soveltuvien osin”.

”[Kyllä] - Viittaukset OK:een kattoivat ne kommentit/muutosehdotukset, joita minulla.”

”[Kyllä] Mutta soveltamisen suhteen ongelmia; voittanut saa kuluja liian harvoin.”

”[Kyllä] Paitsi hallintoviranomaisesta käytetään exp-säännöksissä kolmea eri termiä.

”[Ei] Asiasta tulisi säännellä hallintolainkäyttölaissa ilman viittauksia oikeudenkäymiskaareen.”

”[Ei] Yksityisen asianosaisen korvausvelvollisuudessa ei ole sääntelyssä otettu asianmukaisesti huomioon niitä vaihtoehtoja, joissa yksityinen asianosainen on vastaaja eikä vireillepanija (palkan takaisinperiminen jne.)”

”[Ei] Kohtuuharkinnalle jää nykysääntelyssä liikaa tilaa, aiheuttaa epäyhdenmukaista käytäntöä jopa saman tuomioistuimen sisällä.”

”[Ei] Säännös on niin ympäröity, että sen soveltaminen on vaikeaa. Erityisesti sekoittaa tilannetta epämääräinen määräys viranomaisen virheestä. Myös osavoitosta voisi säätää tarkemmin.”

”[Ei] Säännökset ovat täysin riittämättömät ja epäselvät.”

”[Ei] Sääntely ei voi olla riittävää, jos käytännöissä tapahtuu niin paljon vaihteluita kuin tänä päivänä tapahtuu.”

”[Ei] Tulisi selvemmin säännellä tilanne, jossa viranomaisen velvoitetaan korvaamaan asianosaisen kulut, samoin kuin tilanne, jossa asianosainen velvoitetaan korvaamaan toisen asianosaisen kulut.”

”[Ei] Muutoksenhakijan kuluriskiä pitäisi jollakin tavalla kasvattaa. Se vähentäisi kiusanteko- ja jarrutusvalituksia ja antaisi aikaa todellisten juttujen valmistelulle.”

”[Ei] Säännös palvelee mielestäni liian tehokkaasti viranomaista - -.”

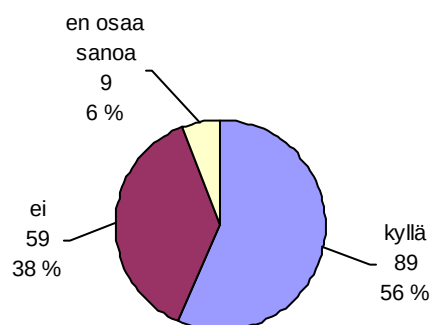
”[Ei] Suhde OK:een ongelma. OK:n järjestelmällä rajoitetaan prosesseja. ”Sovinto ei ole sallittu” -prosessissa pitäisi nostaa eri periaatteita. Suuret OK-prosessin tasoiset exp-vaatimukset johtaneet sattumanvaraiseen käytäntöön määrän osalta.”

”[Ei] HLL 74.1 § näyttäisi edellyttävän kohtuullisuusarviointia silloinkin, kun kuluja pyytävä asianosainen häviää juttunsa. Tällöin ei kuitenkaan juuri koskaan ole kyse aidosta kohtuullisuusarviointista. Asia olisi syytä korjata muotoilemalla ko. pykälä tältä osin uudelleen.”

54. Hallintolainkäyttölain 74 §:ssä säädetään oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Ovatko oikeudenkäyntikuluja koskevan säännöksen sanamuodot (esimerkiksi ”ilmeisen perusteeton vaatimus” ja ”viranomaisen virhe”) kokemuksesi mukaan selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kysyttäessä tarkemmin hallintolainkäyttölain oikeudenkäymiskulujen korvaamissäännöksen sanamuodon selkeydestä, säännöstä piti selkeänä hieman suurempi määrä vastaajista kuin korvaamista koskevan säännöskokonaisuuden ymmärrettävyyttä tiedusteltaessa.

Kuvio 54. HLL 74 §:n selkeys ja ymmärrettävyys

”[Kyllä] Lailla ei voida säännellä tämän tarkemmin, säännökset antavat soveltajalle riittävästi harkintavaltaa oikeudenmukaiseen lopputulokseen pääsemiseksi.”

”[Kyllä] Käsitteet ovat suhteellisen selkeitä eivätkä ole aiheuttaneet suurempia ongelmia.”

”[Kyllä] Molemmat ovat tyypillisiä joustavia normeja. Tärkeää on minusta ymmärtää, ettei viranomaisen virhetä osoita yksinomaan se, että sen päätös kumotaan.”

”[Kyllä] Ilmeisen perusteeton vaatimus jättää kuitenkin paljon tulkinnan varaa; voitaisiin mielestäni tulkita ilmeisen perusteettomiksi paljon enemmän kuin nykyisessä tiukassa käytännössä.”

”[Ei] Viranomaisen virhe ymmärrettäneen vaihtelevalla tavalla.”

”[Ei] Käsite ilmeisen perusteeton ei ole selvä.”

”[Ei] Vakuutus-oikeuden ratkaisukäytännössä tätä ei niinkään painoteta, vaan lähinnä ratkaisun muuttumista ja kulujen korvaamisen kohtuullisuutta.”

”[Ei] Ymmärtääkseni näitä on tulkittu eri instansseissa eri lailla.”

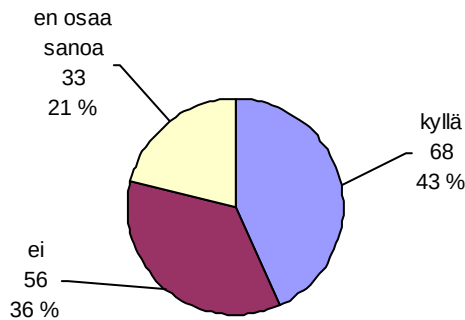
”[Ei] Ne ja niiden tulkinnat ovat omiaan vesittämään kuluriskiä.”

”[Ei] Viranomaisen virhe -käsite ongelmallinen, VakO:n oikeuskäytännössä ei ole edellytetty varsinaista virhetä, ok-kuluja korvattu esim. työkyvyn harkintatilanteissa, usein valituksen hyväksyminen laukaisee ok-kulut, poikkeuksena vasta valitusvaiheessa toimitettu selvitys.”

55. Ovatko kokemuksesi mukaan asianosaisten oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta tehdyt vaatimukset rahamäärältään oikeita suhteessa asian vaatimaan työmäärään?

Vastaukset jakaantuivat tasaisesti myös kysyttäessä oikeudenkäyntikuluvaatimusten kohtuullisuutta. Avoimissa vastauksissa todettiin, että vastaus riippuu paljolti asiaryhmästä ja avustajasta.

Kuvio 55. Oikeudenkäyntikulujen korvausvaatimusten kohtuullisuus

”[Kyllä] Pääsääntöisesti kyllä, harvemmin ainakaan kohtuuttoman suuria ylilaskutuksia.”

”[Kyllä] Myös ei vastaus on mahdollinen, riippuu asiaryhmästä ja avustajasta.”

”[Kyllä] Useimmiten, mutta hyvinkin kohtuuttomia vaatimuksia näkyy melko usein.”

”[Kyllä] Asianajajien osalta tuntiveloitushinta merkityksellinen laskun määrässä.”

”[Ei] Eivät välttämättä. Jos laissa edellytettäisiin tarkempaa yksilöintiä, voitaisiin päästä realistisemmalle tasolle.”

”[Ei] Usein perusteettomasti ”pieni könttäsomma.”

”[Ei] Asianajotoimistojen laskutus huomattavaa; oikeudenkäyntikuluja näytetään myös tarkoituksella kerrytetään ylipitkillä kirjelmillä, turhilla kirjelmillä, vaatimusten jatkuvalla lisäämisellä prosessin eri vaiheissa jne.”

”[Ei] Yksityisten asianosaisten omat kuluvaatimukset saattavat olla ylimitoitettuja ja perustuvat usein muuhun kuin varsinaisiin kuluihin ja työmäärään, pyritään kompensoimaan mm. mielipahaa ja saamaan näin hyvitystä kärsitystä vääryydestä. Myös ylimitoitettuja asianajopalkkiolaskuja esitetään.”

”[Ei] Asianajajat laskuttavat toisinaan ko. asiaryhmään perehtymisestäkin, kun se on heille ennestään vieras.”

”[Ei] - - Vähän kaksipiippuninen juttu: erikoistumista ehkä pitäisi edistää suuremmilla expeillä, toisaalta osamattomat asiamiehet ylityöstävät juttuja, mikä johtaa ylisuuriin expivaatimuksiin, mikä sitten vahvistaa linjaa, että expit tuomitaan ehkä turhankin matalina. Asianajotaustaan vasten täytyy kyllä sanoa että juuri expi ja OA-palkkiokysymyksissä herää kysymys, kuinka itsenäinen tuomioistuin loppujen lopuksi on. Tuntuu vähän, että valtion virkamies (tuomari) vahtii valtion/kunnan (=päättöksen tehneen viranomaisen) rahoja. Tämä itsenäisyys/riippumattomuuskysymys näkyy myös esim. näyttökysymyksissä.”

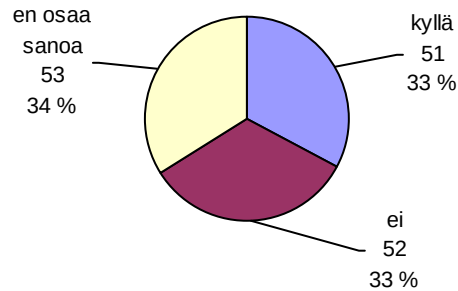
”[Ei] Suuret exp-vaatimukset yleistyneet. Esim. verotuksessa ongelmana, että periaatteessa hallintovaiheen työtä ei pitäisi korvata ja asiamiehen työhön pitäisi tehdä viimeistään oikaisuvaatimusvaiheessa. Poikkeuksena veronsaajien valitukset.”

”[En osaa sanoa] Tarvittavan työmäärän mittaaminen on vaikeaa virallisperiaatteen takia. Joskus monimutkaisissa tai harvinaisissa asioissa hallintotuomioistuin voi tarvita apua kaikkien asiaan vaikuttavien oikeuslähteiden tai muun selvityksen hankkimisessa.

56. Tuomioistuin kohtuullistaa usein asianosaisten tuomioistuimelle esittämiä oikeudenkäyntikuluvaatimuksia. Kohtuullistetaanko kokemuksesi mukaan tällä hetkellä myös niiden asianosaisten vaatimuksia, jotka ovat saaneet julkista oikeusapua?

Julkista oikeusapua saaneiden asianosaisten kuluvaatimusten kohtuullistamisesta kysyttäessä vastaukset jakaantuivat täysin tasaisesti kolmen vastausvaihtoehdon kesken. En osaa sanoa -vaihtoehdon valinneiden määrä kertonee siitä, ettei tilanne ole kovinkaan yleinen.

Kuvio 56. Julkista oikeusapua hakeneiden asianosaisten vaatimusten kohtuullistaminen

”[Kyllä] Mutta harvemmin kuin asianajajien kohdalla.”

”[Kyllä] Jos on yksityinen avustaja.”

”[Kyllä] Ei kuitenkaan kovin usein.”

”[Kyllä] Välillä on syytä kohtuullistaa.”

”[Ei] Ei enää muutaman KHO:n ratkaisun jälkeen.”

”[Ei] Vain jos selvästi kyse ylilaskutuksesta, mikä harvinaista”

”[Ei] Laskussa esitetty tuntimäärä yleensä kohdallaan. Ja tuntimäärä paljon pienempi kuin asianajajalla vastavassa jutussa!!”

”[Ei] Yleensä menee laskutuksen mukaan, Joskus voidaan vähän korjata alaspäin.”

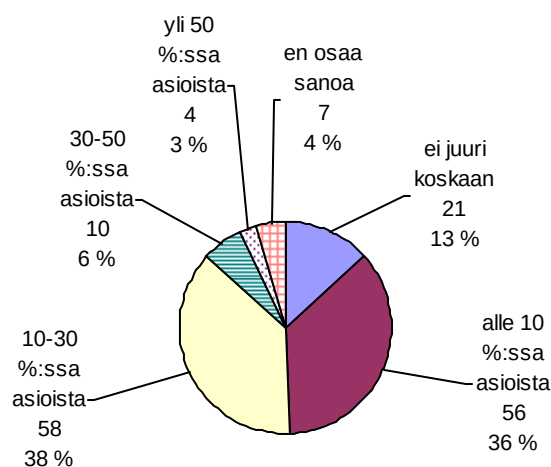
VIII VÄLIAIKAISET TÄYTÄNTÖÖNPANOMÄÄRÄYKSET

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla lainkäyttöhenkilökunnan käytäntöjä ja kokemuksia asian käsittelyyn liittyvistä väli vaatimuksista. Vastaajien mukaan täytäntöönpanokieltihakemuksia tehdään 10–30 % asioista. Muutoksenhakua täytäntöönpanovaatimukseen annettuun päätökseen ei pääasiassa koeta ongelmalliseksi, mutta pienempi osa vastaajista kokee muutoksenhaun hidastavan pääasian käsittelyä alemassa tuomioistuimessa.

57. Arviosi perusteella, kuinka suuressa osassa (prosentteina) vuosittain käsittelemiäsi asioita haetaan täytäntöönpanon keskeytystä taikka jonkin muun täytäntöönpanomääräyksen antamista?

Vastaajien kokemuksen mukaan täytäntöönpanomääräystä haetaan yleisimmin vain alle 10 %:ssa tai 10–30 %:ssa asioista. Useimmin mainittuja asiaryhmiä ovat veroasiat, ympäristöasiat, huostaanottoasiat ja ulkomaalaisasiat.

Kuvio 57. Täytäntöönpanon keskeytys

”[Alle 10 %] Veroasioissa on entiseen ulosoton kielto/keskeytykset tuntuvasti vähentyneet. Tämä tuntuu oudolta, koska yleensä verojen täytäntöönpanohakemukset hyväksytään hallinto-oikeudessa. Eläinsuojeluasioissa on vuodessa 1-2 kappaletta täytäntöönpanokieltihakemuksia.”

”[10–30 %] Lisääntynyt viime vuosina, asian merkitystä ei vielä tarpeeksi mietitä; tärkeä ratkaisu oikeudenkäynnin reaalisuuden ja reaalisiin oikeussuhteisiin kiinnittymisen kannalta.”

”[10–30 %] Ulkomaalaisasioissa haetaan yli 30 %:ssa asioista.”

”[10–30 %] Suuressa osassa hankinta-asioita; ruuhka ja käsittelyaikojen venyminen ovat lisänneet näitä vaatimuksia.”

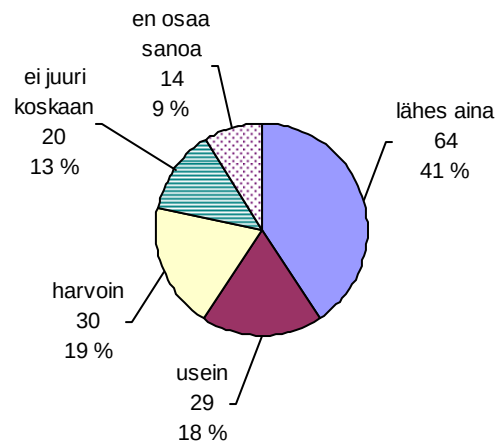
”[30–50 %] Huostaanottohakemuksissa on säännönmukaisesti pyyntö väliaikaisesta määräyksestä.”

”[30–50 %] Näyttää olevan muotia lätkeistä perään vielä täytäntöönpanokieltovaatimus semmoissakin jutuissa, joissa ei ole mitään kiellettävää.”

58. Tekeekö tuomioistuimesi, jaostosi tai muu yksikkösi täytäntöönpanoa koskevasta pyynnöstä erillisen ratkaisun ennen pääasian ratkaisemista siinäkin tapauksessa, että hakemukseen ei suostuta?

Vastaajista 60 % mukaan erillinen ratkaisu tehdään usein tai lähes aina. Vastauksista käy ilmi, että käytäntö kuitenkin vaihtelee paljon ja erillisen kielteisen täytäntöönpanoratkaisun antamisen yleisyys riippuu myös asiaryhmästä.

Kuvio 58. Täytäntöönpanoa koskevasta pyynnöstä tehtävä erillinen ratkaisu

”[Lähes aina] Ulkomaalaisasioissa, muista en tiedä.”

”[Lähes aina] Ainakin veroasioiden ulosottokielloista.”

”[Usein] Liikennejutuista aina ja turvapaikka-asioistakin melko usein.”

”[Usein] Veroasioissa aina, vesi- ja ympäristöasioissa vain jos kielletään.”

”[Harvoin] Veroasiassa tehdään erillinen päätös myös silloin, kun hakemus hylätään. Muissa asioissa ei.”

”[Harvoin] Tämä riippuu siitä, onko pääasia helposti ratkaistavissa samalla päätöksellä.”

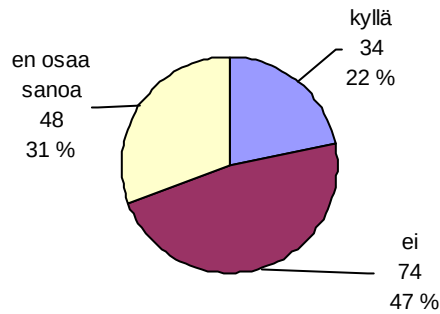
”[Ei juuri koskaan] Kielteinen tp-määräys annetaan pääasiaratkaisun yhteydessä.”

”[En osaa sanoa] Täytäntöönpanokieltokysymykset aiheuttavat huomattavan paljon työtä ainakin MRL-jutuissa ja voivat vaikuttaa varsin paljon prosessin kulkuun ja keston.”

”[En osaa sanoa] Ratkaisu tehdään, jos asianosainen sitä pyytää.”

59. Vaikuttaako erillinen muutoksenhaku täytäntöönpanoa koskevasta ratkaisusta haitallisesti pääasian käsittelyedellytyksiin?

Lähes puolet kysymykseen vastanneista ei koe, että muutoksenhaku täytäntöönpanomääräystä koskevan päätökseen vaikuttaisi haitallisesti pääprosessiin. Useissa avoimissa vastauksissa todettiin, että pääasian käsittely kuitenkin venyy muutoksenhakuprosessin johdosta. Eivastauksen olivat valinneet myös ne vastaajat, joiden käsittelemisissä asioissa täytäntöönpanomääräyksestä ei nykyisin voi erikseen valittaa tai jotka työskentelevät korkeimmissa muutoksenhakuelimissä.

Kuvio 59. Erillisen muutoksenhaun vaikutus pääasian käsittelyedellytyksiin

”[Kyllä] Asiakirjat menevät KHO:lle ja pääasia odottaa.”

”[Kyllä] Prosessi ja asia hajautuvat.”

”[Kyllä] Riippuu tapauksesta, ei voi vastata kyllä tai ei.”

”[Kyllä] Asiakirjat lainataan hallinto-oikeudesta KHO:een, jolloin asian käsittely hallinto-oikeudessa keskeytyy siksi aikaa kunnes KHO antaa ratkaisunsa täytäntöönpanosta.”

”[Kyllä] Lakia olisi ilman muuta tullut KHO:n esityksen mukaisesti muuttaa niin, että hallinto-oikeuden hylättyä tpk-vaatimuksen valitus KHO:een olisi kielletty. Valitus hidastaa pääasiavalituksen käsittelyä hallinto-oikeudessa eikä äärimmäisen harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta KHO voi puuttua hallinto-oikeuden prosessiratkaisuun. Se edellyttäisi käytännössä pääasian ratkaisemista ohi hallinto-oikeuden”

”[Ei] Mikäli tp-kieltopäätös on annettu varhaisessa vaiheessa, ei valitus siitä KHO:een yleensä tuota ongelmia, koska päätös sieltä yleensä saadaan hyvissä ajoin ennen kuin hallinto-oikeus tekee päätöksen valituksen osalta.

”[Ei] Mutta usein turha ja aikaa vievä.”

”[En osaa sanoa] Koska kielteisiä ratkaisuja ei anneta erikseen.”

”[En osaa sanoa] - - Mahdollisuus valittaa tp-päätöksistä KHO:een ei ole mielestäni tarkoituksenmukainen ratkaisu, koska alempi oikeusaste voi milloin tahansa muuttaa antamaansa tp-ratkaisua ja prosessinjohto on siellä.”

IX YLIMÄÄRÄISET MUUTOKSENHAKUKEINOT

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja alueellisissa hallinto-oikeuksissa työskentelevien näkemyksiä ja kokemuksia ylimääräisten muutoksenhakuaineiden käytöstä hallintoprosessissa. Vastaajien näkemysten mukaan ylimääräisten muutoksenhakuaineiden käyttö on kasvanut tietyissä asiaryhmissä ja lähinnä ylimmässä oikeusasteessa. Kokemuksen mukaan etenkin purkuhakemus tehdään usein vain tyytymättömyyden ilmaisuna asianosaiselle kielteiseen lopulliseen ratkaisuun.

60. Esitä arviosi siitä, onko ylimääräisten muutoksenhakuaineiden käyttö kasvanut ja mihin asiaryhmiin tämä erityisesti kohdistuu.

Kysymykseen pyydettiin antamaan avoin vastaus ja vastauksia annettiin yhteensä 95. Vastaajista 27 ilmaisi, ettei heillä ole lainkaan kokemusta ylimääräistä muutoksenhakuaineista tai etteivät he osaa arvioida muutoksenhakuaineiden käytön kehitystä. Vain 9 vastaajan mukaan ylimääräisten muutoksenhakuaineiden käyttö on kasvanut ja loput 59 vastaajaa kokee joko, että määrä ei ole kasvanut tai, että määrä on pysynyt ennallaan. Käytön koetaan kasvaneen erilaisissa yksittäistä henkilöä koskevissa asioissa, sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa, veroasioissa, maankäyttö- ja rakennusasioissa, ympäristöasioissa sekä kunnallisasiossa.

Kysymyksestä ja siten vastauksistakaan ei kuitenkaan käy ilmi, ovatko vastaajat pohtineet esitettyä kysymystä nimenomaan oman tuomioistuimen näkökulmasta vai yleisimmin käytettyjen korkeimman hallinto-oikeuden ylimääräisten muutoksenhakuaineiden näkökulmasta. Eräiden vastausten perusteella näyttäisi siltä, että alueelliseen hallinto-oikeuteen tehtävien kantelujen määrä on vähäinen, mutta ylimääräisten muutoksenhakuaineiden kasvu on selkeämpää korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

”Ei mielestäni ole lisääntynyt. Meillä nämä näkyvät ehkä huonommin kuin KHO:ssa.”

”- Ei mielestäni ole kasvanut omissa asiaryhmissäni, paitsi mikäli on kyse KHO:n oimiin päätöksiin kohdistuneista purkuhakemuksista. Ne ovat omien asiaryhmieni asioissa nähden viime vuosina lisääntyneet.”

”Ei ole kasvanut. Yleensä kohdistuu rakennuslupiin.”

”Kanteluja ei ole tullut vastaan. Myöhemmin tullut valitus voidaan tutkia perusteellisuutena ja joskus kanteluna.”

”On, erityisesti yksittäistä henkilöä koskevissa erilaatuissa asioissa.”

”Ehkä jonkin verran. Tasapuolisesti kaikkiin.”

”Hallinto-oikeudessa tuskin on lisääntynyt.”

”Tilastojen mukaan ylimääräisten muutoksenhakuaineiden käyttö on kasvanut. Ylimääräisiä muutoksenhakuaineita käytetään erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa.”

”Kanteluja tehdään harvakseltaan, määrä kutakuinkin ennallaan, maankäytössä kanteluja tehdään erilaisista luvista.”

”Mitään erityistä ei ole ollut havaittavissa.”

”Ylimääräisten muutoksenhakuaineiden käyttäminen on kasvanut lähes kaikissa asiaryhmissä. Erityisesti niissä asioissa, joissa valituslupahakemus hylätään. Usein paluupostissa tulee purkuhakemus.”

”- Tietty pieni joukko ihmisiä tekee suuren osan hakemuksista.”

”Purkua näytetään käytettävän laajasti sosiaali-, terveydenhoito- ja rakennusasioissa. prosessikanteluja ei niinkään koska ei ehkä oikein tunneta.”

”Ei merkittävästi, tosin on voinut tulla erityisesti sosiaaliasioissa muutama henkilö lisää, jotka hakevat kaikkiin päätöksiin niillä muutosta.”

”Purkuhakemusten määrä kasvaa koko ajan. Tietty pieni joukko ihmisiä tekee suuren osan hakemuksista, mutta esim. veroissa moninkertaiset hakemukset ovat lisääntyneet ja purkuja haetaan paljon ei lupaa - päätöksiin.”

61. Esitä arviosi siitä, käytetäänkö ylimääräisiä muutoksenhakukeinoja mielestäsi aiheellisista syistä.

Kysymykseen pyydettiin antamaan avoin vastaus ja vastauksia annettiin yhteensä 90. Vastusten perusteella mielipiteet näyttävät jonkin verran jakaantuvan. Useissa vastauksissa todettiin, että tehdyt kantelut ovat olleet pääasiassa aiheettomia. Samaan aikaan lähes yhtä suuri osa vastaajista toi esiin, että kanteluiden vähäinen määrästä voi päätellä, että vain harva kantelu on täysin aiheeton. Aiheellisina kanteluina koetaan kantelut, joissa on kyse menettelyvirheestä tuomioistuimessa (esim. kuulemisvirhe). Sen sijaan purkuhakemuksia koetaan tehtävän useimmiten vain yleisestä tyytymättömyydestä asiassa annettuun lopulliseen ratkaisuun. Eräissä vastauksissa vaadittiinkin mahdollisuutta vastata hakemukseen hallinnollisessa menettelyssä ja useankertaisen purkuhakemusten käytön kieltämistä.

”Yleensä kyllä: lähinnä kuulemisvirheiden perusteella.”

”Minusta hakemukset jakautuvat kolmeen osaan: 1) perusteettomat tyytymättömyyden osoitukset (n. 70 prosenttia), 2) sellaiset, joissa purettavaksi haettavassa päätöksessä on jokin virhe tai ainakin kysymys on todella epäselvä, mutta purkukynnys ei ylitä (n. 25 prosenttia), 3) tulokseen johtavat purkuhakemukset (muutama prosentti; useimmin menetetyt määräajan palauttamiset varsinkin tiedoksiantomenettelyn puutteellisuuden vuoksi julkipanon jälkeen annettavissa päätöksissä).”

”Ei aina. Monesti niillä yritetään paikata omia laiminlyöntejä varsinaisten muutoksenhakukeinojen käytössä.”

”Olen ollut viime aikoina havaitsevinani, että ihmiset käsittävät KHO:n päätökseen kohdistettavan purkuhakemuksen vireillepanon mahdollisuuden mahdollisuudeksi tehdä samassa asiassa uusi valitus, koska purkuhakemuksen käsittelee KHO:n sisällä uusi esteetön ratkaisukokoonpano!! Purkuhakemuksessa toistetaan samat asiat kuin aikaisemmin KHO:ssa hylätyksi tulleessa valituksessa! Sitten ei käsitetä, kun purkuhakemus hylätään!”

”Kantelu menestyy aika usein hallinto-oikeudessa.”

”Valtaosaltaan hakemukset ovat täysin aiheettomia ja perustelemattomia (usein vielä tois-, kolmas- jne. kertaisia). Se, että nämä voitaisiin hoitaa yksinkertaisessa hallinnollisessa menettelyssä on kiireellisempi lainsäädäntöhanke kuin mikään edellä esille tullut.”

”Useimmiten käyttö on tarpeetonta.”

”Usein kirjelmää ei ole edes otsikoitu sellaiseksi vaan vain valitukseksi. Kaikkiaan vähän ja vielä vähemmän aiheettomia.”

”Useissa tapauksissa hakijalla ei ole esittää mitään perusteita ylimääräisen muutoksenhaun käyttämiseksi. Purkua haetaan vain sen vuoksi, ettei annettu päätös ole valittajan mielen mukaisen vaikkakin sen on lain mukaan oikea päätös. Vaikka kuinka hyvin päätöstä perustellaan, jotkin tahot eivät päätöstä hyväksy, vaan hakevat jopa kymmeniä kertoja purkuja. Purkuhakemuksen tekemistä tulisi jotenkin saada rajoitettua siten, että tuomioistuin voisi entistä helpommin vastata asiaan vaikkapa vain kirjeellä viemättä asiaa rasakaaseen istuntomenettelyyn tai jättää kokonaan ryhtymättä minkäänlaisiin toimenpiteisiin.”

”Useimmiten. Tosin esim. määräajan palautusta hakevilla ei aina ole käsitystä siitä, miten vaikeaa on saada menetettyä määräaika palautetuksi.”

”Suurin osa ylimääräisistä muutoksenhauista on täysin aiheettomia, mutta täytyy sanoa, että nykyisin uskalletaan turvautua aiheellisissa tapauksissa ylimääräiseen muutoksenhakuun siinä missä muutoksenhakuunkin.”

”Asiamiestenkin tekemistä hakemuksista suurin osa on selvästi hylättäviä, joten ilmeisesti usein ei. Eri asia on, että purkukynnys ymmärretään väärin. Tarkoitushan on, että verotuksen lupaharkinta kattaa purkuperusteet.”

”Muutoksenhakijat eivät aina ymmärrä säännönmukaisen muutoksenhaun ja ylimääräisen muutoksenhaun eroja. Päätöksen purkaminen menettelyvirheperusteella on harvinaista.”

”Syynä purkuhakemuksen tekemiseen lienee kokemus epäoikeudenmukaisesta ratkaisusta. Tässä mielessä purkuhakemuksen tekemiselle on olemassa peruste. Purun purut taas kielivät siitä, ettei asianosainen tahdo ”päästä yli” omalta kannaltaan huonosta ratkaisusta.”

62. Sovelletaanko tuomioistuimessasi tai jaostossasi ylimääräistä muutoksenhakua koskevien hakemusten käsittelyyn valitusasian käsittelystä poikkeavia menettelysäännöksiä?

Valtaosa vastaajista ei osannut vastata kysymykseen. Kielteisesti vastanneiden mukaan ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden käsittelyssä noudatetaan yleensä tai pääosin samoja menettelysäännöksiä esimerkiksi kuulemisen osalta. Myönteisesti vastanneiden mukaan normaalista menettelystä poiketaan lähinnä jättämällä kuulematta viranomaista tai muita asianosaisia.

Kuvio 60. Poikkeavat menettelysäännökset ylimääräistä muutoksenhakua koskevien asioiden käsittelyssä

”[Ei] Usein viranomaiselta ei pyydetä lausuntoa eikä muitakaan välitoimia tehdä. Tämä johtuu kuitenkin siitä, että niiden pyytäminen on tarpeetonta, HLL 36.1 §.”

”[Kyllä] Useammin ratkaistaan ilman kuulemisia.”

”[Kyllä] Itse menettelyssä ei niinkään, mutta hakemusasian päätösvaihtoehdot ovat poikkeavat.”

”[Kyllä] Purkuasioissa ei yleensä suoriteta kuulemisia, ennenkuin asiaa käsitellään istunnossa. Jos purkuperusteen katsotaan olevan olemassa, suoritetaan kuulemiset.”

”[Kyllä] Hakemuksesta, joka näyttää (notaari, esittelijä, tarvittaessa jäsen) selvästi hylättävältä, ei mennä välitoimille. Valmistelussa otetaan huomioon purkukynnys ja pyritään kirjoittamaan kaavamaisin perusteluin selvästi hylättävät. Pyritään siis välttämään sitä, että purku- ym. asioihin vastattaisiin yhtä perusteellisesti kuin valituksiin.”

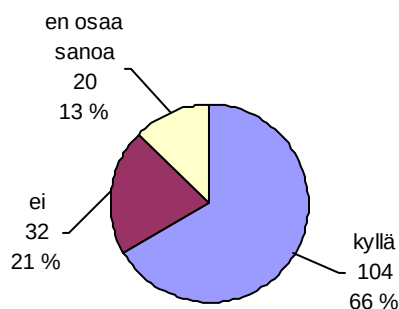
X KÄSITTELYAIKA

Kyselyn osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla hallintotuomioistuinten lainkäytön henkilökunnan näkemyksiä hallintoprosessin kestosta. Vastaajien mukaan tuomioistuimissa seurataan aktiivisesti asian käsittelyn etenkin valitusasian vireillepanon jälkeen seurataan useammin kuin asian käsittelyn kestoa kokonaisuudessaan. Suurimpana käsittelyaikojen kes-
toon vaikuttavana tekijänä vastaajat kokivat käsiteltävien asioiden suuren määrän suhteessa henkilöstön määrään.

63. Seurataanko tuomioistuimessasi, jaostossasi tai muussa yksikössäsi, kuinka kauan asian vireilletulosta (esim. toimeentuloetuuden hakeminen, hallintopakon asettaminen) on kulunut ja jos seurataan, millä tavalla jutun siihenastinen elinkaari otetaan huomioon asiaa käsiteltäessä?

Vastaajista 66 % katsoo, että hallintotuomioistuimissa seurataan asian elinkaaren kokonais-
kestoa. Avointen vastausten perusteella osa vastaajista näyttää kuitenkin ymmärtäneen kysy-
myksen koskevan vain tuomioistuimen oman käsittelyajan seuranta. Avoimissa vastauksissa
tuotiin myös esiin, että käytännöt keston huomioonottamisen osalta vaihtelevat. Osassa vasta-
uksista todettiin, että vanhimmat asiat pyritään ratkaisemaan ensin, mutta vastaavasti monissa
vastauksissa todettiin, että käsittelyaikaa seurataan, mutta asiat ratkaistaan aina saapumisjär-
jestyksessä.

Kuvio 61. Asian käsittelyn keston seuranta

”[Kyllä] Vireilletulopäivä voi vaikuttaa saapumispäivän ohitse asioiden käsittelyjärjestykseen.”

”[Kyllä] Käsittely vireilletulojärjestyksessä, vanhojen juttujen seuranta vuosittain.”

”[Kyllä] Meillä on käsittelyjärjestys kiireellisille (lain, luonteen tms. syyn vuoksi).”

”[Kyllä] Pitkä käsittelyaika pyritään ottamaan huomioon kiirehtimisperusteena.”

”[Kyllä] Aika huonosti otetaan huomioon se, että käsittely on jo kestänyt kauan.”

”[Kyllä] Ympäristöasioissa seuraaminen tuntuu puutteelliselta.”

”[Kyllä] Jutun pitkä historia pyritään ottamaan huomioon käsittelyjärjestyksessä.”

”[Kyllä] Seurataan, tarkoitus on käsitellä vanhimmat ensin, mutta asian käsittelyssä ei elinkaarta voi ottaa huo-
mioon.”

”[Kyllä] Asiat käsitellään saapumisjärjestyksessä pääsääntöisesti, elinkaari otetaan käsittelyssä huomioon siten,
että tarkistetaan onko muuttuneita olosuhteita tms. joka vaikuttaa lopputulokseen.”

”[Kyllä] Otetaan huomioon mm. miten kauan asian käsittely on kestänyt hallintoviranomaisessa.”

”[Kyllä] On vasta ihan vastikään alettu kunnolla seurata; vanhat ensin koska täällä on mieleton käsittelyaika eräissä asiaryhmissä.”

”[Kyllä] Yritetään varmistaa, että KHO:n ratkaisu annettaisiin mahdollisimman nopeasti asiassa, jonka kokonaiskäsittely on jo kestänyt kauan (lähinnä esittelijöiden vastuulla). Lisäksi tietenkin otetaan huomioon asian laissa säädetty tai muusta syystä johtuva kiireellisyys.”

”[Kyllä] Esim. hallintopakkoasiat pyritään yleensä käsittelemään 6 kk:n kuluessa siitä, kun ne ovat tulleet vireille hallinto-oikeudessa. Samoin palautetut asiat sekä sosiaaliasiat. Työtilanne ei kuitenkaan aina salli niin lyhyitä käsittelyaikoja.”

”[Kyllä] Enemmänkin juttujen keskimääräistä käsittelyaikaa kuin yksittäisten asioiden seuraamista.”

”[Kyllä] Jos vireillä jo kauan, pyritään ratkaisemaan joutuisasti. Hallintopakkoasiassa velvoitteen täyttämisen määräaikaa pidennetään viran puolesta.”

”[Kyllä] Tuskin merkittävästi muutoin kuin että pyritään välttämään lisäviivästystä; joskus on voitu jättää permittä oikeudenkäyntimaksu viivästymisen vuoksi.”

”[Kyllä] Seuranta saattaa käytännössä olla liian rutiininomaista rästilistojen kokoamista.”

”[Ei] Lähinnä seurataan asian käsittelyaikaa vain tässä tuomioistuimessa, ei kokonaisaikaa.”

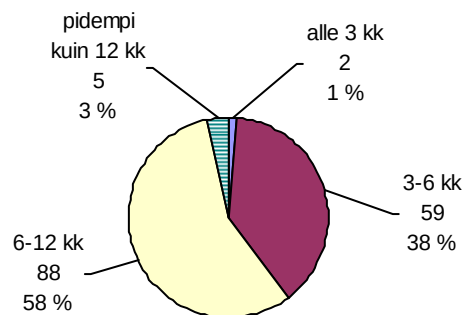
”[Ei] Hakemuksen vireilletulo hallinnossa ei näy asianhallintajärjestelmästä - - yleensä elinkaari ennen VakO:a ollut suurin piirtein samanpituisen, SOMLA:n ruuhkautuminen saattaa jatkossa aiheuttaa erityisseuraamista.”

”[Ei] On seurattu sitä, miten kauan asia on hallinto-oikeudessa vireillä ollessa viipynyt.”

64. Näkemyksesi mukaan, mikä olisi oikeudellisesti arvioituna keskimääräisen vaikeusasteen asian todellinen kohtuullinen käsittelyaika tuomioistuimessasi, jaostossasi tai muussa yksikössäsi tilanteessa, jossa asiaan ei liity mitään erityistä kiireellisyystarvetta?

Vastaajista 58 % katsoo, että keskimääräisen asian kohtuullinen käsittelyaika olisi hallinto-tuomioistuimessa 6–12 kk. Vaihtoehdon valinneista useampi on todennut, että kohtuullinen käsittelyaika olisi kuitenkin useammin lähempänä kuutta kuin 12 kuukautta.

Kuvio 62. Kohtuullinen käsittelyaika tuomioistuimessa

”[Alle 3 kk] Mielenterveysasiat, lapsia koskevat asiat, täytäntöönpanokiellot ja keskeytykset, eräät ajokorttiasiat (tilapäinen haltuunotto) - muut keskimäärin 3-6 kk.”

”[3-6 kk] Tilanteessa, jossa ei olisi ruuhkia ja liian vähän henkilökuntaa.”

”[3-6 kk] Hankinta-asioissa, muiden jutturyhmien asiat keskimäärin suurempia ja työläämpiä, joten niissä voisi ”sietää” pitemmän käsittelyajan, ei kuitenkaan yli vuotta.”

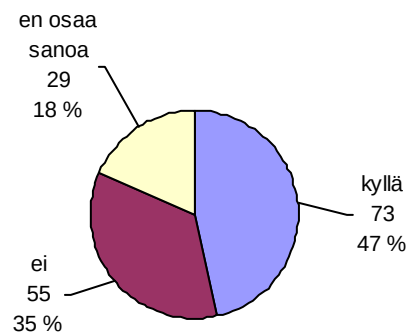
”[6-12 kk] Kyllä periaatteessa juttu pitäisi voida saada hieman alle vuoden vanhana ulos.”

”[Pidempi kuin 12 kk] Tosiasiallisesti siis tällä hetkellä tehdään noin 1,5-2 vuotta vanhoja juttuja.”

65. Jos tuomioistuimessasi havaitaan asian käsittelyn viivästyneen, vaikuttaako tämä käsittelyajan pidentyminen jollain tavalla prosessin eri vaiheisiin tai kulkuun?

Vastaajista 47 % katsoo, että asian käsittelyajan pitkittymisen havaitseminen vaikuttaa asian käsittelyn etenemiseen. Toisaalta varsin huomattava osa (35 %) vastaajista ei koe, että viivästyneisyys vaikuttaisi asian jatkokäsittelyyn. Avointen vastausten mukaan käsittelyä pyritään nopeuttamaan muun muassa lyhentämällä kuulemisaikoja, kiirehtimällä lausunnonantajia ja nopeuttamalla asian jälkitoimia.

Kuvio 63. Käsittelyajan pidentymisen vaikutukset prosessiin

”[Kyllä] Kuulemisia voidaan nopeuttaa esim. faksaamalla.”

”[Kyllä] Jos oikein vanha juttu, pyritään pääsemään mahdollisimman vähäisillä lisäselvityksillä jos se vain on mahdollista.”

”[Kyllä] Saattaa nostaa esim. kynnystä pitää katselmus, joka viivästyttäisi lisää.”

”[Kyllä] Ns. rästilistalle päätyneet jutut jaetaan mm. tuomareille valmisteltaviksi.”

”[Kyllä] Pyritään nopeuttamaan, käsittelyvaatimuksista tinkimättä.”

”[Kyllä] Ruvetaan hosumaan.”

”[Kyllä] Pyritään hakemaan esittelijälle apua tuomareista.”

”[Kyllä] Asia priorisoidaan ja sen kuljettamiseen eteenpäin kiinnitetään erityistä huomiota.”

”[Kyllä] Joskus rutataan väkisin loppuun.”

”[Kyllä] Helposti epäonnistuneen aineellisen prosessin johdon virheet haudataan.”

”[Kyllä] Kiirehditään esittelijää.”

”[Kyllä] Yritetään hoitaa jälkityöt erityisen nopeasti.”

”[Kyllä] Selitys saatetaan jättää pyytämättä muulta asianosaiselta, jos sitä ei ole aikanaan huomattu pyytää. Näin etenkin, jos valitus tulee hylätyksi.”

”[Kyllä] Vanha juttu taitaa säikäyttää tekijäänsä joten sen ikä taitaa vaan lisääntyä.”

”[Kyllä] Otetaan ohi muiden.”

”[Kyllä] Esim. vastausaikoja lyhennetään.”

”[Kyllä] Saatetaan siis pohtia sitä onko faktinen tilanne jollain tavoin muuttunut prosessin kuluessa. Tosin jos oikein vanha juttu, on asianosaisten kuuleminen jossain määrin kiusallista etenkin, jos oikeusturvaa ei ole pystytty ajoissa tarjoamaan.”

”[Kyllä] Pyritään kiirehtimään, myös juttujen siirtämistä toiselle esittelijälle/tuomarille tapahtunut.”

”[Kyllä] Asian mahdollinen selvittäminen esim. täydennyspyyntöjen muodossa jää joskus ehkä vähemmälle, kun asia alkaa olla kovin vanha. Käsittelyä ei enää haluta viivästyttää.”

”[Kyllä] Ei helposti palauteta, lisäselvityksille lyhyet ajat.”

”[Kyllä] Mahdollisimman nopeasti esittelyyn; kesäaikana juhannuksen alta elokuun loppupuolelle YSL:n mukaisia asioita ei tosin KHO:ssa voida ratkaista, koska niiden käsittelyyn lain mukaan osallistuvat ympäristöasioiden asiantuntijaneuvosjäsenet eivät ole silloin ole olleet käytettävissä.”

”[Ei] Toisaalta kyllä, mutta valitettavasti ei tarpeeksi. Pelkistetyksi sanottuna asioiden merkityksiä ei tunnusteta tai haluta tunnustaa.”

”[Ei] Käsittelyjärjestyksen määräävät liian usein täysin irrelevantit seikat kuten jutun koko tai vaikeusaste.”

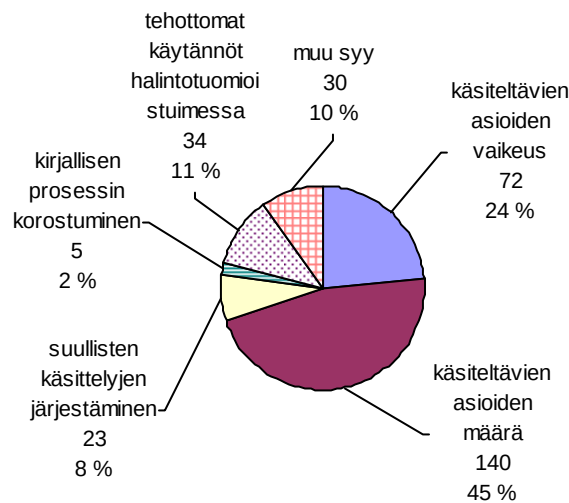
”[Ei] Ei saisi lähteä ”oikomaan” prosessia.”

”[En osaa sanoa] Esittelijänä yritän hioa perustelut niin valmiiksi kuin mahdollista, ettei asia istunnon jälkeen jäisi roikkumaan tuomareiden pöydälle.”

66. Mitkä ovat näkemyksesi mukaan suurimmat syyt käsittelyaikojen pituuteen?

Vastaajilta tiedusteltiin myös näkemystä käsittelyaikojen pituuden syihin. Vastausvaihtoehtoista sai valita useampia. Suurimpana syynä käsittelyaikojen kestoon hallintotuomioistuimissa pidetään käsiteltävien asioiden määrää (47 %) ja asioiden vaikeutta (24 %). Asioiden määrää pidetään ongelmana nimenomaan suhteessa henkilöstön määrään. Myös asian vaatavuus pidentää käsittelyaikaa, sillä vastaajien mukaan erityisesti ylimmissä valitusasteissa tulee voida käyttää riittävästi aikaa vaikeiden juttujen harkintaan. Tehottomina käytäntöinä mainittiin lähinnä päällekkäisyydet tuomarien ja esittelijöiden töissä.

Kuvio 64. Syyt käsittelyaikojen pituuteen

”[Vaikeus] Helpot asiat huomattavasti vähentyneet.”

”[Vaikeus] Henkilökohtaisesti: koko ajan vaihtuvien asiaryhmien vuoksi opeteltava koko ajan uutta.”

”[Vaikeus] KHO:ssa oltava mahdollisuus harkita oikeuskysymystä ja kirjoittaa rauhassa perusteluja.”

”[Vaikeus] Jutut keskimäärin vaikeutuneet, mikä johtuu monesta tekijästä (mm. monimutkaistunut normisto, valvutuneemmat valittajat).”

”[Määrä] Juttumäärät ja henkilöstö eivät ole oikeassa suhteessa.”

”[Määrä] Tämä on minusta selvästi keskeisin syy. Välillisesti tietysti asioiden vaikeutuminen ja perusteluille ja päätöksen muodolle asetettavien vaatimusten korostuminen vaikuttavat siihen, että asioita ei voida ratkaista yhtä suurin määrin kuin vanhaan aikaan, jolloin resiitti oli mitättömän lyhyt ja päätöslauselmat pelkistettyjä. Harvoin asian vaikeus, kun se on istuntoon tuotu ratkaistavaksi, johtaa merkittäviin viipymisiin (toki julkaistavat asiat, joissa esim. päätöskonsepti jaetaan kommentoitavaksi tai asiakirjat esim. äänestysten vuoksi kiertävät, voivat viipyä sen vuoksi noin kuukauden, jopa kaksi pitempään.”

”[Suullisen järjestäminen] Koska ovat työmäärältään niin vaivanloisia ja järjesteleminen aika kankeaa.”

”[Kirjallisen prosessin korostaminen] Jokainen istunnossa päätetty kuulemiskierros lykkää asiaa ainakin 2-3 kk.”

”[Kirjallisen prosessin korostaminen] Runsaat lisäselvitykset.”

”[Tehottomat käytännöt] Turhia asioita kirjoitetaan liikaa auki, kaikki tuomarit eivät toimi esittelytehtävissä, esittelijän esityksiin tehdään turhia korjauksia.”

”[Tehottomat käytännöt] Järkeistämisen ja kehittämisen varaa on paljon.”

”[Tehottomat käytännöt] Tuomarien määrän lisääntyä, he eivät enää itse esittele. Tällöin hallinto-oikeussuhteille ja notaareille kasaantuu liian paljon esiteltävää. Tuomarilla on sitten aikaa kirjoittaa sama asia uudestaan vähän käännetyssä sanajärjestyksessä eli tuomarin tehtävä on pelkkää pilkun viilaamista. Esittelijällä on vankka kokemus asiasta. Tuomareiden tehtäviä muutetaan koko ajan ja esittelijä joutuu opettamaan tuomaria, vaikka asian pitäisi olla toisin päin.”

”[Tehottomat käytännöt] Juttujen epätasainen jakautuminen eri esittelijöille, juttujen sirrot vaihdosten vuoksi ym. voivat johtaa yksittäistapauksissa tarpeettomiin viivästyksiin.”

”[Tehottomat käytännöt] Tehottomat tuomarit, heidän jatkuva poissaolo, heidän liian yksipuolinen kokemus ja he eivät ole kiinnostuneita työstään, tuomarien väärät nimityskäytännöt.”

Muina syinä mainittiin seuraavia seikkoja:

”Henkilöstöpula.”

”Toimitilaongelmat ja henkilöstön vaihtuvuus.”

”Viranomaisten lausuntojen viipyminen eli tällöin puhutaan vireilläoloajasta.”

”Kiireellisiä asiaryhmiä paljon, kiireettömien juttujen käsittely venyy.”

”Esittelijöitä ja lainoppineita tuomareita on liian vähän. Uudet esittelijät lopettavat ennen kuin ovat päässeet täyteen työvauhtiin, eikä uusia esittelijöitä palkata tarpeeksi nopeasti vaikka resurssit olisivat olemassa (jutut kasaantuvat tai ovat ilman esittelijää). Monet kokeneet tuomarit sinnittelevät uupuneina ja osa on jäänyt pitkille sairaslomille, joiden aikana jäljellä olevien pitää selvittää suurista asiamääristä.”

”Suuri määrä ns. patologisia valittajia ilman avustajaa. Samat vuodesta toiseen epämääräisine vaatimuksineen, joissa ei päättä eikä häntää.”

”Tiedoksiantovaikeudet vältteleville asianosaisille.”

”Paljon kulutetaan aikaa kaikenlaisten ruutuvihkokirjanpitojen ylläpitoon, kun samat tiedot löytyvät diaarista.”

”Jatkuva lisäselvitys.”

”Laaja selvitys ja tutkimisvelvoite, mahdollisuus esittää lisää vaatimuksia kesken prosessin, tarvittaisiin kanteenmuutoskieltoa vastaava säännös hallintopuolelle.”

”Huono johtaminen. Juttuja ei paimenneta eikä esteitä vanhojen juttujen siirtämiselle esim. uudelle tulokkaalle ole.”

”Vuosittaisenkin juttumäärän melkoinen vaihtelu (esim. +/- 1000 juttua). Tällöin oikeus voi nopeasti ruuhkautua, resurssit tulevat pitkällä viiveellä, käsittelyajat ehtivät venyä liian kauan.”

XI NÄKEMYKSET HALLINTOPROSESSIN KEHITTÄMISTARPEISTA

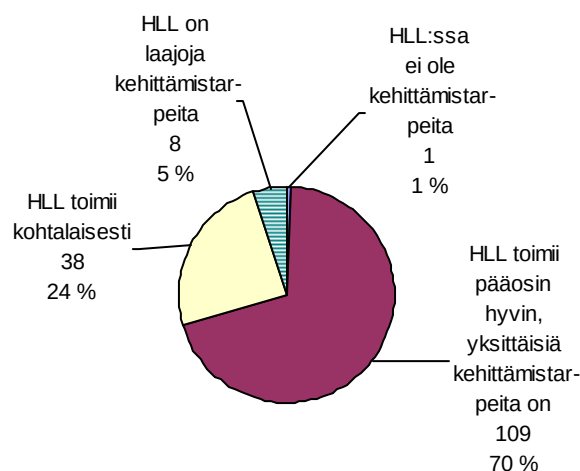
Kyselyn viimeisessä osiossa selvitettiin kysymysten ja väitteiden avulla hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnan näkemyksiä hallintolainkäyttölain sekä yleisemmin hallintoprosessin kehittämissuunnasta ja kehittämistarpeista. Vastaajia kehoitettiin erityisesti käyttämään hyödyksi avointa vastaustilaa yksittäisten kehittämisehdotusten kirjaamiseksi.

Vastaajat kokevat, että hallintolainkäyttölaki toimii pääosin hyvin ja laissa on lähinnä yksittäisiä, mutta paikoin merkittäviä täsmentämistarpeita. Kehittämistarpeita koetaan olevan erityisesti koskien sääntelyä hakemustyypeistä ja prosessinedellytyksistä, lausuntopyyntöjen yksilöimisestä, todisteluoikeudesta sekä kirjallisen kuulemisen, tarpeettoman todistelun ja toistuvan ylimääräisen muutoksenhaun rajoittamismahdollisuuksista. Sen sijaan tarvetta uudelle sääntelylle ei koettu olevan koskien esimerkiksi valmisteluistuntoja, suullisen käsittelyn järjestämisen pakollisuutta tai vahingonkorvaus- ja muiden sivuvaatimusten mahdollistamista hallintolainkäytössä.

67. Näkemykset hallintolainkäyttölain kehitystarpeista yleisesti

Selkeä enemmistö (70 %) vastaajista katsoo, että hallintolainkäyttölaki toimii pääosin hyvin ja siinä on vain yksittäisiä kehittämistarpeita.

Kuvio 65. Näkemykset hallintolainkäyttölain kehittämistarpeista

Hallintolainkäyttölaki toimii pääosin hyvin ja laissa on vain yksittäisiä kehittämistarpeita

”Lähinnä oikeudenkäyntikuluista pitäisi tehdä selvä poliittinen ratkaisu, mitä halutaan.”

”Viranomaisen ja yksittäisten virkamiesten aseman selkiinnyttäminen varsinkin suullisessa käsittelyssä, lasten kuulemistapoihin vaihtoehtoja, säännökset todistajien kuulemisesta puhelimitse, hallintoriidan rajat, oikeuskeinot viranomaisen passiivisuutta kohtaan, hallintotuomioistuinten päätösten täytäntöönpanon varmistaminen.”

”Joiltakin osin on liian tulkinnanvarainen. Esimerkiksi suullisen käsittelyn järjestäminen ja oikeudenkäyntikulujen korvaaminen.”

”Viranomaisen ja yksittäisten virkamiesten aseman selkiinnyttäminen varsinkin suullisessa käsittelyssä.”

”Valitusta edeltävän oikaisujärjestelmän laajentaminen.”

”Viittauksia muuhun lainsäädäntöön olisi karsittava.”

”Hallintoriita-asioiden sääntely kaipaa kehittämistä.”

”Ehkä kuitenkin vastaosaissuhdetta voisi kehittää, jolloin todistustaakan jako tulisi selvemmäksi ja jolloin olisi selvempää, kenellä on selvittämisvelvollisuus.”

Hallintolainkäyttölaissa on laajoja kehittämistarpeita

”Todisteluoikeus ja viranomaisen valitusoikeus ainakin.”

”Sääntelyn epätarkkuus, selvittämisvelvoitteiden laajuus viran puolesta, oikeussuojan saannin vienti äärimmilleen suhteessa intresseihin jne.”

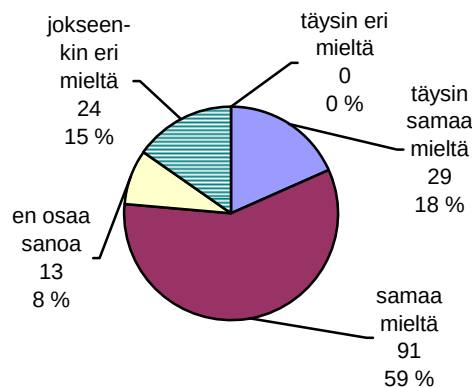
”Koska laki pitää kirjoittaa parttien näkökulmasta ja toimivaksi nykyaikaiseksi oikeudenkäynniksi hallintomenettelyn matkimisen sijasta; hallintomenettelykin on nykyään ylivoimaisen hyvin säännelty hallintolainkäyttöön verrattuna”

”Lähes kaikilla osa-alueilla: prosessinedellytykset, asian käsittely ja selvittäminen hallinto-oikeudessa, päätöksenteko.”

68. Hallintolainkäyttölain tulee jatkossakin olla nykyisen sääntelytavan mukaisesti yleispiirteinen.

Vastaajista 77 % on väitteen kanssa täysin samaa mieltä tai samaa mieltä. Perusteluna avoimissa vastauksissa todettiin useimmiten se, että hallintolainkäytön alaan kuuluvien asioiden monimuotoisuus edellyttää yhteiseltä prosessilailta yleispiirteisyyttä. Eri mieltä olleet kaipaivat sääntelyn terävöittämistä ja täsmentämistä.

Kuvio 66. Hallintokäyttölain yleispiirteisyyys

”[Täysin samaa mieltä] Hallintolainkäytön alaan kuuluvien asioiden monimuotoisuus edellyttää yhteiseltä prosessilailta yleispiirteisyyttä.”

”[Samaa mieltä] - - Mitä kauemmin näitä hommia tekee, sitä paremmin huomaa yleispiirteisyyden edut. Yleispiirteisyyden kylkiäisenä on kuitenkin pysyviä haittapuolia, joihin jotenkin olisi puututtava. - - Hallintolainkäyttöpuolella vallitseva yleispiirteisyyys on vapaus, joka edellyttää vastuullisuutta. Ellei johdon suunnalta jakseta luoda niitä rakenteita, joita lainsäädäntö – HLL kai etunenässä - ei luo, niin mainitusta yleispiirteisyydestä tulee se huono herra hyvän rengin sijasta. Yleispiirteisyyys voi toimia huonona verukkeena jättää tehtävissä oleva työ, esim. talon/jaoston sisäisten rutiinien järjeistäminen, tekemättä. Toinen vastaava verukehan on tuomarin riippumattomuus - - Täytyykin sanoa, että jaostollamme on uuden ja suht nuoren pj:n johdolla tehty tällaista m.m. e.m. yleispiirteisyyden kaitsemiseen tähtäävää työtä ihan kiitettävästi. Parempi näin, kuin että luultaisiin enemmän ja tarkemman lainsäädännön hoitavan asian. - -”

”[Jokseenkin eri mieltä] Ei mitään todella pitäviä perusteita jatkaa vanhaa sääntelylinjaa.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Yksityiskohtaisempi sääntely on tarpeen.”

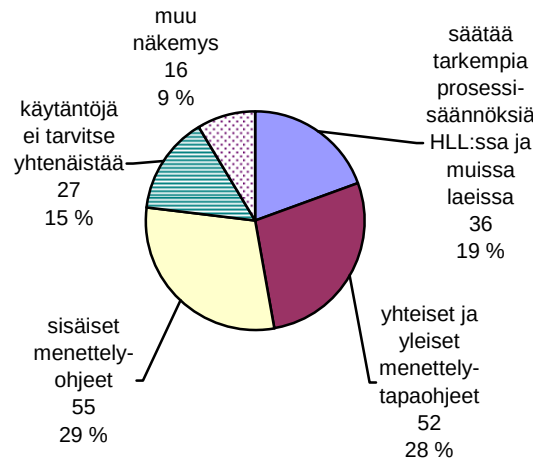
”[Jokseenkin eri mieltä] Tai sitten KHO:lle prejudikaattituomioistuimen virallinen asema, jottei aina tarvitsisi vain ”katsoa”.”

”[Jokseenkin eri mieltä] Eniten tulkinnanvaraisia ja kaikkia koskevia säännöksiä voisi kyllä terävöittää.”
 ”[En osaa sanoa] Voisiko olla eroavuuksia esim. jos asia on tullut vireille asianosaisen aloitteesta (televisiolupa-asia, pysäköintivirheasia, palkansaajan verovalitus) tai viranomaisen aloitteesta (kaava-asia, huostaanotto, jälki-verotuksen johdosta tehty verovalitus)??”

69. Hallintotuomioistuinten ja jaostojen toimintatapojen ja käytäntöjen yhtenäistämiseksi tulisi mielestäni...

Vastaukset jakaantuivat tasaisesti vastausvaihtoehtoina esitettyjen keinojen kesken. Menettelyohjeiden (eri tuomioistuimen sisäiset tai hallintotuomioistuimille yhteiset) laatimista kannattaa lähes 60 % vastaajista. Kuitenkin 15 % vastaajista kokee, ettei käytäntöjen yhtenäistämiseen ole tarvetta.

Kuvio 67. Keinot hallintotuomioistuinten ja jaostojen toimintatapojen ja käytäntöjen yhtenäistämiseksi

Muina näkemyksinä esitettiin muun muassa:

”Menettelytapaohteet soveltuvat huonosti tuomarin itsenäiseen ammattikuvaan. Prosessisäännös taas tuntuvat liian raskailta. Asiasta olisi keskusteltava.”

”Suosituksia hyvistä käytännöistä voidaan esittää, mutta ei sitovia ohjeita.”

”Riittävä yhtenäisyys löytynee koulutuksen ja keskustelun kautta. Liiallinen säätely voi jäykistää systeemiä. Asiat ja tuomioistuimet ovat erilaisia. Erilaisuudesta ja erilaisista toimintatavoista huolimatta päätökset voivat olla yhtä tasokkaita.”

”Asianhallintajärjestelmä sellaiseksi, että myös muiden hallinto-oikeuksien ratkaisut ovat atk:lta nähtävissä. Yhtenäistäisi oikeuskäytäntöä ja toisi käytännön apua työskentelyyn.”

”Käydä keskustelua sekä talojen sisällä että välillä.”

”Meidän hallinto-oikeudessa on sisäiset menettelytapaohteet vesi- ja ympäristönsuojeluasioissa. Niitä sovelletaan soveltuvin osin muissa asiaryhmissä. Asioiden kirjon takia varsin vaikea laatia kaikkia hallintotuomioistuimia koskevia menettelytapaohteita. Myös henkilöiden kokemuksella tai kokemattomuudella on vaikutusta ohjeiden tarpeeseen ja sisältöön.”

”- - Tällä saralla kokoemukseni perusteella ikävä kyllä vain ”pakottava normi” toimii, tässä tapauksesta lähinnä lakipykälä. En oikein näe, että tuomari muuta noudattaa. Ainakin meillä kaiken maailman ohjeistukset kyllä helposti jäävät unholaan tai noudattamatta tai avaamatta sähköiseltä ilmoitustaululta tai missä näitä ohjeistuksia sitten pidetäänkään saatavilla - -.”

”Hallintotuomioistuinten tapaamiset vuosittain.”

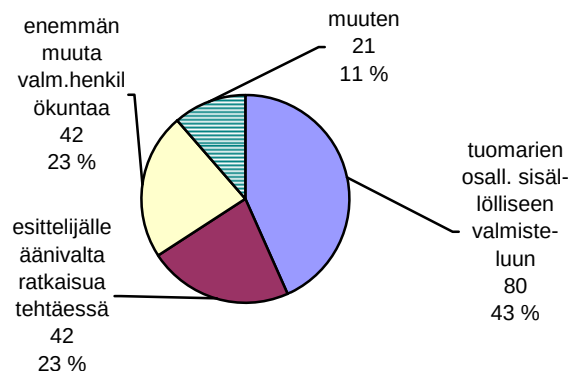
”Vaikea vastata, kun homma näyttäisi olevan omassa talossa hanskassa. Kysymys on usein enemmän oikeasta asenteesta tuomarintyöhön ja siitä seuraavaan haluun johtaa prosessia kunnolla. Se on nykyisinkin mahdollista.”

”Yhteiset ohjeet kaiketi tarpeen hallinto-oikeuksille, mutta soveltuvat huonommin vakuutuslaitoksille.”

70. Miten työnjakoa hallintotuomioistuimessa tulisi kehittää? (voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon)

Vastaajat saivat valita yhden tai useamman kehittämiskeinon. Useimmin kannatettiin, että tuomarit ottaisivat nykyistä enemmän osaa asian sisällölliseen valmisteluun ratkaisua varten. Muita ehdotuksia antoi 21 vastaajaa, joista muutama totesi, ettei työnjaon osalta ole kehittämistarpeita.

Kuvio 68. Työnjaon kehittäminen hallintotuomioistuimissa

Muita ehdotuksia olivat muun muassa:

”Esittelijän virat tulisi muuttaa tuomarin viroiksi.”

”Tuomarit voivat osallistua enemmän poikkeuksellisen vaativien ja laajojen asioiden sisällölliseen valmisteluun.”

”Tuomarin ja esittelijän yhteistyö on tärkeää, mutta se luodaan työnjohdollisesti ja yhdessä toimimalla eikä pykälillä!”

”Vanhempia esittelijöitä pitäisi nostaa jäseniksi, jolloin toimisivat edelleen esittelijöinä. Kumma on, että ihmisiä saa tuomita vankilaan muutaman vuoden työkokemuksella, mutta hallinnollisista päätöksistä tehtyihin valituksiin ratkaisijaksi kelpaa vasta 15 vuoden työkokemukselle. Käytännössä asiaan erikoistunut esittelijä on monesti asiantuntevampi kuin 2/3 ratkaisevista tuomareista - -.”

”Lisää toimistosuhteita jaostoille tuomareiden avuksi.”

”- - Jos 55 henkilön virastosta 13 henkilöä tekee muita kuin varsinaisia lainkäyttötehtäviä silloin, kun lainkäyttöhenkilöstö itse kirjoittaa päätösluonnokset, työnjako ei voi olla oikea eli muuhun toimintaan tuhlataan liikaa resursseja.”

”Esittelijän tulisi voida nykyistä itsenäisemmin päättää asian selvittämisestä ennen asian viemistä eteenpäin.”

”KHO:ssa jäsenet osallistuvat niin suureen määrään asioita, että kehittämisen painopisteen tulee olla valmistelu.”

”Tuomareiden tulisi esitellä vaikeat asiat, nyt käytännössä näissä asioissa työ kuitenkin tehdään vasta jaostovaiheessa.”

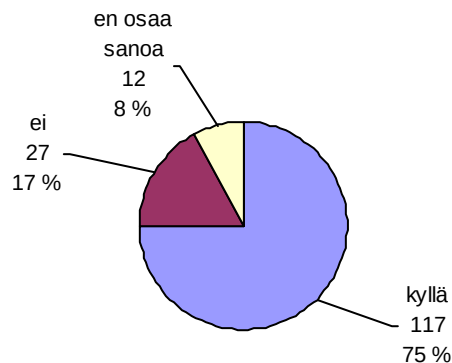
”Tuomareiksi pitäisi nimittää monipuolisemman kokemuksen omaavia lakimiehiä, nykyisillä on liian suppea kokemus.”

”Ylipäättään lainkäyttöhenkilökuntaa pitäisi olla enemmän, mikäli muutoksenhakuoikeus säilytetään entisessä laajuudessa ja perustelut pysytetään niin laadukkaina kuin mitä ne nyt ovat.”

71. Onko hallintotuomioistuinten nykyisenkaltainen esittelijä- ja valmistelijajärjestelmä toimiva?

Kolme neljäsosaa vastaajista kokee, että nykyinen esittelymalli on toimiva. Useissa avoimissa kommentteissa todettiin tarpeelliseksi kuitenkin myös tuomareiden esittelyvastuun lisäämistä vaikeissa asioissa.

Kuvio 69. Esittelijä- ja valmistelijajärjestelmän toimivuus

”[Kyllä] Lähtökohtaisesti on toimiva, mutta riippuu kuitenkin erittäin paljon valmistelijan osaamisesta.”

”[Kyllä] Periaatteessa, toisaalta vaikuttaa että tälle portaalille on kasattu kaikki työ - -”

”[Kyllä] - - Mikäli siirryttäisiin tuomaripainotteisempaan valmisteluun olisi palkkava paljon lisää toimistoväkeä (kuka opettaisi) tai sitten tuomarin palkalla tehtäisiin paljon mekaanistakin työtä. Nykyisinkin esittelijät toimivat entisten tekstinkäsittelijöiden tehtävissä ja tarkastavat oikolukijoina (muun ohessa).”

”[Kyllä] - - Ideaali nykyisessä systeemissä on toimiva esittelijä tarkastava jäsen yhdistelmä.”

”[Kyllä] Tietysti voidaan siirtyä järjestelmään, jossa kaikki ovat tuomareita.”

”[Kyllä] KHO:ssa se on välttämätön, ellei tavoitella jäsenten "kabinetia" kuten EY-tuomioistuimessa.”

”[Ei] Esittelijän tulisi aina olla tuomari ja osallisena ratkaisun tekemiseen. Lisäksi voi olla avustavia lakimiehiä ja valmistelevaa henkilökuntaa.”

”[Ei] Esittelyvetoinen järjestelmä ei ole toimiva, koska valmistelun kuluessa joutuu tekemään laajakantoisia prosessuaalisia ratkaisuja, joista päätöksentekijät saattavatkin olla eri linjalla.”

”[Ei] Esittelijä tekee päätyön ja hänellä saattaa olla yli 20 vuotta kokemusta asiaryhmästään kun tuomari saattaa olla ko. ryhmässä täysin kokematon: tämä ei millään tavalla lisää päätösten tasoa eikä nopeuta työskentelyä.”

”[Ei] Toimistosihteerit tekevät paljon turhaa työtä yrittäessään ymmärtää asioita, joita heidän ei edes kuulu ymmärtää ja vastaavasti esittelijöillä teetetään selkeästi toimistosihteerille kuuluvia tehtäviä.

”[Ei] Hierarkia aiheuttaa tarpeetonta pätemisentarvetta ja simputusta.”

”[Ei] Aikansa elänyt, pelkät tuomarit ja toimistosihteerit riittävät.”

”[Ei] Kysymys on laaja ja eri hallinto-oikeuksien välillä on eroja. Yleisesti ottaen helpot rutiiniasiat (joita nykyään on aiempaa vähemmän) sopivat esittelijäjärjestelmään, laajat tai vaikeat asiat tuomarivalmisteluun.”

”[Ei] Suuri vaihtuvuus, keskimääräinen virkaikä on hyvin alhainen, esittelijän työ teettää enemmän lisätyötä kuin hyötyä tuomareille.”

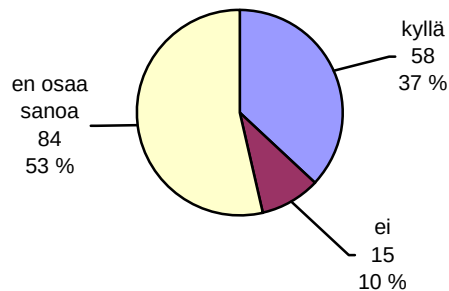
”[En osaa sanoa] - - Esittelijä-järjestelmä tulisi poistaa ja pyrkiä moderniin pari- ja ryhmätyöskentelyyn.”

”[En osaa sanoa] Järjestelmä sinänsä sopii KHO:een. Valitettavasti liian suuri osa esittelijöistä ei suoriudu työstään siten, että järjestelmä voisi toimia. Jos esittelijä ei tee työtään niin, että valmistelu on virheetöntä ja analyysitista, jäsenille jää liian suuri taakka näillä asiamäärillä, minkä vuoksi syvälinen perehtyminen todella hankaliin asioihin kärsii.”

72. Pitäisikö valituskelpoisuus jatkossa kytkeä hallintolainkäyttölaissa selvästi hallintopäätöksen käsitteeseen ja luopua viranomaiskohtaisesta sääntelytavasta?

Vastaajista 37 % katsoo, että valituskelpoisuus tulisi määräytyä päätöksen, ei viranomaistahon mukaan. En osaa sanoa -vastausten määrä (53 %) merkinnee kuitenkin, että kysymystä on pidetty vaikeana tai epäselvänä.

Kuvio 70. Valituskelpoisuus ja hallintopäätöksen käsite

”[Kyllä] Selkiinnyttää vallitsevaa tilannetta huomattavasti.”

”[Kyllä] Jos hallintopäätös kyetään riittävän yksiselitteisesti määrittelemään niin ehkä tämä olisi toimiva vaihtoehto.”

”[Kyllä] Ihmettelen miksi näin ei ole alun perin tehty.”

”[Kyllä] Prosessinedellytykset tulisi säännellä selvästi, nykyisen menee suhteettomasti aikaa niiden selvittämiseen.”

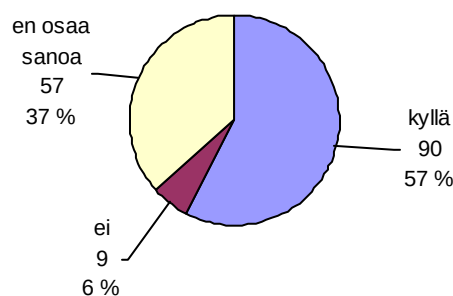
”[En osaa sanoa] En ihan tavoita kysymyksen ideaa. Minusta valituskelpoisuuden määrittästä kovin eriytetyillä säännöllä ei voida tehdä, vaan on tukeuduttava nykyisen kaltaiseen järjestelyyn (väljä yleislauseke ja oikeuskäytäntö).”

”[En osaa sanoa] Vaihtoehtoja on vaikea punnita, toisaalta viranomaiskohtaisesta sääntelystä muodostuu laaja ja monimuotoinen säännöstö, toisaalta yhtenäinen sääntely muodostaisi todennäköisesti vastaavan tulkintakäytännön.”

73. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää käytettävissä olevista hakemustyypeistä (erityisesti hallintoriitamenettelyä varten)?

Valtaosa (57 %) vastaajista katsoo, että hallintolainkäyttölaissa tulisi säätää selkeämmin hakemustyypeistä.

Kuvio 71. Hakemustyypeistä säätäminen

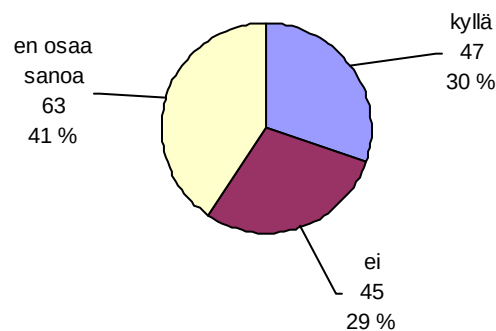

”[Kyllä] Nykyaikainen prosessisääntely vaatii oikeusturvasyistä; samalla on säänneltävä hakemustyyppijä vastaavista päätöksistä ja niiden oikeusvaikutuksesta (ja laajemminkin täytäntöönpanopuolesta).”
 ”[Kyllä] Tämä on eräs keskeisimmistä kysymyksistä ja säätäminen selkeyttäisi asiaa.”
 ”[Ei] Usein esiintyvistä hallintoriita-asiatyypeistä voidaan antaa erityissäännöksiä asianomaisissa erityislaeissa.”
 ”[Ei] Ei ole tarvis. Jos säädettäisiin, voitaisiin joutua ojasta allikkoon.”
 ”[En osaa sanoa] Vaikea nähdä, miten tyhjentävä tällainen sääntely voisi olla. Kannatan pikemminkin yleistä sääntelyä, mutta tiettyjä täsmentämistarpeita varmaan on.”

74. Pitäisikö perustevalitus edelleen säilyttää yhtenä valitusmuotona?

Vastaukset perustevalituksen säilyttämisestä yhtenä valitusmuotona jakaantuivat tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen kesken ja kyllä tai ei vastanneita oli lähes saman verran.

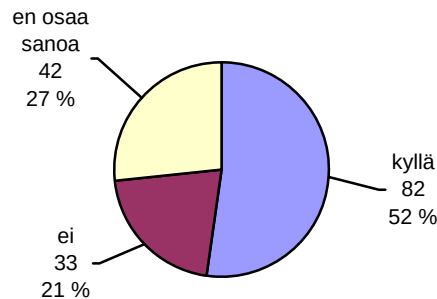
Kuvio 72. Perustevalituksen tarpeellisuus

”[Kyllä] Sosiaalivakuutuksessa monenlaisia maksuunpanoja, joista oltava joustava valitusoikeus.”
 ”[Kyllä] Niin kauan kun maa on täynnä kaikenlaista viranomaisten perimää "maksusälpää", niin perustevalituksella on olemassaolon oikeutus.”
 ”[Ei] Perustevalitus on turha, koska asiat käsitellään samalla tavalla kuin muutkin asiat.”
 ”[Ei] Se on vanha jäänne jostakin.”
 ”[Ei] Ainakin pitäisi vakavasti harkita sen poistamista.”
 ”[Ei] Sekavuutta aiheuttava.”
 ”[Ei] Veroissa valitusmahdollisuus tulisi tällöin laajentaa kattamaan koko perintäajan, mutta muusta tulisi ensin hakea oikaisuna.”
 ”[En osaa sanoa] Hallintoriita voisi olla vaihtoehto perustevalitukselle.”

75. Pitäisikö prosessinedellytysten huomioonottamisesta ja niiden välisistä suhteista säätää hallintolainkäyttölaissa?

Vastaajista 52 % katsoo, että prosessinedellytysten huomioonottamisesta tulisi säätää hallintolainkäyttölaissa. Kielteisesti tähän suhtautuu noin viidennes vastaajista.

Kuvio 73. Prosessiedellytysten huomioonottamisesta säättäminen

”[Kyllä] Voisi olla selventävää.”

”[Kyllä] Jos asia kyetään saattamaan sujuvasti kirjalliseen muotoon, näin voitaisiin tehdä.”

”[Kyllä] Perustuu nyt enemmän tai vähemmän noudatettuun käytäntöön, joka peräisin Pekka Hallbergin sinänsä hyvästä väitöskirjasta.”

”[Ei] Pärjätään kyllä järjenkäytöllä.”

”[Ei] Lienevät itsestäänselvyysiksi.”

”[Ei] Oikeustiede ja oikeuskäytäntö riittävät. Sääntely voisi jäykistää - -.”

”[Ei] Alue on niin eteerinen ja vaikea, että säättämisestä saattaa tulla vain lisää sotkua. Oikeuskäytäntö on pärjännyt aika hyvin omillaan!”

”[Ei] Käytännön tilanteissa suhteen pohdinta menee usein knoppologian puolelle.”

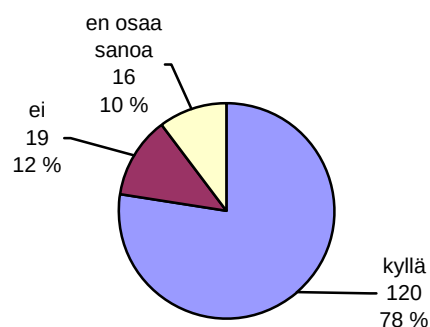
”[En osaa sanoa] Voisi olla harkittava asia, vaikka käytäntö lienee sillä tavoin vakiintunut, ettei erityisiä ongelmia ole.”

”[En osaa sanoa] Kysymyksellä on kaikesta lähinnä vain teoreettista merkitystä, käytännössä jos valitus on myöhässä, niin siihen prosessinedellytyksen puuttumiseen valitus ”kaatuu”, eikä pohdita enää, voitaisiinko valitus jättää tutkimatta jonkin muunkin prosessinedellytyksen, esim. valitusoikeuden puuttumisen takia.”

”[En osaa sanoa] Saattaisi muodostua liian muodolliseksi.”

76. Tulisiko hallintolainkäyttölaissa säätää, että valittajan, muiden asianosaisten ja viranomaisen tulee ilmoittaa tuomioistuimelle prosessiosoite, johon asiaa koskevat lausunto- ja selityspyynnöt, kutsut ja muut ilmoitukset voidaan lähettää?

Selkeä enemmistö (78 %) vastaajista katsoo, että prosessiosoitteen ilmoittamisvelvoitteesta säättäminen olisi tarpeellista. Ehdotusta tukeneiden mukaan velvollisuus selkiinnyttäisi tilannetta erityisesti sähköisen asioinnin lisääntyttyä.

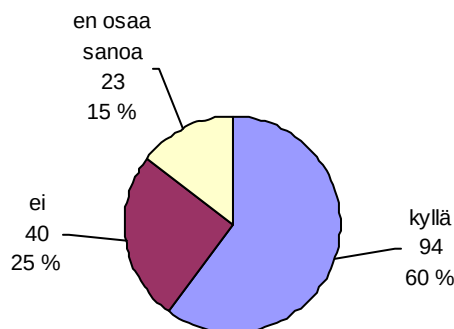
Kuvio 74. Prosessiosoitteen ilmoittaminen

”[Kyllä] Voisi olla hyvä, joskaan osoitteen ilmoittaminen ei voi olla ehdoton prosessin edellytys.”
 ”[Kyllä] Olisi käytännöllistä.”
 ”[Kyllä] Muutaman kerran olen törmännyt siihen, että valittaja ei ole ilmoittanut osoitettaan ja kun sitä tiedusteltiin väestörekisteristä, osoite on salainen. Tuomioistuinkaan ei sitä saa muutoin kuin pyytämällä kirjallisesti ja esittämällä perustelut vaatimukselleen - -.”
 ”[Kyllä] Valittajien välttelyyn pitäisi keksiä joku ratkaisu.”
 ”[Ei] Vain, jos tälle olisi sanktio esim. jätetään tutkimatta tämän puuttuessa, muuten turhaa säännöstöä.”
 ”[En osaa sanoa] Valittajan osalta jo säädetty.”

77. Pitäisikö hallintotuomioistuin lausuntopyyntöjä yksilöidä nykyistä täsmällisemmin esim. sen suhteen, mitä näyttöä oikeus haluaa lisää tai mihin kysymyksiin oikeus haluaa osapuolen yksilöidyn kannanoton?

Lausuntopyyntöjen yksilöintiä kannattaa 60 % vastaajista. Avointen vastausten mukaan yksilöintiä käytetään jo nykyisellään tarpeen mukaan, mutta myönteisten vastausten määrä kertoo samalla, että käytäntöä tulisi kehittää tai yleistää.

Kuvio 75. Lausuntopyyntöjen yksilöinti

”[Kyllä] Pitäisi olla selvästi näkyvissä, mitä valittajalta halutaan.”
 ”[Kyllä] Mutta vain silloin kun se on perusteltua, ei niin että "hienojen kirjeiden" kirjoittamisesta tulee pääasia.”
 ”[Kyllä] Aineellinen prosessinjohto tälläkin tavoin kuntoon muistuttamaan nykyaikaisen oikeudenkäynnin vaatimuksia.”
 ”[Kyllä] Tämä edellyttäisi mielestäni tuomarien varhaisempaa mukaantuloa asian valmisteluun, koska prosessinjohto pitäisi ymmärtääkseni olla pääasiassa tuomareilla.”
 ”[Kyllä] Tämä voisi nopeuttaa hallinto-oikeusprosessia loppupäässä mutta hidastaa alkupäässä.”
 ”[Kyllä] Aina on parantamisen varaa. Kyse on pitkälti siitä, kuinka hyvin juttu otetaan haltuun jo sen alkuvaiheissa. Myöhemmin kynnys yksilöityihin selvityspyyntöihin voi olla korkeampi.”
 ”[Kyllä] Tässä kai lähinnä kyse käytännöistä: jotkut haluavat yksilöidä, jotkut eivät. Eräässä tapauksessa kun yksilöitiin, prosessiin läimähti kuukausittain lisäkestoa, mutta toisaalta lopputulos lieneekin ollut se "oikea". Jos vähän "ilkeästi" sanoo, yleispiirteisyydellähän (mitä myös fraasimaiset lausuntopyynnot edustavat) voidaan välttää lisäongelmien esiin kaivaminen. Milloin kyse on tästä ja milloin oikeutetusta, "viisaasta" yleispiirteisyydestä ja less is more -linjasta on eri juttu - -.”
 ”[Ei] Nykytilanne, jossa tehokkaasti käytetään rutiiniluonteisia lausuntopyyntöjä, mutta jossa yksittäistapauksissa voidaan turvautua räätälöityihin lausuntopyyntöihin, on erittäin tehokas.”
 ”[Ei] Olisi liian työlästä ja edellyttäisi jo lausuntopyyntövaiheessa, että tuomarit olisivat mukana valmistelussa, joka taas edellyttäisi tarkastavan jäsenen päättämistä todella aikaisessa vaiheessa, mikä taas vaikeuttaisi istuntosuunnitelmien laatimista.”
 ”[Ei] Lausunnonantajat ovat mielestäni osanneet antaa lausunnon valituskirjelmän johdosta ilman yksilöintiäkin. Tähänkin asti on lausuntopyyntöjä tarvittaessa yksilöity tarkemmin.”
 ”[Ei] Tämä on työmäärään nähden mahdotonta. Tämä edellyttäisi että juttu tutkittaisiin perusteellisesti useaan kertaan, mikä on käytännössä täysin mahdotonta.”

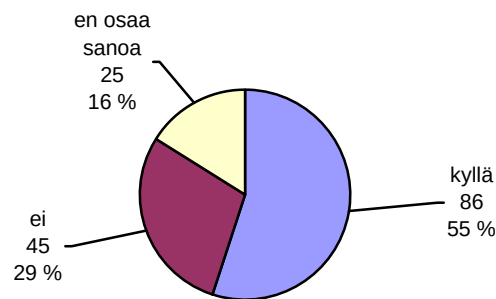
”[En osaa sanoa] Asiasta riippuen niitä yksilöidään nytkin. Asian selvittämisen ja asianajon raja on paikoin hiuksenhieno.”

”[En osaa sanoa] Joskus yksilöiminen on ehkä tarpeen, mutta yksilöidyn pyynnön tekeminen edellyttää todellista paneutumista asiaan, etteivät yksilöinnit sitten ohjaa asiaa harhapoluille.”

78. Tulisiko näyttökysymyksen osalta valituksessa/hakemuksessa ja toisaalta myös toisen osapuolen lausunnossa tai selityksessä yksilöidä todisteet ja se, mitä niillä aiotaan näyttää toteen (so. yksilöidä todistusteemat)?

Hieman yli puolet (55 %) vastaajista katsoo, että todistusteemojen yksilöinti olisi tarpeellista. Myönteisesti vastanneet esittivät avoimissa vastauksissa kuitenkin usein huolensa yksityisten asianosaisten mahdollisuuksista selviytyä vaatimuksesta ilman asiamiestä.

Kuvio 76. Todistusteemojen yksilöinti

”[Kyllä] Kenties turhat vaatimukset jäisivät vähemmälle.”

”[Kyllä] Periaatteessa kyllä, mutta koska suurimmassa osassa maallikko ajaa omaa asiaansa, sen käytännön toteuttaminen lienee mahdotonta. Myöskään viranomaiset eivät varmaankaan ole ainakaan vielä valmiita tuohon.”

”[Kyllä] Täsmällisyys edistää prosessia ja on asianosaisten etu. Jos asiasta nimenomaisesti säädettäisiin, mikä olisi sanktio, jos yksilöinti puutteellista?”

”[Ei] Ei sovellu hallintoprosessiin. Monissa asiaryhmissä merkitsisi maallikolle kynnystä valittaa.”

”[Ei] Toivottavaa, mutta ei syytä pakkosäätelyyn. Pakottaisi yksityiset asianosaiset käyttämään lakimiesavustajaa.”

”[Ei] Vastustan tätä siviili (ja rikos)prosessuaalista sääntelyä, joka ei sovellu hallintoprosessiin. Kun esim. lupa-asioissa on kysymys tulevaisuuteen suuntautuvasta päätöksenteosta, näytöstä puhuminen on usein absurdia.”

”[Ei] Hallintoprosessissa ei ole usein kysymys todistelusta samassa mielessä kuin yleisissä tuomioistuimissa. Perustana on viranomaisen virkavastuulla laatimat kertomukset ja lausunnot. Yksityisen kertomukset asetetaan toisaalta myös hieman asian laadusta riippuen ratkaisun perusteeksi. Oikeudellinen arviointi ja näyttö usein niivoutuvat. On huomattava, ettei viranomainen voi suoranaisesti sopia lain tulkinnasta, eikä siten myöskään aina siitä, mikä on relevanttia näyttöä.”

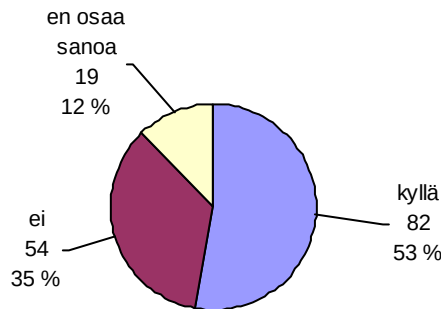
”[En osaa sanoa] Selkeyttäisi ainakin laajoissa asioissa.”

”[En osaa sanoa] Yleensä asia on selvä selittämättäkin, todistusteemojen erittely saattaa tuntua itsestäänselvyysien hokemiselta. Asianajajat sitä harrastavat.”

79. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää kirjallisen kuulemisen rajoittamisesta esimerkiksi siten, että hallintotuomioistuin voisi määrätä ajankohdasta, jonka jälkeen asiaa koskeva kirjallista kirjelmointia ei enää otettaisi vastaan?

Hieman yli puolet (53 %) vastaajista katsoo, että kirjallista kuulemista tulisi rajoittaa. Avoumissa vastauksissa sääntely koettiin tarpeelliseksi jatkuvan kirjelmöinnin estämiseksi, jolloin asia joudutaan mahdollisesti päätöksen tekemisen jälkeenkin, ennen expediointia vielä ottamaan uuteen käsittelyyn. Ongelmallisena koetaan kuitenkin se, tulisiko kirjelmöinti kuitenkin mahdollistaa uusien huomioitavien seikkojen osalta.

Kuvio 77. Kirjallisen kuulemisen rajoittaminen

”[Kyllä] Nyt on ongelmana, että selvityksiä tippuu koko ajan.”

”[Kyllä] Tämä toisi ryhtiä asian käsittelyyn. Se auttaisi töiden etukäteistä suunnittelua.”

”[Kyllä] Mutta se edellyttäisi, että jutun ratkaisupäivä oli melko tarkkaan tiedossa eikä kovin pitkän ajan päässä.”

”[Kyllä] Erityisesti ulkomaalaisasioissa tämä voisi olla hyvä.”

”[Kyllä] Ainakin Vako:ssa olisi tarpeen jollain tavoin rajata kirjallisen materiaalin toimittamista.”

”[Kyllä] EIS:n mukanaan tuoma ongelma siitä, miten kuullaan viimeksi häviävää yksityistä (jos yksityisiä on useita ja he osittain häviävät kukin) tulisi ratkaista laissa.”

”[Kyllä] Paitsi tilanne, jossa vaatimukseen on suostuttu tai olosuhteet ovat muuttuneet niin, ettei asian ratkaiseminen ole enää relevanttia.”

”[Kyllä] Tämä olisi vakuutusosoikeuden toimivuuden kannalta olennaista, nykyisessä tilanteessa esim. eläkeasioissa toimitaan enemmänkin ensimmäisenä asteena kuin muutoksenhakuelimenä, suurin osa selvityksestä esitetään vasta täällä.”

”[Kyllä] Ongelmalliseksi asia tulee lähinnä suullisen käsittelyn jälkeen. Jokin takaraja kirjelmöinnille voisi olla perusteltua.”

”[Ei] Käsittelyaikaoloissa nykyisen pituisia on kohtuutonta, jos asianosaiset eivät voisi kirjelmöidä tietyn päivän jälkeen vaikka juttu vain odottaisi käsittelyvuoroaan hyllyllä.”

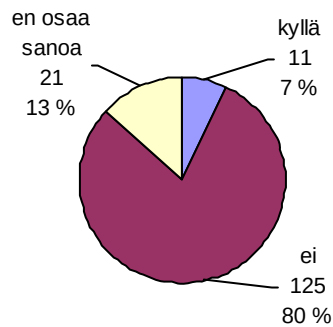
”[Ei] Tällaiset preklusiosäännökset eivät mielestäni kuulu hallintoprosessin perusluonteeseen.”

”[Ei] - - Esim. MRL tai ympäristöjutuissa voisi ehkä tällaista säännöstä harkita. Henkilöön liittyvissä asiaryhmissä ehkei niinkään...? Toisaalta käytännössä tulee harvoin tilanteita, joissa esim. joku "myöhään tullut" kirjelmä sekoittaisi tilanteen. Tällaista säännöstä ehkä tuomioistuimien voisi väärinkäyttää "mukavuussyistä"? ”

”[Ei] Sääntelyyn liittyy ongelmia. Todennäköisesti KHO:sta haettaisiin menetetyn määräajan palauttamista tällaisiin tilanteisiin. Joka tapauksessa kirjelmöinnin rajoittaminen näkyisi jatkovalitusvaiheessa yhtenä uutena valitusperusteena.”

80. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää, että tuomioistuimen tulisi yleensä laatia kirjallisen valmistelun jälkeen yhteenvetoasiakirja, jossa tuomioistuin esittäisi asianosaisille näkemyksensä asian riitaisista ja riidattomista seikoista?

Valtaosa (80 %) vastaajista katsoo, ettei laissa tulisi säätää yhteenvetoasiakirjan laatimisesta. Monet kielteisestikin vastanneista kuitenkin näyttävät kokevan, että mahdollisuus sen laatimiseen ja käytännön yleistymiseen olisi kuitenkin yksittäisissä tapauksissa tarpeen.

Kuvio 78. Yhteenvedoasiakirjan laatiminen

”[Kyllä] - - Saattaa olla perusteltua laajoissa ja juridisesti vaikeissa jutuissa, tavanomaisissa jutussa (valtaosa näitä) ei ole tarpeen.”

”[Kyllä] Toimii ymmärtääkseni hyvin yleisessä prosessissa. Hallintolainkäytössä toimisi luultavasti vaihtelevasti eri asiaryhmissä.”

”[Kyllä] Sitä voitaisiin rajoittaa niihin juttuihin, jossa tämäntyyppisillä yhteenvedolla on olennainen vaikutus asian lopputulokseen.”

”[Kyllä] Helpottaisi asianosaisia mutta lisäisi työtä ja pitkittäisi käsittelyaikoja luultavasti.”

”[Ei] Tehotonta työskentelyä, asia useimmiten aivan päivänselvä.”

”[Ei] - - Voisi haitata kokonaisharkintaa - -.”

”[Ei] Ainakin sosiaalasioissa asiat ovat yleensä yhtä riittäviä kuin asian tullessa vireille. Hyvin harvoin kunta esim. lausunnossaan myöntää mitään valittajan vaatimuksista. Joskus etuus myönnetään tässä vaiheessa ja tällöin valittajat yleensä peruuttavat valituksen.”

”[Ei] Harvoin asioissa on asetelmaa, jossa olisi epäselvää se, mikä on riitaista tai riidatonta tai edes merkitystä tällaisella jaottelulla.”

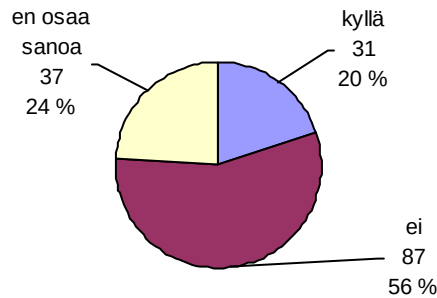
”[Ei] Ehkä tällainen optio voitaisiin kuitenkin säätää tuomioistuimelle. Nythän on ehkä jonkintasoinen ongelma se, milloin peli ”vedetään poikki” jos asianosaisilta tulee lisäkirjelmää, ts. miten pitkälle pitää tiedottaa / pyytää lausunto lisäkirjelmistä. Ehkä tällaisella yhteenvedoasiakirjalla voisi selvittää esim. tällaista ongelmaa?”

”[Ei] Jos tämä laaditaan ”yleensä” eli lähes kaikissa asioissa, tuottavuusohjelmaa ei voitane lainkaan toteuttaa. Toisaalta merkityksellisissä asetelmaltaan epäselvissä asioissa tämä menettely voi selvittää asiaa paremmin kuin kysymykset olettaen, että osapuolet voivat kommentoida asiakirjaa.”

”[En osaa sanoa] Suullisen tai katselmuskutsun liitteenä on jo nyt hallinto-oikeuden laatima yhteenvedo asian käsittelyn senhetkisestä vaiheesta.”

81. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää erikseen ja nykyistä tarkemmin valmisteluistuntojen järjestämisestä?

Yli puolet vastaajista (56 %) katsoo, että valmisteluistuntojen järjestämisestä ei tarvita tarkentavaa sääntelyä. Avoimissa vastauksissa todettiin, ettei valmisteluistunnolle juurikaan ole tarvetta ja yksittäisissä tilanteissa istunto saatetaan järjestää nykyisin ilman erityisen sääntelyn tukea. Valmisteluistunto vaikuttaa kuitenkin olevan monille vastaajille vieras työväline.

Kuvio 79. Valmisteluistuntojen järjestämisestä säättäminen

”[Kyllä] Joku pykälä voisi selkiyttää. Nythän säätely on aika vähäistä.”

”[Kyllä] Niiden käyttö tätä kautta yleistyi.”

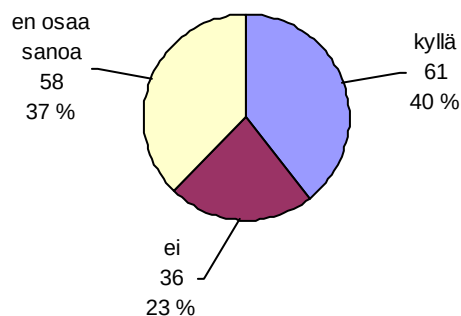
”[Kyllä] Pitäisi mahdollistaa näytön vastaanottotilaisuus tai asian selvittelytilaisuus pienemmällä kuin täysistun-
tokokoonpanolla.”

”[Ei] Niitä kyllä osataan tarpeen mukaan järjestää.”

”[En osaa sanoa] Riippuu kai siitä, halutaanko tällainen lisäporras yleisemmin käytettäväksi prosessissa. Nykyi-
sellään niitä pääsääntöisesti kai ei järjestetä.”

82. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää mahdollisuudesta järjestää katselmusta suppeammasta tarkastuksesta?

Mielipiteet koskien tarkastuksen järjestämisen tarpeellisuutta jakaantuivat etenkin kyllä-
vastausten ja en osaa sanoa -vastausvaihtoehdon kesken. Avointen vastausten perusteella kat-
selmusta pidetään usein liian laajana menettelynä, mutta yhtäältä tarkastuksen ja katselmuk-
sen käytännölliset erot sekä toisaalta suhde suulliseen käsittelyyn mietityttivät.

Kuvio 80. Tarkastuksesta säättäminen

”[Kyllä] Joissakin asioissa olisi käytännöllinen vaihtoehto.”

”[Kyllä] Katselmus joskus liian muodollinen väline, kun halutaan vain käydä katsomassa esim. rakennuksen
sopivuutta maisemaan.”

”[Kyllä] Vastaava toimii hyvin vesi- ja ympäristöasioissa. Esim. ratkaisun riippuessa teknisestä seikasta vain
insinööriänsä voi käydä paikalla. Halvempaa ja nopeampaa.”

”[Kyllä] Jonkintyyppistä "videokonferenssikatselmusta" voisi myös harkita, kun laajalle tutustumiselle ei ole
tarvetta, ja katselmuspaikka on kaukana.”

”[Kyllä] Voitaisiin säätää (esim. KHO:ta silmällä pitäen) puheenjohtajan - tarkastavan jäsenen- esittelijän suorit-
tamasta suppeammasta tarkastuksesta; olen itsekin asian esittelijänä käynyt esim. tiettyjen Nurmijärvellä-
Hyvinkäällä olevien louhintahankkeiden välittömässä läheisyydessä ja olen jopa ottanut niistä valokuvia. - -

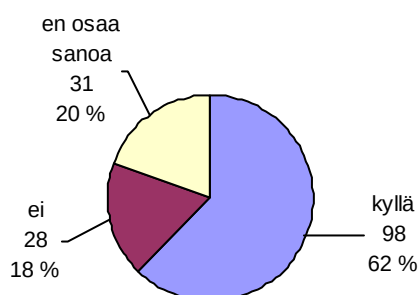
Omat käyntini ovat luonnollisesti olleet täysin "epävirallisia", joskin olen niistä esittelyn aluksi istuntokokoonpanolle maininnut - -."

"[Ei] Tarkastus, johon osallistuu vain osa kokoonpanosta, on ongelmallinen selvityskeino. Katselmusta voi hyvin käyttää "kevyenä" selvittämiskeinona niin, ettei siihen liitetä suullista käsittelyä."

83. Pitäisikö hallintolainkäyttölakiin sisällyttää todisteluoikeutta koskevia tarkempia säännöksiä (esim. säännökset todistajan vaitiolovelvollisuudesta ja todistajan kieltäytymisoikeudesta) ja luopua viittaussäännösten perusteella tapahtuvasta oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltamisesta?

Suuri osa (62 %) kyselyyn vastanneista katsoo, että todisteluoikeutta koskevat säännökset tulisi siirtää hallintolainkäyttölain yhteyteen. Avointen vastausten perusteella yleisten "soveltuvin osin"-viittaussäännösten soveltamista pidetään vaikeana myös yleisemmin. Kielteisesti vastanneiden mukaan viittaussäännöksiin liittyvät ongelmatilanteet ovat olleet vain yksittäisiä.

Kuvio 81. Todisteluoikeutta koskevat säännökset

"[Kyllä] Olisi hyvä, että hallintolainkäyttölaki muodostaisi selkeän ja kiinteän kokonaisuuden, josta löytyvät kaikki keskeiset todisteluun liittyvät säännökset."

"[Kyllä] OK:n säännöksissä on tulkintavaikeuksia johtuen hallintolainkäytön erityispiirteistä ja asioiden laadusta."

"[Kyllä] Kaikki viittaussäännökset hankalia."

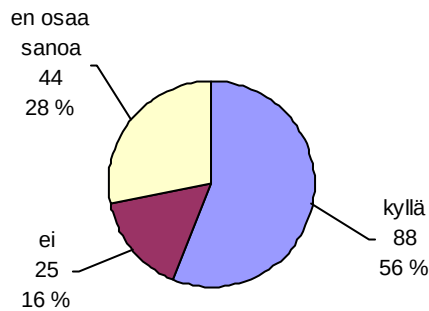
"[Kyllä] Tällöin näitä lainmuutosten valmisteluvaihteessa otettaisiin nykyistä paremmin huomioon hallintotuoimioistuimessa käsiteltävien asioiden erityispiirteet."

"[Ei] Ehkä näiltä osin HLL:n kuormittaminen on turhaa, vaikka joskus viittaussäännökset ovat hankalia. Tuskin tämä on niin suuri ongelma, että sääntelyn kopioiminen/muuntaminen HLL:iin vastaisi tarkoitustaan."

"[En osaa sanoa] Sääntely olisi sinänsä tarpeellista ottaen huomioon, ettei asianosaisuus ole hallintolainkäytössä yhtä yksinkertainen asia kuin yleisessä lainkäytössä. Ottaen huomioon asioiden monenkirjaisuus epäilen mahdollisuutta onnistua tämän kaltaisessa sääntelyssä."

84. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää tarpeettoman todistelun kiellosta (vrt. OK 17:7)?

Yli puolet (56 %) vastaajista katsoo, että hallintolainkäyttölaissa tulisi säätää tarpeettoman todistelun kiellosta.

Kuvio 82. Tarpeettoman todistelun kiellosta säättäminen

”[Kyllä] Ellei sitä pidetä muuten itsestään selvänä asiana!”

”[Kyllä] Nythän se on HE:n mukaan periaatteen varassa; keskeinen osa aineellista prosessinjohtoa.”

”[Kyllä] Usein tarjotaan tarpeetonta/tarpeettoman laajaa todistelua, jonka torjumiseksi tulisi olla tehokkaita ja lakiin perustuvat keinot.”

”[Kyllä] Nyt suhtaudutaan liian varovaisesti turhan todistelun rajoittamiseen.”

”[Ei] En kokisi ongelmaksi. Tuomioistuim voi itse harkita, minkä painoarvon se todistelulle antaa.”

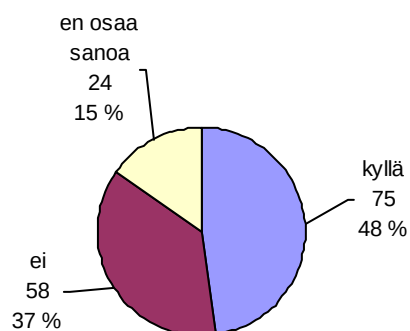
”[Ei] Nykyisestä laista löytyy jo tähän työkaluja.”

”[Ei] Vaikea valittajan on esim. eläkeasiassaan tietää, mikä on tarpeetonta todistelua.”

”[En osaa sanoa] Mielestäni tämänkaltaista käytäntöä sovelletaan hallintoprosessissa välillä jo nykyään aivan ”yleisten periaatteiden” nojalla.”

85. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää tarkemmin vaatimusten esittämisestä ja siitä, ettei vaatimuksia voida olennaisesti muuttaa jatkovalitusvaiheessa (preklusio)?

Vastaukset kysymykseen jakaantuivat kyllä-vastausten (48 %) ja ei-vastausten (37 %) välillä. Kielteisesti suhtautuvat katsoivat, että menettelyä ei tule monimutkaistaa siten, että yksityinen asianosainen ei selviydy siitä ilman asiamiestä. Myös suhdetta virallisperiaatteeseen pidetään ongelmallisena. Myönteisesti suhtautuvien mukaan tarkempi sääntely selkiyttäisi nykytilaa.

Kuvio 83. Preklusiosta säättäminen

”[Kyllä] Keskeistä aineellista prosessinjohtoa.”

”[Kyllä] Voisi selkeyttää.”

”[Kyllä] Ei kuitenkaan kaikissa jutuissa. Ei sosiaalasioissa.”

”[Ei] Lisäisi luultavasti yksityisten asiamiesriippuvuutta. Preklusiolla olisi muutenkin epäselvä suhde viran puolesta tutkimiseen.”

”[Ei] Hallintolainkäytössä pitäisi säilyttää ihmisten mahdollisuus itse hoitaa omia asioitaan. Tällöin tiukat kiellot ovat kohtuuttomia.”

”[Ei] Hallintolainkäytössä prosessi koskee tiettyä hallintopäätöstä, johon vaatimukset voivat kohdistua eikä näin ollen ole tarpeen lisäksi rajata vaatimuksia. Usein sitä paitsi asian luonne hahmottuu hallintopäätöksen kohteena olevalle vasta prosessin kuluessa.”

”[En osaa sanoa] Selvältä tuntuu, että valittajan on esitettävä vaatimuksensa, eikä asia saa muuttua myöhemmin muuksi.”

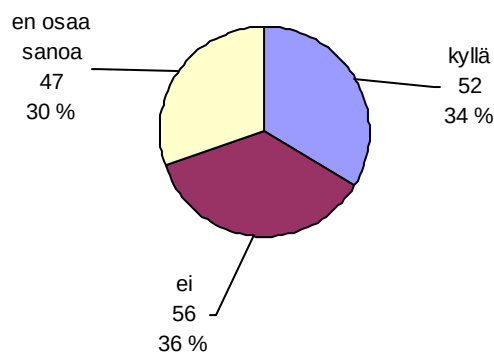
”[En osaa sanoa] Ympäristöasioissa on tavallista, että monet valitustenkin kohteena olevat seikat on otettava huomioon viran puolesta. jos säädetään, tämä on otettava huomioon.”

”[En osaa sanoa] Ainakaan VakO:ssa ei ongelma.”

86. Pitäisikö suullista käsittelyä koskevia hallintolainkäyttölain säännöksiä mielestäsi täsmentää?

Kysymyksen osalta vastaukset jakaantuivat lähes tasan kaikkien kolmen vastausvaihtoehdon kesken. Kysymykseen annettiin vain vähän avoimia lisäkommentteja. Sääntelyltä toivotaan täsmennystä nykyisiin useasti esiintyviin tulkintaongelmiin. Toisaalta kielteisesti suhtautuvat pitävät nykyistä sääntelyä riittävänä.

Kuvio 84. Suullisen käsittelyn säännösten täsmentäminen

”[Kyllä] Turhan paljon tulkintavaraa kun otetaan huomioon ihmis- ja perusoikeudet.”

”[Kyllä] Selvää tarvetta tarkemmalle sääntelylle on havaittavissa. Varsinkin advokaatit ovat kaivanneet täsmällisempää sääntelyä.”

”[Kyllä] Voisi täsmentää, ettei suullinen käsittely ole tarpeen, jos asiakirjoista saatava näyttö on laadukas ja riittävä (lääketieteelliset seikat). Tästä on Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimen linjauksia.”

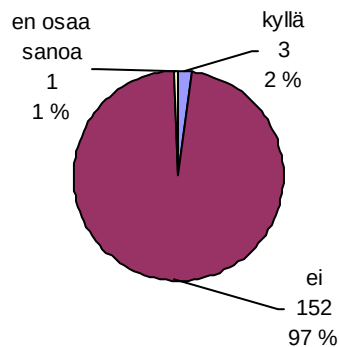
”[Kyllä] - - Suullisten järjestäminen voi resurssien puitteissa tulla vain rajatusti kysymykseen. Jos määriä lisätään, on erittäin tärkeä miettiä, miksi niitä järjestetään? 1) Asianosainen pääsee oikeuteen, 2) Tuomistuin voi kysellä epäselviä faktoja ja tiivistää osapuolta kuulemalla riita-asetelman, 3) Asianosaiset esittävät selvitystä (jota ei kirjallisesti voi esittää). Esimerkki: Huostaanottoasiassa viisi sukulaista todistaa (tuntien ajan), että valittaja nyt hallitsee elämänsä. Sen jälkeen tuomioistuin toteaa, että koska kuullut ovat sukulaisia, ei voida katsoa näytetyn, että viranomaisten arvioi huostaanoton tarpeesta asiakirjoissa on virheellinen. Tämä ei vaikuta järkevältä oikeudenkäynniltä.”

”[Ei] Nykyiset säännökset ovat riittävät. Ongelma on lähinnä ihmisoikeussopimuksen piiriin kuuluvissa asioissa, joissa (tulkintani mukaan) on aina järjestettävä suullinen, vaikka se olisi täysin järjetöntä.”

87. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää (pakottavasti), että suullinen käsittely tulee järjestää aina, jos asianosainen sitä pyytää?

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet katsovat, että suullista käsittelyn järjestäminen tulisi jatkossakin olla tuomioistuimen harkinnassa. Avoimissa vastauksissa korostettiin, ettei suullinen käsittely useissakaan asiaryhmissä ole asian selvittämiseksi tarpeellista.

Kuvio 85. Pakollisesta suullisesta käsittelystä säätäminen

”[Kyllä] Tämä lienee ihanne, mutta mistä voimavarat.”

”[Kyllä] Olisi tarpeen säätää tarkemmin tilanteesta, jossa suullinen järjestetään pelkästään asianosaisen kuulemiseksi (tällöin tulisi olla keinot rajata muuta tarpeeton muu todistelu).”

”[Ei] Ei missään tapauksessa! Nyt jo asiamiehet yrittävät.”

”[Ei] En näe, että oikeusturva lisääntyisi. Sen sijaan työmäärä lisääntyisi huomattavasti.”

”[Ei] Tulisi paljon turhia suullisia käsittelyjä.”

”[Ei] Kriteerit ovat nytkin aika tiukat sille, että pyyntöön voitaisiin olla suostumatta (HLL + IOS). Näiden puitteissa oleva harkintavara olla järjestämättä suullista täytyykin säilyttää.”

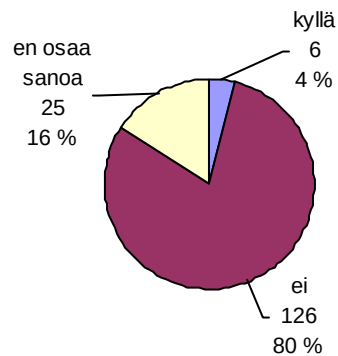
”[Ei] Tämä on kai ennen kaikkea resurssikysymys ja muuttaa koko hallintolainkäytön luonteen. Periaatteessa helpoimmin toteutettavissa, jos tarkoitetaan EY-tuomioistuimen kaltaista puol tuntia puhe aikaa oikeuden edessä -järjestelmää.”

”[Ei] Tuomioistuimelle pitää jättää harkintaa suullisen käsittelyn järjestämisessä. Kaikissa asioissa ei ole välttämätöntä järjestää suullista käsittelyä asian tutkimiseksi.”

”[En osaa sanoa] - - Kysymyksen kaltainen vaatimusperusteinen pakko ei tietenkään ole järkevä, mutta olisi lähtökohtaisesti syytä myöntää, että esim. suullisissa näkyy resurssipula.”

88. Pitäisikö suullinen käsittely säätää pakolliseksi haettaessa muutosta rahamääräiseen hallinnolliseen sanktioon (esim. veronkorotus)?

Selkeä enemmistö (80 %) katsoo, ettei suullista käsittelyä tulisi säätää pakolliseksi myöskään hallinnollista sanktiota koskevassa muutoksenhaussa vaan suullinen tulisi jatkossakin järjestettäväksi vain, jos se on asian selvittämiseksi erityisesti tarpeen ja kun asianosaisen sitä pyytää.

Kuvio 86. Suullisen käsittelyn pakollisuus muutoksenhaussa hallinnolliseen sanktioon

”[Kyllä] Selventäisi tilannetta. Tulkintaa ei tarvitsisi ensisijaisesti perustaa ihmisoikeussopimukseen ja perustuslakiin.”

”[Kyllä] Periaatteessa kyllä, koska rangaistuksenluontoinen seuraamus. Voisi olla joku raja eli ei silloin, jos kyseessä pienistä sanktioista.”

”[Kyllä] Koska on käytännössä sanktiona rikosasiaan verrattava.”

”[Ei] Ei ainakaan niin, että se olisi pakko järjestää kahdessa asteessa eli myös KHO:ssa.”

”[Ei] Taas resurssikysymys, ei ole mitään järkeä säätää pakollisia prosesseja, jos resurssit eivät niihin riitä.”

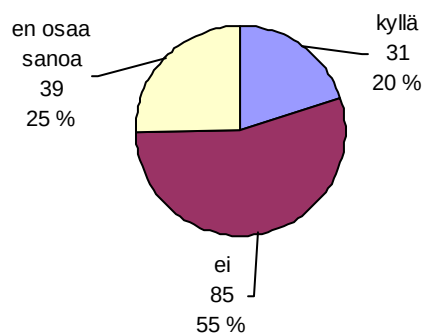
”[Ei] Mielestäni riittäisi, että se järjestetään näissä tapauksissa, jos verovelvollinen sitä pyytää.”

”[Ei] Jälkiverotusasiat suistuisivat sivuraiteelle. Veronkorotushan on määrällisesti sivukysymys. Jos olisi pakollinen, tarkoittaako, että rikosprosessin tapaan verotarkastuskertomuksia ja pahvilaatikollista havaintoja käytäisiin suullisesti läpi ”ilman että turvaudutaan muistiinpanoihin”.”

”[En osaa sanoa] Ei ainakaan pienemmissä korotuksissa. Isommissa korotuksissa 50 % tai enemmän voisi tulla kyseeseen, mutta silloinkin vain asianosaisen vaatimuksesta.”

89. Pitäisikö suullisen käsittelyn järjestämisestä voida kieltäytyä nykyistä useammin?

Vastaajista 55 % katsoo, ettei kieltäytymismahdollisuutta suullisen käsittelyn järjestämisestä tulisi laajentaa nykyisestä. Useat vastaajat katsovat, että nykyinen käytäntö on jo vakiintunut ja tuomioistuimen harkintavalta on riittävän laaja.

Kuvio 87. Suullisen käsittelyn järjestämisestä kieltäytyminen

”[Kyllä] Jos syynä järjestämiseen olisi vain asian luonne, pitäisi voida kieltäytyä. Tärkein peruste järjestämiselle se, että oikeasti asiaan saatavissa selvyttä.”

”[Ei] Siitä voi jo nyt kieltäytyä silloin kun sitä ei tarvita.”

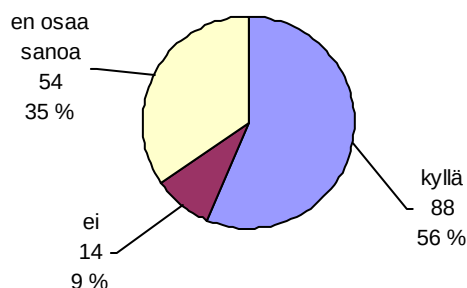
”[Ei] Nythän niistä pääsääntöisesti kieltäydytään aika yleisluontoisilla perusteilla.”

”[En osaa sanoa] Nykyjärjestelmä lienee toimiva, kun seurataan tarkalla silmällä EIT:n käytäntöä. Ehkei tämä KHO:ssa ole suuri ongelma toistaiseksi.”

90. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää mahdollisuudesta kuulla todistajaa tai muuta henkilöä hänen henkilökohtaisesti läsnä olematta esimerkiksi videoneuvottelun keinoin?

Yli puolet (56 %) vastaajista katso, että hallintolainkäyttölaissa tulisi säätää todistajan kuulemisesta henkilökohtaisesti läsnä olematta. Tämä voisi olla tarpeen esimerkiksi, jos todistaja pelkää tai jos kyse on lapsen kuulemisesta.

Kuvio 88. Todistajan kuuleminen videoneuvottelun keinoin

”[Kyllä] Voisi olla hyvä sisällyttää lakiin.”

”[Kyllä] Perustellusta syystä.”

”[Kyllä] Joustavuutta on syytä lisätä. Riskejä väärinkäytöstä voitaneen pitää vähäisinä.”

”[Kyllä] Tähän ollaan varmaankin menossa. Esim. todistajan luotettavuuden arvioinneissa voisi olla ongelmia, mutta nekin lienevät pääsääntöisesti ratkaistavissa.”

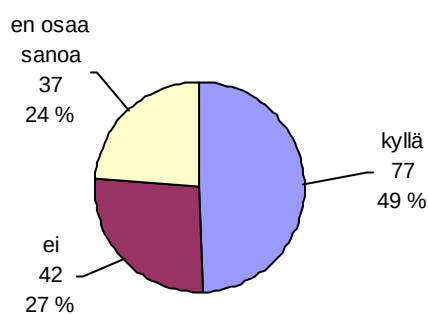
”[En osaa sanoa] Mikä estää nykyisinkään.”

”[En osaa sanoa] Oikeudenkäynnin välittömyysperiaatteen kannalta ongelmallista.”

91. Pitäisikö jatkovalitusmahdollisuutta rajoittaa vain niihin valitusperusteisiin, jotka on esitetty ensimmäisen muutoksenhaun yhteydessä?

Vastaajista 49 % katsoo, että jatkovalitus tulisi rajoittaa ensiasteen muutoksenhaun yhteydessä esitettyihin perusteisiin. Kielteisesti suhtautuvien mukaan liian tiukka sääntely ei sovi hallintolainkäytön luonteeseen.

Kuvio 89. Jatkovalituksen rajoittaminen alkuperäisiin muutoksenhakuperusteisiin

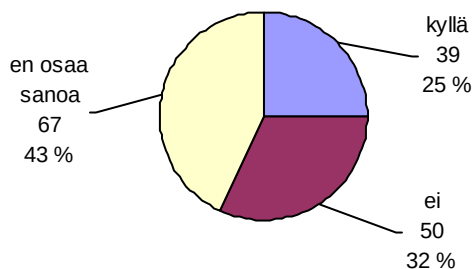

”[Kyllä] Poislukien olosuhdemuutokset tms. syyt vedota uusiin seikkoihin.”
 ”[Kyllä] Muuten 2-asteinen tuomioistuinjärjestelmä ei tuota hyötyjä ja ensimmäisenkin prosessitoimet usein menevät hukkaan.”
 ”[Kyllä] Tilanne, jossa viranomainen valittaa KHO:een, on tietysti arvioitava erikseen. Tällöin kysymys ei ole varsinaisesta jatkovalitustilanteesta.”
 ”[Ei] Ei sovellu hallintovalitukseen - kunnallis- ja kirkollisvalitukseen kylläkin.”
 ”[Ei] Ei kaikenkattavasti, mutta tietyissä asioissa ja tilanteissa.”
 ”[Ei] Sinänsä tämänsuuntainen pyrkimys olisi jotenkin toivottava, mutta silti rajanvedot ehkä toisivat enemmän ongelmia kuin hyötyjä. Kun maallikotkin ajavat itse esim. ympäristöasioita, kansanomaisen prosessi kärsisi tällaisesta.”
 ”[En osaa sanoa] Kummassakin vaihtoehdossa on hyvät ja huonot puolet.”
 ”[En osaa sanoa] Yleensä sitä voidaan puoltaa, mutta en ole varma, onko niin kaikissa tapauksissa.”

92. Pitäisikö korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitettaessa ottaa käyttöön nykyistä laajempi valituslupajärjestelmä?

Kolmasosa vastaajista katsoo, että valituslupajärjestelmää ei tule laajentaa ja neljäsosa suhtautuu laajentamiseen myönteisesti. Huomattava joukko vastaajista (43 %) ei kuitenkaan halua tai osaa sanoa mielipidettään valituslupajärjestelmän laajentamisesta. Lisäksi avoimia kommentteja kirjattiin vain vähän.

Kuvio 90. Valituslupajärjestelmän laajentaminen

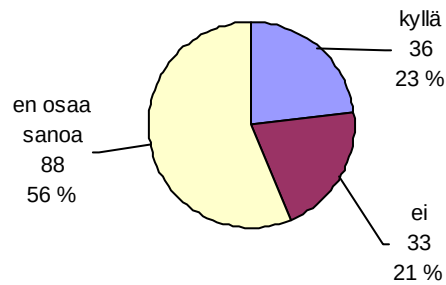

”[Kyllä] Lupakynnyksen ei silti tarvitse olla korkea.”
 ”[Kyllä] Vesiasioissa järjestelmä toimi hyvin vuodet 1987-1999.”
 ”[Kyllä] Ei olennaisesti laajempaa, mutta on selviä epätarkoituksenmukaisuuksia sen suhteen, mistä voi valittaa vapaasti.”
 ”[Kyllä] Nykyaikaa ja KHO:n päätösten taso nousisi huomasti.”
 ”[Kyllä] Voisi olla paikallaan, mutta sellaisia asioita, joista ei lainkaan saa valittaa, ei saisi olla. Esim. asiakasmaksulain mukaiset maksut voivat olla todella merkittäviä sekä asiakkaalle että kunnalle, mutta niistä ei pääse KHO:een.”
 ”[Ei] Käytännössä valituslupa-asioiden käsittely ei ole juurikaan nopeampaa. Kysymys liittyy valituslupan myöntämisen perusteisiin.”
 ”[Ei] Nykyisessäkin lupajärjestelmää sovelletaan liian tiukasti, joskus tuntuu siltä, että KHO tieteen vetäytyy lupajärjestelmän taakse.”
 ”[Ei] Ei ainakaan ympäristöasioissa.”
 ”[En osaa sanoa] Asiamäärät alkavat olla sellaisella tasolla, että jotakin pitää tehdä. Yleinen valituslupajärjestelmä ei kaksiaasteisessa hallintotuomioistuinjärjestelmässä ehkä olisi toimiva, mutta tietynasteinen laajentaminen voisi olla paikallaan.”
 ”[En osaa sanoa] Maankäyttöasioissa esim. nyt menossa tässä suhteessa muutosvaihe, pitää katsoa, mihin päädytään.”

93. Pitäisikö menettelystä korkeimmassa hallinto-oikeudessa säätää hallintolainkäyttölaissa erikseen esimerkiksi omassa luvussaan?

Valtaosa vastaajista ei osannut vastata kysymykseen (56 %) ja muilta osin vastaukset jakaantuivat. Myönteisesti suhtautuvat pitäisivät erilliseen lukuun koottua sääntelyä selkiyttävänä.

Kuvio 91. KHO:n menettelystä säätäminen

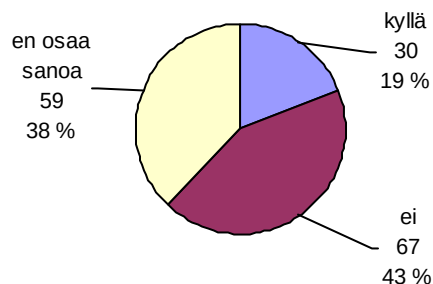
”[Kyllä] Hovioikeuden menettelystäkin on säädetty erikseen, KHO:n toimintaan liittyy omia piirteitä - -.”

”[Kyllä] Selkeyttäisi.”

94. Pitäisikö hallintolainkäytössä tärkeän ennakkoratkaisun saamiseksi tai muusta vastaavasta syystä säätää ohivalitusmahdollisuudesta suoraan viimeiseen oikeusasteseen?

Vastaajista 43 % katsoo, ettei ohivalitusmahdollisuudesta ole tarpeellista säätää ja myönteisesti siihen suhtautuu vain 19 % vastaajista. Myönteisesti vastanneiden mukaan menettely olisi tarpeen tilanteissa, joissa sama oikeusongelma koskee laajaa joukkoa valittajia.

Kuvio 92. Ohivalitusmahdollisuudesta säätäminen

”[Kyllä] Tämä voisi olla perusteltua esimerkiksi silloin, kun ongelma koskettaa suurta määrää verovelvollisia tai muita hallintoalamaisia.”

”[Kyllä] Veroasioissa toteutettava heti.”

”[Kyllä] Voisi olla hyödyllinen ja resursseja säästävä joissakin massajutuissa.”

”[Ei] Tuskin, yleensä ei pitäisi tehdä tällaisia poikkeusjärjestelyjä. Myös hallinto-oikeus voi pyytää ennakkoratkaisua.”

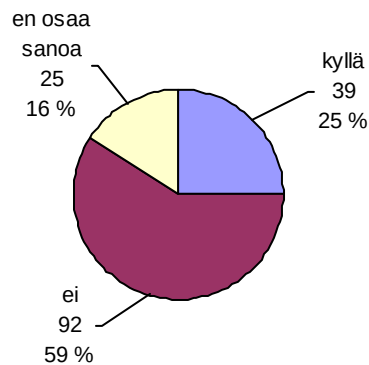
”[Ei] Sen sijaan voisi olla nopeutettu menettely KHO:ssa, mikä olisi varmaan mahdollista toteuttaa nykyisinkin, jos KHO vain on kiinnostunut.”

”[Ei] Vakuutusoikeuden osalta olisi ehdottomasti tärkeämpää turvata ennakkoratkaisuille riittävästi työaikaa. Tähän voitaisiin päästä joko lisäämällä resursseja tai kohdentamalla nykyisiä resursseja esim. ottamalla käyttöön valituslupa- tai muu vastaava järjestelmä.”

95. Pitäisikö osapuolten vastuu oikeudenkäyntikuluista sitoa nykyistä voimakkaammin jutun lopputulokseen?

Yli puolet (59 %) katsoo, että oikeudenkäyntikuluvastuuta ei tulisi sitoa nykyistä voimakkaammin asian ratkaisuun. Erityisesti vastaajat suhtautuvat kielteisesti yksityisen osapuolen kuluvastuun kasvamiseen.

Kuvio 93. Oikeudenkäyntikulujen sitominen lopputulokseen

”[Kyllä] Varovainen kyllä.”

”[Kyllä] Joissakin asiaryhmissä, ei ehkä niinkään sosiaaliasioissa niiden luonteensa vuoksi.”

”[Kyllä] Viranomaisen olisi velvoitettava korvaamaan yksityisen valittajan kulut aina, jos viranomaisen häviää juttunsa.”

”[Kyllä] Vakuutusoikeudessa vastuu oikeudenkäyntikuluista on jo nyt sidottu jutun lopputulokseen. Kokemukseni tästä ovat hyvin myönteisiä. Suosittelisin vastaavaa menettelyä myös muille hallintotuomioistuimille.”

”[Ei] Käytännössä se on jo aika sidottu siihen.”

”[Ei] Estäisi valittamista turhaan.”

”[Ei] Ainakaan valittajan vastuuta viranomaisten oikeudenkäyntikuluista ei tule lisätä.”

”[Ei] Ainakaan yksittäistä asianosaista ei tulisi kovin helposti velvoittaa korvaamaan julkisyhteisön kuluja. Toisaalta julkisyhteisönsä velvoittaminen korvaamaan kulut ei ole perusteltua tulkinnanvaraisissa jutuissa.”

”[Ei] Eurooppalaisessa vertailussa Suomen access to court -taso hoituu hallintopuolella merkittävältä osin juuri sillä, ettei expejä juuri tarvitse pelätä. En ole MRL-puolellakaan, jossa korostuu yksityisten osapuolten vastakainasettelu, nähnyt että expisäänöksiä olisi syytä muuttaa.”

”[En osaa sanoa] Päätöksiä kumotaan paljon uuden selvityksen takia, jolloin hallinto-oikeuden tuomio ei ole varsinainen ratkaisu. Tällöin kuluja pitäisi hakea viranomaisen uuden päätöksen jälkeen erikseen.”

”[En osaa sanoa] (esim. 1 000 euroa). Pienemmissä intresseissä olisi vakiokorvaus.”

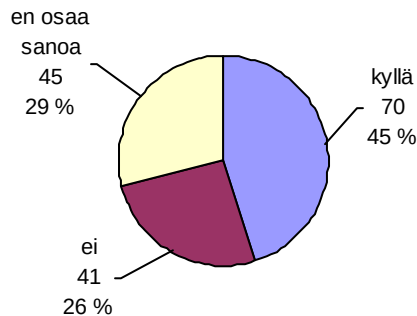
”[En osaa sanoa] Kannattavaa käyttää asiantuntijaa apuna.”

”[En osaa sanoa] Veroasioissa ei valtion oikeudenkäyntikuluja tule määrätä verovelvollisten korvattavaksi aiempaa enempää. Verovelvollisten kuluja voisi korvata aiemman enemmän juuri päätöksen lopputuloksesta johtuen. Oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa on mm. veroasioissa ongelmallista, että niitä ei voi saada veroviraston ja oikaisulautakunnan käsitellessä asiaa, jolloin asiakkaan kannalta on.”

96. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää tarkemmin tuomioistuimen päätöksen oikeusvaikutuksista (esim. oikeusvoimasta)?

Vastaajista 45 % katsoo, että ratkaisun oikeusvaikutuksista tulisi säätää nykyistä tarkemmin, mikä selkiyttäisi käytännön soveltamistilanteita. Kielteisesti suhtautuvat eivät koe nykysääntelyssä ja käytännössä olleen epäselvyyksiä.

Kuvio 94. Päätöksen oikeusvaikutuksista säätäminen

”[Kyllä] Lainvoimasta on ainakin niin erilaisia näkemyksiä, että lainsäädäntö voisi täsmentää.”

”[Kyllä] Oikeusvaltiossa tässä ei saisi olla puutteita; nyt sääntely tyystin puuttuu.”

”[Kyllä] Jossakin suhteessa.”

”[Kyllä] Ei varmasti olisi pahitteeksi. Näihin ongelmiin törmää aina silloin tällöin. Yhä useammin ongelmia on ilmennyt suhteessa yleisten tuomioistuinten samaa asiaa sivuaviin ratkaisuihin. Esimerkkinä voisi mainita TE-keskuksen valtiontuen takaisinperintäasia hallinto-oikeudessa ja samanaikainen veropetos oikeudenkäynti käräjä-oikeudessa, jossa vaaditaan rikokseen perustuvaa hyötyä valtiolle.”

”[Ei] Lienee mahdoton tehtävä.”

”[Ei] Ei ole ollut ongelmia nytkään.”

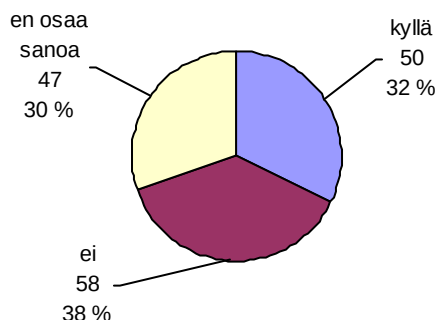
”[Ei] Asiaryhmät eroavat niin paljon toisistaan, ettei yleissääntely ole mahdollista. Sen sijaan erityislaeissa tulisi harkita tarpeen mukaan.”

”[En osaa sanoa] Ei oikeusvoimasta, mutta hallintoviranomaisen velvollisuudesta noudattaa päätöstä kyllä.”

”[En osaa sanoa] Oikeusvoima on yksi järjestelmän ongelmakohtia, mutta voidaanko ongelmat poistaa sääntelyllä?”

97. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää tuomioistuimen päätöstyypeistä?

Vastaajien näkemykset tuomioistuimen päätöstyypeistä säätämiseen vaihtelivat. Myönteisesti asiaan suhtautuvat katsovat, että sääntely selkiyttäisi nykytilaa erityisesti asianosaisten näkökulmasta.

Kuvio 95. Tuomioistuimen päätöstyypeistä säättäminen

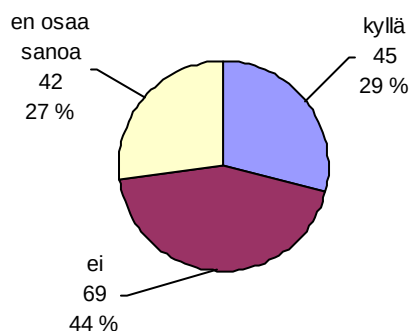
”[Kyllä] Asianajajatkaan eivät aina tiedä, on vaikea tietääkään, kun ei ole laissa.”

”[Ei] Hankaloittaisi ratkaisutoimintaa.”

”[En osaa sanoa] Ehkä enemmän olisi tarvetta säätää viranomaispäätöksistä. Joillekin on kuitenkin ollut epäselvyyttä siinä, että täytäntöönpanonkieltoa voi hakea vasta kun itse asiasta on valitettu. Tämä ainakin vaatisi selkeyttämistä.”

98. Pitäisikö hallintotuomioistuimen voida ratkaista sivuvaatimuksia, jotka koskevat julkisoikeudellisessa oikeussuhteessa aiheutuneen vahingon korvaamista tai muuta hyvittämistä?

Vastaajista 44 % katsoo, ettei hallintotuomioistuimen tulisi voida ratkaista pääasian yhteydessä esimerkiksi vahingonkorvausvaatimuksia. Kolmasosa vastaajista sen sijaan kannattaa toimivallan lisäämistä.

Kuvio 96. Hallintotuomioistuimen mahdollisuus ratkaista sivuvaatimuksia

”[Kyllä] Tämä on prosessitaloudellisesti edullista, on korkea kynnyks lähteä hakemaan alioikeudesta vahingonkorvausta.”

”[Kyllä] Tuntuu luonnolliselta joissain tapauksissa.”

”[Kyllä] Edellyttäisi erityislainsäädännössä säännöksiä hyvitysmaksusta. Varsinainen vahingonkorvaus kuuluisi edelleen käräjäoikeudelle.”

”[Kyllä] Monesti on hyvin keinoitekoista ratkaista samaan asiaan liittyvät vaatimukset osaksi hallintoprosessissa ja osaksi yleisellä puolella vahingonkorvausasiaina. Prosessieconomiset ja jopa oikeusturvan saatavuuteen liittyvät syyt puoltavat sitä, että samaan asiakokonaisuuteen liittyvät vahingonkorvaus- ja muut vaatimukset ratkaistaan samassa tuomioistuimessa.”

”[Ei] Ei vahingonkorvausta, mutta ehkä muuta hyvittämistä.”

”[Ei] Tulisi paljon perusteettomia vaatimuksia, jotka viivästyttäisivät pääasian ratkaisemista.”

”[Ei] Siinä avattaisiin iso ovi vaikeisiin korvauskysymyksiin. Jonkinlaisen ohjauksen oikeaan forumiin voisi enintään antaa.”

”[Ei] Prosessin sääntelyn tulisi olla samantasoisia kuin siviiliprosessissa; miten esim. oikeusvoiman merkitys voidaan huomioida hallintolainkäytön järjestämissä kun preklusiouhka puuttuu ym.”

”[Ei] Kaikki vahingonkorvausasiat syytä pitää yleisessä tuomioistuimessa myös jatkossa. Luonteeltaan sopivat sinne niin kauan kuin nämä tuomioistuimet ovat erikseen.”

”[En osaa sanoa] - - Sinänsähän esim. vesilain mukaan ratkaistaan nytkin korvauksia, mutta yleisesti ottaen pitäisi korvaukset lähtökohtaisesti yleisissä tuomioistuimissa

”[En osaa sanoa] Periaatteessa voisi olla hyvä, mutta asia vaatii perusteellista selvittämistä, mihin kaikkeen vaikuttaa.”

”[En osaa sanoa] Ehkä esim. liitännäiset vahingonkorvaukset voisi ratkaista.”

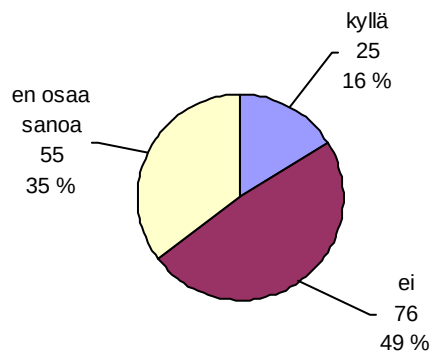
”[En osaa sanoa] Vahingonkorvausasioiden käsitteleminen edellyttäisi osin erilaista prosessilainsäädäntöä.”

”[En osaa sanoa] Työmäärä lisääntyisi. Vahingonkorvausoikeus tulisi aivan uutena oikeudenalana hallintopuolelle. Se ei liene hyvä, että sekä hallinto-oikeus että yleisen puolen tuomioistuin olisivat toimivaltaisia ratkomaan samoja asioita.

99. Pitäisikö hallintotuomioistuimen voida ratkaista pääasian yhteydessä kysymys valtion velvoittamisesta korvaamaan ihmisoikeussopimuksen tulkintakäytännön mukaisesti esimerkiksi oikeudenkäynnin pitkittymisestä aiheutunutta haittaa?

Puolet vastaajista katsoo, ettei oikeudenkäynnin pitkittymistä koskevasta hyvityksestä tulisi päättää pääasiaratkaisun yhteydessä. Useat vastaajat eivät pidä mahdollisena, että tuomioistuin päättäisi hyvityksestä ja arvioisi siten itse, onko sen käsittelyssä tapahtunut viivästystä.

Kuvio 97. Hallintotuomioistuimen mahdollisuus myöntää korvaus oikeudenkäynnin pitkittymistä

”[Kyllä] Ehkä KHO.”

”[Kyllä] Toimivallan antaminen hallintotuomioistuimelle tässä suhteessa olisi eräänlaista läheisyysperiaatteen soveltamista tuomioistuinasioissa.”

”[Kyllä] Voisi ehkäistä prosessin edelleen pitkittymistä, kun korvausasia ratkaistaisiin samalla.”

”[Ei] Käytännöllistä. Toisaalta tuntuu oudolta, että muuten niin esteettömässä tuomioistuin menettelyssä viivytelijä itse samalla ratkaisee oman viivyttelynsä haitan.”

”[Ei] Asia on lopullisesti arvioitavissa vasta viimeisen muutoksenhakuasteen päätöksen jälkeen. Pitkittyminen voi johtua eri syistä.”

”[Ei] Ei kaikeksi ainakaan ”pääasian yhteydessä”.

”[Ei] Tämä on erityistehtävä, jonka suorittamista ei pitäisi hajauttaa.”

”[En osaa sanoa] Jos säädetään erillisellä lailla, jossa on selkeät korvausmäärät, niin sitten kyllä.”

”[En osaa sanoa] Tämä ehkä menisi, sillä oikeudella olisi tuntuma pitkittymisiin.”

”[En osaa sanoa] Tuomita korvausta viivästyimisestä, joka on voinut aiheutua tuomioistuimen omasta toiminnasta?”

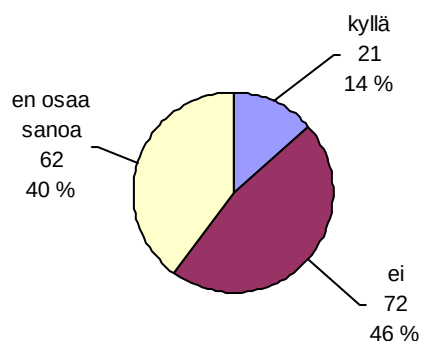
”[En osaa sanoa] Hallinto-oikeus ensiasteen tuomioistuimena on ehkä liian aikainen vaihe tällaisen haitan arvioimiseen, etenkin kun viivästyksyet oikeudenkäynnissä johtuvat usein hallinto-oikeuden omasta menettelystä tai vallitsevasta tilanteesta (jutturuuhkat).”

”[En osaa sanoa] Taitaa olla meidän omatkin käsittelyajat liian pitkiä, että olisikohan tässä mitään järkeä?”

100. Pitäisikö hallintotuomioistuimen voida pääasian yhteydessä ratkaista muukin valtion velvoitetta koskeva vaatimus, jonka perustana on ihmisoikeussopimuksen sopimusmääräysten loukkaus?

Vastaajista lähes puolet (46 %) katsoo, ettei hallintotuomioistuimella tarvitse olla toimivaltaa ratkaista ihmisoikeussopimuksen sopimusloukkaukseen perustuvia muita vaatimuksia. Kysymystä lienee pidetty epäselvänä ja vaikeana, eikä siihen kirjattu juurikaan lainkaan lisäkommentteja.

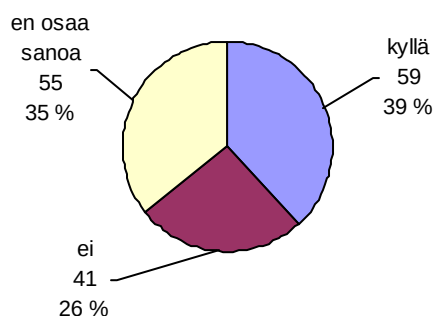
Kuvio 98. Hallintotuomioistuimen toimivalta ratkaista ihmisoikeussopimukseen perustuva vaatimus

101. Pitäisikö erillinen muutoksenhaku täytäntöönpanoa koskevista ratkaisuista kieltää ja jättää asia hallintotuomioistuimen oman uuden ratkaisun varaan?

Vastaajista 39 % katsoo, että erillinen muutoksenhaku täytäntöönpanokieltoratkaisusta tulisi kieltää. Mielenpitoet kuitenkin jakaantuivat selkeästi lähinnä asiaryhmänäkökulmasta riippuen.

Kuvio 99. Erillisen muutoksenhaun kieltäminen täytäntöönpanoa koskevista ratkaisuista

”[Kyllä] Hallintotuomioistuin voi ottaa täytäntöönpanoa koskevan asian uudelleen ratkaistavakseen eikä muutoksenhaku tällaisessa asetelmassa ole toimiva.”

”[Ei] Nykytilanne varmaan toimiva.”

”[Ei] Erillinen valitus selkeämpi, pyyntöjä uudelleen ratkaisusta olisi odotettavissa tietyissä tapauksissa muutoin jatkuvasti.”

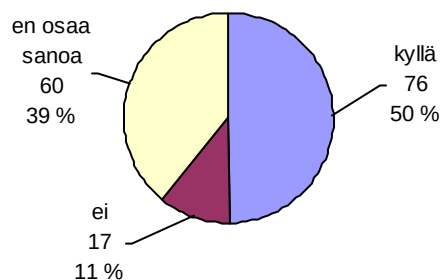
”[Ei] Joskus asianosainen tyytyvä vastaa kun saa KHO:n ratkaisun.”

”[En osaa sanoa] Pääsääntöisesti muutoksenhakukiello, mutta joissakin tapauksissa luvanvarainen muutoksenhaku voisi olla perusteltu.”

102. Pitäisikö ylimääräisen muutoksenhaun toistuvaa käyttöä samassa asiassa rajoittaa lainsäädännön keinoin?

Puolet vastaajista katsoo, että ylimääräisten muutoksenhakukeinojen toistuvaa käyttöä tulisi rajoittaa lainsäädännöllä. En osaa sanoa -vastausten suuri määrä kertonee siitä, että ylimääräisiin muutoksenhakukeinoihin liittyviä ongelmakysymyksiä joudutaan kohtaamaan suurimmaksi osaksi vain viimeisenä muutoksenhakuasteena toimivissa hallintotuomioistuimissa.

Kuvio 100. Ylimääräisen muutoksenhaun toistuvan käytön rajoittaminen

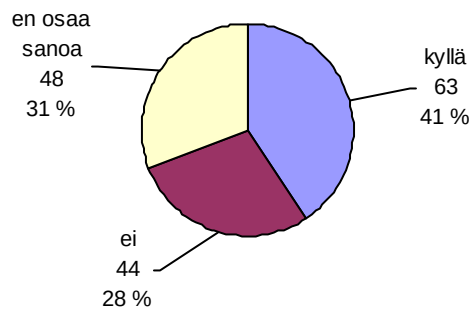
”[Kyllä] Erillinen säännös tarpeen.”

”[Kyllä] Tuomioistuimelle pitäisi antaa mahdollisuus vastata asiaan kirjeellä ja todeta, ettei asiaa enää tulla käsittelemään tuomioistuimessa ja tämän jälkeen antaa mahdollisuus olla ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin.”

”[En osaa sanoa] En näe ongelmaa niin suurena, että pitäisi rajoittaa.”

103. Pitäisikö hallintolainkäyttölaissa säätää asian lykkäämisen perusteista (esimerkiksi ennakkoratkaisun pyytämistä varten tai sitä varten, että saman asian ratkaisuun vaikuttava asia on käsiteltävänä muussa tuomioistuimessa)?

Vastaajien mielipiteet asian lykkäämisestä vaihtelivat. Avoimissa vastauksissa tuotiin esiin, että lykkäyspäätöksiä tehdään jo tällä hetkellä ilman varsinaista lain säännöstä.

Kuvio 101. Asian lykkäämisen perusteista säättäminen

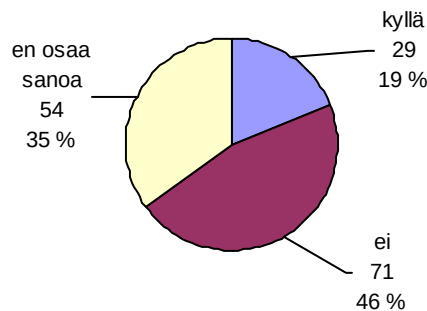
”[Kyllä] Tämä selkeyttäisi asiallista ja asiatonta jutun viivyttämistä, jota tilastot eivät huomio. Olisi erittäin hyvä lisä.”

”[Kyllä] Voisi asiakkaan kannalta selkiinnyttää tilannetta.”

”[En osaa sanoa] Säännös voi olla perusteltu tuomaan esille laillisia syitä lykkäykseen. Niitä tuskin voi olla tarkoitus luetella tyhjentävästi.”

104. Pitäisikö tuomioistuimen voida sovittaa asian ratkaisua ja tulisiko hallintolainkäyttölaissa säätää sovittelusta?

Lähes puolet (46 %) vastaajista katsoo, ettei asian ratkaisua hallintolainkäytössä tulisi voida sovittaa. Mahdollisia sovittelutilanteita koettiin myös olevan vain harvoin.

Kuvio 102. Sovittelua koskeva sääntely hallintolainkäytössä

”[Kyllä] - - Kun käytännössä "sovinto" nykyisin tarkoittaa valituksen peruuttamista eikä ole takuita, että toinen osapuoli noudattaa "sovintoa", valituksia ei peruuteta, vaikka jonkinasteinen yhteisymmärrys olisi saavutettu-kin.”

”[Ei] Ei sovi näiden asioiden luonteeseen.”

”[Ei] Hyvin harvoissa asioissa tällainen voisi tulla kysymykseen, kun otetaan huomioon muiden kuin oikeudenkäynnissä osapuolina olevien intressit sekä yleinen intressi. Jos jossakin asiaryhmässä tällainen olisi mahdollista, se voitaisiin säätää erityislilla mahdolliseksi.”

”[Ei] Ehkä joissakin yksittäistapauksissa, mutta yhdenvertaisuutta vaarantamatta. Käytännössä lienee vaikeaa.”

”[Ei] Sitä, että viranomainen tulisi suostutella luopumaan tulkinnoistaan oikeudenkäyntien välttämiseksi, ei voi viedä hallintolainkäytössä kovin pitkälle ottaen huomioon lainalaisuusperiaatteen. Tietyissä asiaryhmissä sovittelulle saattaisi kuitenkin olla sijaa.”

”[Ei] Sosiaalivakuutusasiat eivät ”soviteltavia”.

”[En osaa sanoa] Sinänsä hyvä idea, mutta ei välttämättä sovi kaikkiin asiaryhmiin.”

”[En osaa sanoa] Joskus olisi tarpeen käyttää kohtuullistamista tapauksessa, jossa siihen lain mukaan ei ole mahdollisuutta.”

105. Muita kommenttejasi tai huomioitasi hallintolainkäytön nykytilasta ja kehittämisestä tai palautetta kyselystä.

Kyselyn lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus antaa yleistä palautetta kyselystä tai esittää kootusti kannanottojaan hallintolainkäytön nykytilasta ja kehittämistarpeista. Seuraavassa kaikki vastaustilassa annetut kommentit on esitetty jaoteltuna.

Yleistä kehittämisestä ja laajoja kehittämis ehdotuksia

- Hallintolainkäyttöön liittyy laajoja kehitystarpeita - lainkäyttöprosessin tulee perustua yksityiskohtaisiin säännöksiin, joihin nojautuen tehokas prosessinjohto tulee asianmukaisesti hoidetuksi - yksityiskohtaisempi sääntely edesauttaisi myös oikeudenkäynnin osapuolten asemaa: tällöin viranomaiset ja asianosaiset voisivat luottaa menettelyn varmuuteen ja menettelykäytäntöjen yhdenmukaisuuteen, mikä selkeyttäisi myös tuomioistuimen asemaa - tietynlainen joustavuus prosessinormistossa on paikallaan, mutta nykysääntely on aivan liian yleispiirteinen ja tulkinnalle/käytännöille tilaa jättävä
- Suurin hallintolainkäytön ongelma on mielestäni hallinto-oikeuslaissa ja siinä säädettyssä esittelijän asemassa. Pahanpohjimmainen tosiasia on käyttäjä merkittävintä valtaa prosessinjohtossa, kun tuomarin asemassa ollaan sivusta katsojia ja arvostelijoita. Tästä mielestäni aiheutuu joskus oikeita virheitä päätöksiin. Tuomarin muttu tuntuu olevan kuitenkin parempi argumentti kuin esittelijän perusteltu esitys.
- Älkää yrittäkö muuttaa hyvää löysää lakia tiukaksi. Prosessia pitää saada pyörittää kunkin asian tarpeen eikä byrokraattisääntöjen mukaan! Paljon on liukuhihnatavaraa, jota ei kannata tehdä monimutkaiseksi. Itse asiassa voisi harkita hylätty-leimasimen käyttömahdollisuutta :)
- Hallintotuomioistuin on tehtävä "tuomioistuimen näköisiä" kuten hovioikeudet ovat. Tähän päästään uudistamalla hallintolainkäyttölakia, johon tehdään selkeät ja jämäkät prosessisäännökset. Nyt hallinto-oikeuksia painaa liian paljon lääninoikeuksien aikainen "viranomaisjatkeen" leima.
- Nyt on saatava aikaa kokonaisvaltainen oikeusvaltion vaatimukset täyttävä systemaattisesti ehjä ja samalla toimivan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaava prosessilaki. Ei saisi enää piiloutua erilaisten fasadien taakse ja keksiä syitä miksi ei pitäisi tehdä mitään. Hallintotuomioistuinten tuomarien pitäisi ottaa itseään niskasta ja tunnustaa, että heidän olisi otettava toiminnasta vastuu kuten tuomarille kuuluu. Hyvä laki pakottaisi vastuun ottoon. KHO:n ja ensi asteen erot tunnustettava ja KHO:n rooli jätettävä enemmän oikeusky-symyksiä kunnolla hyvillä perustelluilla päätöksillä ratkaisevaksi elimeksi. Alueelliset hallintolainkäyttö-elimet tarvitsevat kunnan lain.
- Neljä juristia ratkomassa esim. 200 euron verovalitusta on järjettömyyden huippu. Enemmän intressin/asiaryhmän mukaista kehittämistä kokoonpanoihin. Mallia voi ottaa nurkan takaa yleiseltä puolelta. Tuomareiden määrää suhteessa esittelijöihin on nostettava. Mikäli suullisten määrää halutaan lisätä, auttaa myös senkin asian hallinnassa supistetut kokoonpanot. Tuomioistuimen sisäinen erikoistuminen on pakko hyväksyä. Ilman erikoisosaamista ei voida taata laadukkaita ja ennen kaikkea oikeudellisesti päteviä päätöksiä. Jaostojen asiaryhmävariaatioilla voidaan ylläpitää työn mielekkyyttä.
- Aina, kun lainsäädäntöä muutetaan tulisi miettiä hyvin tarkoin se, että myös muutosten johdosta aiheutuva työ määrä on huomioitu ja siihen osoitettavat resurssit on turvattu. Yleensä on niin, että töitä lisätään ja virkoja vähennetään. Tämä ei toimi pitkällä tähtäimellä. Raja tullut vastaan tässä suhteessa jo ajat sitten. Lisätehoja voitaisiin saada sillä, että atk:lta olisi jokaisella esittelijällä/tuomarilla pääsy myös toisten hallinto-oikeuksien ratkaisuihin. Lisäisi oikeuskäytännön yhtenäisyyttä. Joskus myös niin, että samaa asiaa koskevia juttuja on hajautunut eri hallinto-oikeuksiin. Nykyinen käytäntö, joka perustuu erillisiin pyyntöihin toisista hallinto-oikeuksista, on kankea ja hidas tiedonhakumenetelmä. Tämä asia ei liene edes kovin vaikea järjestää.
- Minua henkilökohtaisesti häiritsee omassa hallinto-oikeudessani se, että asiat luokitellaan arvoltaan sen mukaan, koetaanko ne yhteiskunnallisesti tärkeiksi ja miten asiat näytävät ulospäin eli esimerkiksi kunnallis- ja rakennusasioihin, jotka ovat pääsääntöisesti julkisia, panostetaan paljon henkilökuntaa. Toisaalta kaikkein heikoimmassa asemassa olevien juttuihin (lastensuojeluasioita lukuun ottamatta, koska ne ovat "tapetilla"), panostetaan tosi vähän. Ne pitää valmistella tosi pienin resurssein siinä mielessä, että päätöksiä oletetaan kirjoittavan kuin liukuhihnalta ainaisessa kiireessä. Käsittelyaikoja seurataan tosi tiiviisti niiden asioiden osalta, joiden kiireellisyydestä esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies on huomauttanut. Tässäkin asiassa julkisuus on tärkeämpi kuin yksilö eli päätöksenteon pitää näyttää hyvältä. Kun kysymys on yksilön oikeusturvasta, hänen etunsa pitäisi olla päätöksenteossa kaikkein tärkeintä. Tällaisista asioista ei tietenkään voida säätää laissa.

- Asianosaisen kannalta tiukkojen prosessisäännösten, kuten preklusio, todisteiden teemoittaminen ym, eivät mielestäni ole toivottavia piirteitä hallintolainkäytön kehityksessä. Joustavampi prosessinsäätely vähentää kansalaisen silmissä muutoksenhaun ja viranomaistoimintaan kohdistuvan valvonnan "lakitekniisyyttä" sekä lisää avoimuutta ja yksityisten mahdollisuuksia toimia ilman asiamiestä.
- Perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesta oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on seurannut, että valituksen katsotaan olevan oikeussuojakeino tilanteissa, joihin se soveltuu huonosti. Yhä useammin katsotaan, että muutosta tulee voida hakea välittömästi täytäntöönpantavien tosiasiallisiin toimiin (vangille annettu pääsiäisenä uskontoon sopimatonta ruokaa, laitokseen sijoitettua kielletty poistumasta läheisen hautajaisiin jne.), kaikkiin oikeudellisesti vaikuttaviin hallintopäätöksiin (taideoppilaitoksen pääsykokeen arvostelu laulusuorituksen osalta, jota ei ole nauhoitettu), viime kädessä vapaassa harkinnassa oleviin ratkaisuihin (veronhuojennukset, päätös myydä julkisyhteisön omaisuutta jollekin, valtion virkanimitykset). Laajentuneesta asianosaiskäsitteestä näyttää seuranneen esim. ajatus, että kilpailevan yrittäjän tulee voida valittaa yritykselle myönnetystä valtionavusta (ilmeisesti sen vuoksi, että avusta voi kannella komissiolle). Varsinkin välittömästi tai pian täytäntöönpantavien tosiasiallisten toimien osalta olisi pohdittava, onko hallintolainkäytön tarkoituksena muuttaa tehtyjä päätöksiä, vai myös ottaa jälkikäteisesti kantaa erilaisten jo toteutettujen viranomaistoimien lainmukaisuuteen.
- Perinteisesti lienee katsottu, että tilanteissa, joihin muutoksenhaku ei sovellu, voidaan käyttää kantelua, vahingonkorvauskannetta ym. Hallintolainkäytössä tulee mielestäni yhä enemmän esille tilanteita, joissa pari vuotta hallintopäätöksen tekemisen jälkeen päätös kumotaan ilman, että kellekään on selvä, mitä tällä käytännössä tarkoitetaan, kun asiat ovat jo aikoja sitten edenneet omalla painollaan. Asioita on saatettu myös palauttaa hallinnolle uutta lupakäsittelyä varten, vaikka luvan määräaika on jo päättynyt jne. Iso kysymys on, onko hallintolainkäyttöä tarkoituksenmukaista viedä yleisten tuomioistuinten prosessin suuntaan esim. oikeudenkäyntikulujen, suullisen käsittelytavan, sovinnon hakemisen jne. osalta, vai olisiko päinvastoin rehellisesti pyrittävä korostamaan lähtökohtaisia eroja. Erityisesti tulisi selvittää, mihin suullisilla käsittelyillä lopultakin pyritään, koska oikeudenkäynti hallintolainkäytössä ei voi olla välitöntä ja perustana on joka tapauksessa virkavastuulla laadittu kirjallinen aineisto. Ei tarvita henkilötodistelua siitä, että viranomaisen tarkastuskertomuksen havainnot ovat oikeat.
- Joissain asioissa menettely pitkä ja raskas ja mahdollistaa oikeuden väärinkäytön. Esimerkkinä voidaan mainita rakennusvalvonta-asiat, joissa laitton olotila voi olla voimassa vuosikausia, kun joka vaiheessa voidaan valittaa (velvoite/uhkasakon asettaminen / uhkasakon tuomitseminen), ja tuomioistuin lisäksi tutkii joka vaiheessa kaiken mahdollisen. Jos sitten kymmenen vuoden prosessin jälkeen laitton olotila saadaan poistettua, asianosainen voi jälleen uudestaan tehdä laittomuuden (siirtää jalasmökin vaikka vähän toiseen paikkaan tilalla) ja taas aloitetaan prosessi alusta. Tarvitaanko tällaista oikeusturvaa? Joidenkin kuntien luottamusmiehet eivät joko ymmärrä tai välitä ymmärtää hallinto-oikeuden päätösten merkitystä. Voidaan jopa suoraan jättää noudattamatta päätös, taikka sitten niin, että hallinto-oikeuden päätöksistä ilmenevää selvää linjaa ei noudateta uusissa samanlaisissa esille tulevista tapauksissa. Tämä on erityisen hyvin tullut esille poikkeuslupa- ja suunnittelutarveasioissa. Vaikka hallinto-oikeus on antanut tukun ratkaisuja, joista selvästi ilmenee, että tietyllä alueella rakentaminen ei onnistu ilman kaavaa, ei tällä ole mitään merkitystä, vaan kunnissa tehdään edelleen samanlaisia laittomia päätöksiä. Kunnissa on tietysti uusissa asioissa sinänsä oikeus tehdä hallinto-oikeuden jossakin toisessa asiassa antaman päätöksen estämättä minkälainen päätös tahansa, mutta noin yleisesti ottaen tämä välillä turhauttaa, ja kertoo siitä, ettei hallinto-oikeuden päätöksistä välitetä/haluta välittää. Johtuuko arvostuksen puutteesta vai ko tietämättömyydestä ?
- Viittaustekniikka on huono, jos viitataan muuhun lakiin tulisi ainakin todeta että sitä sovelletaan sellaisena kuin se on voimassa ajankohtana X. Tämä ei varmaankaan ole selvää kaikille esittelijöille, tuomareille. Lisäksi esim. viittaus äänestyksen osalta on huono, käräjäoikeuden lautamiehistä siis säädetään, mutta ei tiedetä tuleeko esim. intressiedustajia verrata näihin. Vastavalitussäännös olisi tarpeen, jos viranomainen huomaa valitusvaiheessa muun virheen, on tilanne usein kiusallinen, kun ei päästä ratkaisemaan todella merkittävää kysymystä. Lisäksi tulee säätää tarkoin viranomaisen valitusoikeudesta ja oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta eri tilanteissa. Nykyiset epämääräiset oikeudenkäymiskaaren kulusäännökset ovat johtaneet siihen, että käytäntö on täysin erilainen esim. verrattaessa vakuutus-oikeutta ja hallinto-oikeuksia. Selvityksen hankkimisesta tulisi olla säännös, että hankitaan aina asianosaisen kautta. Myös niitä hyviä ideoita, joita löytyy nykyisestä hallituksen esityksestä koskien selvityksen hankkimisen tasapuolisuusvaatimusta ym. tulisi pyrkiä tuomaan lakiin. Olisi myös hyvä, että laista löytyisi tukea sille, että ti voi palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi, kun on merkittävää uutta selvitystä, ellei tätä pidetä tehokkuusvaatimuksen vastaisena. Nykyään ainakin vakuutus-oikeudessa vältetään palauttamista niissäkin tapauksissa, joissa kuuluisi palauttaa.
- Hallintolainkäytön suurimmat vaikeudet johtuvat ainakin meidän virastossa työhönsä kyllästyneiden tuomareiden laiskuudesta. Heillä kaikilla on pitkä mutta hyvin suppea lakimieskokemus. Heillä ei ole mitään vertailukohtia siitä, miten asioita voitaisiin tehdä joutuisammin ja viisaammin. Nekin, jotka haluaisivat aidosti työskennellä ja jouduttaa asioita joutuvat sopeutumaan vanhojen tuomareiden laiskaan työvauhtiin. - - Var-

sin joustavan työajan takia he ovat paljon poissa virastosta, jolloin ei saada istuntoja aikaan, ei saada nimiä taltiokappaleisiin ei saada vastausta, jos pitää jotain kysyä. Virastoamme johdetaan huonosti.

- Valittajien joukossa on valitettavasti sellaisia, jotka käyttävät hyväkseen valittamisen helppoutta hallinto-oikeuteen. Valituksessa viitataan tai uudistetaan aikaisemmin lausuttu. Valituksessa usein halutaan muutosta myös aikaisemmin päätettyihin asioiden. Lisäselvityksiä, joihin usein liittyy uusia vaatimuksia, lähetetään pitkin matkaa. Valituksessa vaatimuksia pitäisi voida rajata tiettyyn viranomaisen päätökseen eikä tuoda siihen muita viranomaisten päätöksiä ym. Myös valituksesta lausunnon antajienkin pitäisi rajoittaa lausuntonsa kulloinkin valituksenalaisen päätökseen ja siitä esitettyihin muutosvaatimuksiin. Entisen asioiden esille tuominen lausunnossa aiheuttaa sen, että valittaja ryhtyy esittämään vastaväitteitä sellaiseen, joista asiassa ei ole lainkaan kysymys ja pahemmassa tapauksessa uusia vaatimuksia, jolloin asian käsittely taas viivästyy. Internetin käytön helppous näkyy siinä, että valituksiin kopioidaan pitkiä kappaleita hallituksen esityksistä tai esimerkiksi toimeentulotukioppaasta. Joskus tuntuu, että sähköposti on tehnyt valittamista liian helppoa.

Nykytilanne ja nykyinen laki on toimiva, mutta...

- Kehittämiselle on kyllä sijaa, mutta joustavuuden säilyttämiseksi on käytettävä harkintaa muutoksissa.
- Erityislakien prosessuaaliset säännökset ovat varsin usein ongelmallisia, kehittämistyön painopiste olisi kohdistettava niihin. Ongelmana on, että oikeusministeriö ei useinkaan osallistu eri hallinnonalojen erityislakien valmisteluun. Sektoriministeriöt eivät useinkaan panosta prosessuaalisiin kysymyksiin.
- Minulle syntyy se vaikutelma, että hallintolainkäyttölain muutostarpeet ovat lähtöisin muualta kuin vakuutus-oikeudesta. Kokemukseni mukaan hallintolainkäyttölaki prosessilakina toimii vakuutus-oikeuden osalta hyvin eikä muutostarpeita (ainakaan lainmuutoksen edellyttäviä)ole. Saattaa olla, että "ongelmattomuus" johtuu osin vakuutus-oikeudessa käsiteltävien asioiden ominaispiirteistä, mutta osin myös itse prosessin muotoutumisesta vuosikymmenten varrella (siis jo ennen hallintolainkäyttölain voimaantuloa) selkeäksi ja käytännölliseksi.
- Liian yksityiskohtaista säätelyä ei mielestäni ole syytä säätää. Siitäkin saattaisi aiheutua lisää ongelmia.
- Viittaussäännökset oikeudenkäymiskaareen "siivoaisiin". Muuten hyvä ja toimiva. Tärkeintä säilyttää nykyinen menettely, jossa asianosaiset itse voivat asiaansa ajaa ja vähillä kustannuksilla. Kehitetään edelleen päätöksen perusteluja, jotta luottamus lisääntyy. Tähän ei kuitenkaan tarvita HLL:n muutosta vaan asiallista koulutusta ja riittävästi resursseja. Jos tehdään paljon muutoksia, olisi säädettävä uusi laki (hallintolainkäyttölaki on kylläkin vasta vajaat 12 vuotta vanha)
- Enemmänkin kysymys on siitä, osataanko lain antamia mahdollisuuksia käyttää hyväksi. Tässä kohdassa on vielä parantamisen varaa, joskin asiaa on viety eteenpäin oikeusministeriön järjestämällä kursseilla ym. Viitataan tuomarinohjeeseen nro 8.

Yksittäisempiä kehittämis ehdotuksia ja kommentteja

- Tarpeettomat muistiot pois. Isommissa jutuissa niiden laadinta vain lyhyesti. Esittelijät tuomareiksi ja kaikki esittelemään juttuja.
- Hallinto-oikeuksien päätösten tiedoksianto viranomaiselle?? Hallintolain säännökset tuskin vastaavat tuomioistuinten tarpeita. Milloin voidaan päätös antaa tiedoksi (viranomaiselle) virkakirjeellä vai voidaanko lainkaan? Asia ei ole selvä. Tsekataa.
- On syytä tarkastella HLL 74 §:n 3 momenttia myös sen tilanteen suhteen, että vireillepanija on julkinen ja yksityinen asianosainen on vastaaja (hallintoriidat).
- On asioita, kuten määräaikaiset ajokiellot yksittäisen liikenne rikoksen perusteella, jotka kuuluisivat hallintoprosessin sijasta takavarikkoprosessiin, siis käräjäoikeudelle. Hallintoprosessi on liian hidas, jos ajokielto on vain kuukauden tai kahden mittainen.
- Tulisi vakavasti harkita sitä, että ns. ammattivalittajien tai muiden mielenterveystapauksien kohdalla, joiden jutut eivät juuri koskaan menesty, voisi hallinto-oikeus määrätä oikeudenkäyntimaksun, joka hillitsisi jatkuvaa valittamista. Toisena vaihtoehtona voisi olla ajallisesti rajoitettu valitus-oikeuden menettäminen tietyissä juttutyypeissä esim. toimeentulotukijutuissa, joissa em. asiakkaat eivät menesty koskaan. Ajallisesti rajoitetussa valitus-oikeuden menetyspäätöksessä olisi luonnollisesti mahdollisuus valittaa KHO:n ja jos sinä aikana on kertynyt niitä juttuja niin ottakoon KHO ne käsiteltäväkseen, jos katsoo sen olevan aiheellista.

Erityislainsäädäntöä tai tiettyä asiaryhmää koskevat kommentit

- Ympäristöasioissa on aika laaja erillissäätely myös prosessin osalta.
- Mikäli hallinto-oikeuksille tulisi uusia tehtäviä esim. viranomaisen passiivisuuden osalta, tämä tulisi ottaa huomioon hallinto-oikeuksien henkilöresursseissa
- Erilaisten sosiaalietuuksien yms. takaisinperintää koskevat säännökset ovat epäselviä, vaikeaselkoisia ja keskenään erilaisia. Esim. toimeentulotukilaki. Tältä osalta kaipaisin uutta ja kattavaa yleislainsäädäntöä, jossa olisi selvät edellytykset ja menettelytavat ja lisäksi säännös siitä, mikä on hallinto-oikeuden päätöksen merkitys ja täytäntöönpanokelpoisuus takaisin perintää pyytäneen kädessä. Voisiko tällaisen uudistuksen jottenkin liittää prosessin kehittämiseen, vaikka siinä tietysti on kyse myös takaisinperinnän materiaalisista edellytyksistä?
- En pidä onnistuneena sitä, että ympäristölupa-asioissa valitus jätetään hallintoviranomaiselle ja kuulemisen pääosin hoitaa hallintoviranomainen eikä tuomioistuin. Samoin pidän huonona sitä, että vesiasioissa kuulemisen valitettaessa Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä hoitaa hallinto-oikeus eikä KHO. Edellä oleva hämärtää asianosaisten käsitystä siitä, missä heidän asiansa on vireillä ja toisaalta oikeasta prosessinjohdosta ei voida tällaisessa järjestelmässä puhua.
- Vakuutus-oikeudessa ennen HLL:ia sovellettiin ns. sosiaaliprosessia, siihen tilanteeseen HLL toi selvän parannuksen – HLL nykyisellään varsin toimiva, laissa ei merkittäviä epäkohtia - menetetyn määrärajan palautussäännökset eivät näyttäisi nykyisellään koskevan vakuutus-oikeutta, tämä ehkä jossain määrin ongelma

Palautetta kyselystä tai hankkeesta

- Toivottavasti hallintolainkäyttölain kehittämistä jatketaan ja kyselystä on hyötyä. On positiivista, että kuullaan (toivottavasti myös kuunnellaan) käytännön kentän ääntä. Itse olen joissakin sosiaaliasioissa (esim. asiakasmaksulain hyvin epäselvät ja ilmeisen epäyhtenäiset ja epätasa-arvoiset käytännöt) miksi muutoksenhaku on kielletty. Kyse on hyvin monesti vaikeista juridisista ongelmista ja asioista, joilla on käytännössä valtavan suuri merkitys sekä yksittäisiin asianosaisiin että myöskin kuntien talouteen. Käsittääkseni joissain asiakasmaksuasioissa on vielä hallinto-oikeuksissakin varsin erilaisia tulkintoja, mikä ei voi olla oikeusturvan kannalta hyväksyttävää.
- - Anonymiteetti on aika vähäinen, kun alussa kertoo viraston, virkanimikkeen ja asiat. Mutta kyllä kaikkien pitää uskaltaa ottaa kantaa omalla nimelläänkin!
- - Jotta tähän kyselyyn voi vastata asianmukaisesti, vie se kyllä enemmän kuin luvatus 30-60 min. Pahoitteleen sitä, että kohdaltani vastaukset jäivät ehkä pintapuolisiksi paljon pidemmänkin ajankäytön jälkeen. Kysely sinänsä oli hyvin laadittu ja perinpohjainen.
- Kysely vähän turhan laaja ja pitkä. Tahtoi lopussa tulla puutumista.
- Kyselyssä on useita "oletko lopettanut vaimosi lyömisen" -tyyppisiä kysymyksiä. Mihin tällaisen kyselyn vastauksia rehellisyyden nimissä voidaan käyttää?
- Minusta tällaiset kyselyt ovat erittäin hyviä asioiden kartoittamiseen. Jos kysytään aina vain ylimmältä johdolta, he ovat usein aika kaukana päätöksenteosta ja tietämättömiä käytännöistä. Kiitos kyselystä.
- Kokemusta hallinto-oikeudesta vasta alle 2 vuotta, joten joihinkin kysymyksiin oli vaikea vastata. Tämä johtunee myös siitä, että minulle ei ole määrätty mitään selkeää käsiteltävää asiaryhmää, vaan jutut vaihtuvat tilanteesta (jutturuuhkista) riippuen, minkä vuoksi mihinkään erityiseen asiaryhmään ei ole vielä tullut kunnolla syvennyttyä.
- Kysely oli vaikea näin pienellä työkokemuksella. Hyöty taisi olla siten päinvastainen ja enemmänkin opettava vastaajalle...
- - Hienoa, että kyselyn tekemiseen on todella panostettu, mutta muistettakoon kuitenkin gallupmenetelmän rajoitukset... ihan kuten ongelmien lainsäädännöllä ratkaisemisen rajoitukset. Hienoa, että tässä oli se vastaamisen keskeyttämistoiminto, en ole varmaan ainoa, joka yllättyi kyselyn laajuudesta.
- Oli aika pitkä kysely
- Kysely melko kattava ja vaatisi pitempiketoista syventymistä ja pohdiskelua nykyinen HLL suhteellisen toimiva enkä näe suurempia kehitystarpeita, enempi kehittämistä tuomioistuinten omissa käytännöissä pitkät käsittelyajat suurin ongelma, niitä voisi erinäisin toimintamuutoksien lyhentää - ei niinkään lainsäädännöllä
- Työläs ja aikaa vievä, mutta varsinkin keskeytystoiminto oli erinomainen.
- - Esitetyt kysymykset olivat oikein hyviä ja kenttää kartoittavia.
- Erittäin hyvä että selvitetään. Hallintolainkäyttö on tänä päivänä tärkeä.
- **ONNEA JA MENESTYSTÄ TÄSSÄ TÄRKEÄSSÄ TYÖSSÄ**